
HARVARD
DIVINITY
SCHOOL
Andover-Harvard
Theological Library

EGYHÁZI TÖRVÉNYEK

AZ EVANGELIOM SZERINT REFORMÁLT

MAGYARORSZÁGI KERESZTYÉN EGYHÁZBAN.

Magyarországi Református Egyház.

A BUDAPESTI 1891–93-IK ÉVI ORSZÁGOS ZSINAT MEGBIZÁSÁBÓL

KÖZZÉTESZI

TÓTH SÁMUEL

ZSINATI JEGYZŐ.

HIVATALOS KIADÁS.

BUDAPEST.

A MAGYARORSZÁGI REF. EGYHÁZ TULAJDONA.

1894.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

TARTALOM.

A magyarországi ev. ref. egyház alkotmányos szervezete.

I.

Egyházalkotmány.

Első rész.

Az egyház képviseleti és kormányzati hatóságairól.

Második rész.

Az egyházi tisztviselőkről és egyes egyház-tagokról.

Harmadik rész.

A lelkészválasztásról.

Negyedik rész.

Ötödik rész.

II.

Egyházi törvénykezés.

Első rész.

Az egyházi biróságok szervezete és hatásköre.

Második rész.

A közigazgatási biráskodás esetei. Fegyelmi esetek és fegyelmi büntetések.

Harmadik rész.

Birói eljárás.

III.

Köznevelési és közoktatási szervezet.

Első rész.

Népnevelési és oktatási intézetek.

Második rész.

Harmadik rész.

Negyedik rész.

FÜGGELÉK.

A MAGYARORSZÁGI EV. REF. EGYHÁZ ALKOTMÁNYOS SZERVEZETE.

I.

EGYHÁZALKOTMÁNY.

Általános határozatok.

1. §. Az evangelium szerint reformált magyarországi keresztyén egyház, mely országos törvényeinkben helvét hitvallásu evangelikusnak neveztetik, magában foglalja mindazon reformált vallásu egyházközségeket, melyek a magyar koronához tartozó országok és tartományok területén léteznek.

2. §. A magyarországi ev. ref. egyház, zsinat-presbyteri rendszer szerint igazgatja és kormányozza magát.

3. §. Az evang. reformált egyház alsó- és felső iskolái, mint a vallás szabad gyakorlatának jogával lényeges kapcsolatban álló intézmények, s az egyház önfentartásának eszközei, — az alkotmányos uton létrejött hazai országos törvények, jelesen az 1790/1. XXVI. t.-cz., mint alaptörvény intézkedéseinek épségben tartásával, mindenestől az egyház testéhez tartoznak s az egyházi hatóságok alatt állanak.

4. §. Mindenféle egyházi és iskolai belügyeket, a fennálló egyházi törvények és rendszabályok szerint, a jelen egyházi törvényben megállapított fokozatos képviselő testületek, kormányzó hatóságok és biróságok, ugyszintén a törvényesen választott egyházi tisztviselők intéznek; épen maradván Ő Felségének a királynak az ország törvényeiben meghatározott legfőbb felügyeleti joga (jus supremæ inspectionis).

A mennyiben azonban a fentebb megjelölt egyházi tes-

tületek, saját körükben hozott rendszabályaikat, határozataikat s itéleteiket, önhatóságilag nem foganatosíthatnák, miután az egyház önkormányzati joga, intézményei és törvényei, az állam oltalma alatt állanak, azok végrehajtása végett jogosítva vannak a jelen egyházi törvényben kijelölt esetekben, az állam közigazgatási hatóságainak segédkezését és eljárását igénybe venni (jus advocatiæ).

5. §. Az államhatalom segédkezése igénybe vehető, az illetékes egyházi hatóságok által kivetett egyházi és iskolai mindennemű adóknak és szolgálmányoknak, az egyházi tisztviselők és szolgák megállapított fizetéseinek és járandóságainak; az egyházi felsőbb hatóságok engedélyével egyházi és iskolai czélokra felvett tartozások tőke- és kamat-törlesztése indokából, vagy egyházi és iskolai czélokra tett építkezés költségeiből, az egyházfentartó tagokra adó alakjában kivetett járulékoknak, az országos közalap javára kivetett adóknak s felajánlott évi járulékoknak behajtása végett.

A segédkezés az egyes egyházakban saját czéljaikra évenként esedékes egyházi tartozásokat illetőleg, első sorban a presbyterium által a helybeli közigazgatási hatóságnál veendő igénybe; ennek sikertelensége esetében az esperes által aköztörvényhatóság első tisztviselőjénél; a többi felsorolt tartozásokra nézve a presbyterium a közigazgatási hatóság igénybevételét az esperes utján tartozik eszközölni.

Az utóbbiakra nézve azonban és főleg az egész egyházkerületet vagy az egyház egyetemét illető tartozásokra vonatkozólag az egyházkerület, Erdélyben az igazgatótanács — a pénzügyminisztert esetenként az iránt is megkeresheti, hogy a tartozásokat az államadók módjára hajtassa be.

Továbbá igénybe vehető az államhatalom segédkezése, ha az illetékes egyházi hatóságok által saját hatáskörükben hozott s jogerős határozatoknak, melyek által az egyházi tisztviselő vagy szolga elmozdítása, felfüggesztése, vagy állásába vissza- s behelyezése mondatott ki, az egyházközség, presbyterium, tisztviselő vagy szolga ellenszegül.

Végre az egyházi biróságok által a tárgyalásra beidézett, de meg nem jelent és megjelenni vonakodó tanuk kihallgatása s megesketése iránt intézett megkereséseket a polgári hatóságok szintén teljesíteni tartoznak, e tekintetben a közreműködést meg nem tagadhatják.

Az állam és hatóságai a végrehajtásban való segédkezést meg nem tagadhatják, és kötelesek a végrehajtást saját közegeik által foganatosítani.

Ezen segédkezés csakis az ezen §-ban meghatározott esetekben és terjedelemben biztosíttatik.

6. §. Az egyházközségek, egyházmegyék és egyházkerületek alkotják a magyarországi református egyház egyetemét. Ezeknek megfelelö fokozatokban, a gyülések és hatóságok: egyházközségiek, egyházmegyeiek, egyházkerületiek és egyetemes egyháziak.

7. §. Az egyházi fokozatos hatóságok mindegyikének jogában áll, törvényes hatáskörében s ügyeire vonatkozólag, az egyetemesen megállapított egyházi törvények s illető felsőbb testületeik rendszabályainak sérelme nélkül, külön rendszabályokat és utasításokat alkotni.

8. §. Az egyházi törvényhozás jogát az országos egyházi törvényes zsinat gyakorolja; s a zsinat által alkotott s Ő Felsége által megerősített egyházi törvényeket, csak törvényes zsinat magyarázhatja, módosíthatja, vagy törölheti el.

Az erdélyi egyházkerületnek az AC. és CC. I. részeiben és az 1691. évi Leopoldinum diploma 2., 3. pontjaiban biztosított joga és a több százados különállás folytán kifejtett alkotmányos szervezete, érintetlenül hagyatik és részére föntartatik, hogy alkotmányát jövőben is a képviseleti rendszer elveivel összhangzóan tovább fejleszthesse; kötelessége lévén a teendő módosításokat az egyetemes konventnek, illetőleg a zsinatnak bejelenteni.

Önként értetik, hogy:

a) Ez a föntartás az erdélyi egyházkerületnek csakis belügyei autonom intézésére vonatkozik.

b) E törvénynek az erdélyi egyházkerület alkotmányától el nem térő részletei, ide értve a zsinati képviselők választásának módját is, azon egyházkerületet is kötelezik.

c) Az öt egyházkerületet egyetemesen érdeklő ügyekben a zsinat az erdélyi egyházkerületre nézve is törvényhozó testület.

9. §. Az egyházi alkotmányt megállapító ezen törvények által az egyház és iskolák hitvallási és államjogi alapjai és viszonyai egészen érintetlenül hagyatnak.

ELSŐ RÉSZ.

Az egyház képviseleti s kormányzati hatóságairól.

ELSŐ FEJEZET.

Az egyházközségekről.

10. §. Az egyházközségek anya-, társ-, leány- és fiókegyházközségek. Anyaegyházközségek azok, a melyek saját templomukat s az önálló rendes lelkészi hivatalt, kebelökben állandóan fentartják. Társegyházak, melyek együtt tartanak fenn egy önálló rendes lelkészi hivatalt. Leányegyházközségek azok, a melyek erre képesek nem lévén, valamely anyaegyházközséghez vannak csatolva s iskolájok és tanítójuk van. Fiókegyházak pedig azok, melyek önállólag sem lelkészt, sem tanítót nem tartanak.

11. §. Az anya-, társ-, leány- és fiókegyházközségek mostani határai és egymáshoz való jogviszonyai törvényeseknek tekintetnek; jövőre azonban minden változtatás, valamint új anya-, társ-, leány- és fiókegyházközségek alakulása, az egyházmegyei s az egyházkerületi hatóság helybenhagyása által történhetik.

12. §. Az anya-, társ-, leány- és fiókegyházak közötti közigazgatási viszonyok és ezek alapján keletkező jogok és köte-

lességek, az érdekelt egyházközségek közt létrejött egyesség, s ennek nem sikerülése esetében bármelyik félnek előterjesztésére az illető egyházmegyei biróság és felebbezés folytán az egyházkerületi biróság által állapíttatnak meg.

13. §. Az újonnan alakuló egyházközségnek, az általa eddig más egyházközséggel közösen használt egyházi és iskolai vagyonból rendszerint csak az esetben lehet a hozzájárulás arányában jogos követelése, ha ez a jog annak idejében, világosan kiköttetett. A követelés fölött az egyházmegyei biróság és felebbezés folytán az egyházkerületi biróság határoz.

14. §. Magyarországnak minden reformált vallásu lakosa és honpolgára, azon helyen tekintetik az egyházközség rendes tagjának, a hol tagja a polgári községnek. Ha pedig az ilyen helyen református egyházközség nincs: tagja azon ref. egyházközségnek, melynek területéhez lakóhelyét az egyházmegyei hatóság beosztja.

15. §. Ha a reformált egyház valamely tagja, illetékes egyházközségén kívül, más egyházközségben, illetőleg községekben is rendesen és állandóan viseli az egyházi terheket: ott az egyháztagokat illető jogokat is gyakorolhatja.

16. §. A ki előbbi egyházközségéből más egyházközségbe teszi át lakását, hat heti ott lakás után, az egyházközségi tagság jogainak tényleges gyakorlatába lép és tartozik eleget tenni kötelességeinek.

17. §. Az egyházközségi tagoknak jogukban áll: a közönséges isteni tiszteletet, sákramentumokat, mindenféle egyházi és iskolai intézeteket, a lelkészek, tanítók és más egyházi tisztviselők szabályszerü hivatalos szolgálatát, az egyházi és iskolai hivatalokra s tisztségekre való választást és választhatóságot, a fennálló törvények értelmében igénybe venni és használni, s vallásügyi jogaik sérelme esetén, a fokozatos egyházhatóságok védelmét megkivánni.

Kötelességök pedig: úgy magán életökkel, mint közszolgálataikkal, az egyház és iskola javát és virágzását előmozdítani; gyermekeik oktatásáról és vallásos neveléséről kellően

gondoskodni; a fennálló egyházi törvényeknek, rendszabályoknak s ezekre vonatkozólag az egyházi törvényes felsőségnek engedelmeskedni; az egyházközség és presbyterium bizalma által rájok ruházott hivatalokat elvállalni; az egyház és iskola fentartása czéljából rájok rótt terheket pontosan viselni.

Egyházi hivatalok viselése alól azonban, az egyes egyháztagok, az illető egyházi hatóságok által elfogadható okok mellett felmentetnek. Ilyen okok: előhaladott életkor, idült betegség, katonai és oly mérvü polgári közszolgálat, mely miatt az illető, az egyházi teendők végzésében akadályozva van és oly mérvü szegénység, mely az élet-fentartás terhei következtében az illető egyháztagot, egyházi hivatal vagy szolgálat viselésére képtelenné teszi.

18. §. Az egyházközség hatáskörébe tartoznak:

a) A rendes lelkész választása a törvény értelmében.

b) A presbyterek és egyházközségi gondnokok választása.

c) A presbyterium által újabb teher kivetése, egyházi fekvő birtok eladása, vevése, csereszerződés, kölcsön felvétele iránt az egyházközség elé terjesztett javaslat feletti határozás, mely határozatok az egyházi felsőbb hatóságok jóváhagyása alá terjesztendők.

19. §. Mi módon gyakorolja az egyházközség a 18. §. *c)* pontjában említett s számára fentartott ügyek feletti, vagy más már gyakorlatában levő határozás jogát, azt az egyes egyházkerületek szabályrendelet által állapítják meg; különös tekintettel arra, hogy azt az egyháztagok közvetlenül-é? vagy választott képviselőik által s mily eljárás és módozatok mellett gyakorolják?

Ezen szabályrendeletben intézkedés teendő arra nézve, hogy túl nagy számból álló gyülések következtében az ügyek alapos megvitatása s az egyéni felelősség érvényesítése lehetetlenné ne tétessék.

20. §. Az egyházközség egyéb belügyeit a község által választott presbyterium intézi.

21. §. A presbyterium tagjai:

a) Hivatalból: a rendes vagy helyettes lelkész, illetőleg lelkészek, a gondnok vagy gondnokok, az iskola rendes tanítója; a hol több tanító van, ott az egyházközség által fentartott alsó és esetleg felső népiskolák rendes tanítói, az énekvezérrel illetőleg énekvezérekkel együtt külön és függetlenül választanak a maguk köréből annyi presbytert, a hány rendes lelkésze van az egyházközségnek. Hol az egyház által fentartott gymnasium is van, annak tanárai külön választanak kebelökből egy presbytert.

b) Választás utján, az egyházközség választóképes tagjai által választott egyének.

22. §. A presbyterek száma, a hivatalból illetékes tagokon kívül, — az egyházközségek népességéhez képest következő:

50— 200	lélekkel biró	egyházközségben:		4.
200— 500	«	«	«	8.
500—1000	«	«	«	12.
1000—1500	«	«	«	16.
1500—2000	«	«	«	20.
2000—3000	«	«	«	24.

Ezen felül minden ezer lélek után két presbyter számíttatik.

23. §. A presbyterségre az egyházközség minden oly férfi tagja választható:

ki életének 24-ik évét betöltötte, vagy törvényesen nagykorusíttatott;

saját neve alatt egyházi és iskolai tartozást fizet, vagy ha nem saját neve alatt is, hanem atyjával, özvegy- és egyházi adót érte is fizető anyjával vagy napával közös háztartást visz, s egyházi tartozásával a választás idején egy évnél több időről hátralékban nincs;

tisztességes életet él.

24. §. A presbyterium tagjai 12 évre választatnak, azonban 3 évenkint a tagok $^1/_4$-ed része uj választás alá jő. Az első három választás alkalmával a kilépők sorshúzás által

állapíttatnak meg, ezután mindig azok lépnek ki, a kik a 12 évet betöltötték; de a kilépők ujból megválaszthatók.

25. §. A presbyterek hivatalba lépésök alkalmával, az illető egyházkerület által megállapított esküszöveg szerint ünnepélyesen föleskettetnek.

26. §. A ki a rendszeres választások közötti évek alatt a presbyteri képességet elveszti, a presbyteriumból kilépni tartozik s az ilyennek helyére s bármi ok miatt támadt üres helyekre is, az egyházközség választ presbytert. Nagyobb és népesebb egyházakban azonban a presbyteriumban megüresült helyek előre választott póttagok által is betölthetők. Ezen kiegészítés utján választott presbyterek, azok szolgálati idejének tartamára választatnak, a kiknek helyére léptek.

27. §. A presbyterium teendői:

1. Az egész egyházközség vallásos és erkölcsi életére gondosan felvigyázni s a vallásosság és közerkölcsiség hanyatlását mind egyeseknél, mind családoknál czélszerü egyházi eszközökkel erélyesen meggátolni; ennélfogva a törvény értelmében az egyházfegyelmet gyakorolni. Az egyházfegyelem gyakorlására vonatkozó szabályrendeletek, egyházmegyei jóváhagyás előtt végre nem hajthatók.

2. Őrködni a felett, hogy a templomi közönséges isteni tiszteleten, mint szinte a keresztelések, urvacsora-osztás, konfirmácziók, esketések, temetések s bármi egyházi ünnepélyek alkalmával, az egyházközség tagjai részéről, mindenek egyházi törvényeink szerint diszesen és jó renddel történjenek; a templomok egyházi czélokon kívül, más czélokra ne használtassanak; azokra, valamint a tornyokra, lelkészlakokra és iskolai épületekre is, semmiféle politikai pártjelvények fel ne tüzessenek.

3. Felügyelni, hogy a vasárnapot és saját ünnepeinket az egyházközségi tagok híven és illendően megtartsák.

4. Felvigyázni arra, hogy az iskoladköteles gyermekek oktatás nélkül ne maradjanak; s hogy az egyházközség iskoláiban mind általában a közoktatás, mind különösen a vallásos

és erkölcsi nevelés, folytonosan jó karban legyen; s az iskolák törvényes szabadsága és felekezetünk érdekei semmi sérelmet ne szenvedjenek, s ha szenvednek, az idejében a maga utján orvosoltassék.

5. Az egyházközség mindenféle vagyoni ügyeire vonatkozólag, a kellő gondviselés és idejekorán való czélszerü intézkedés; tehát az egyházi és iskolai földbirtokok, tőkepénzek, alapítványok épségének és jövedelmének fentartása és gyarapítása, terheiknek könnyebbítése s megszüntetése, mindenféle épűletek jó karban és biztonságban tartása, temetőhelyekről gondoskodás, egyházi és iskolai adók tartozások kivetése és behajtása, mindenféle fizetéseknek a meghatározott időben pontos kiszolgáltatása, a számadásoknak folytonos nyilvántartása és a maga idejében szigoru megvizsgáltatása, és az egyházközséghez indokolt előterjesztések intézése.

6. A harangozásra felügyelet és hogy a harangoztatás, főleg temetéseknél, túlságba ne vitessék, bizonyos mérsékelt díj megszabása s az ebből befolyó összeg feletti rendelkezés.

7. Az egyházközségi tehetetlen szegényekről, árvákról, nyomorultakról való gondoskodás. A polgári község elöljáróinak, az ott illetékes munkaképtelen szegények és árvák segélyezése ügyében az országos törvény alapján teendő intézkedéseit nemcsak támogatni s elősegíteni, de az ev. ref. vallásuak érdekében azokat még fejleszteni s fokozni; az iskolakötelezett árvák iskoláztatásáról gondoskodni tartozik a presbyterium.

8. Az egyházi felsőbb hatóságok jogérvényes határozatait végrehajtja.

9. Az egyházközséget az egyházi s polgári hatóságokkal szemben, a presbyterium elnöksége képviseli.

10. A presbyterium választja, a gondnokokat kivéve (18. §. *b,)* az egyház egyéb közigazgatási tisztviselőit, úgy továbbá a tanítókat, énekvezéreket s az egyházközség egyéb hivatalnokait és szolgáit.

11. Szavaz a felsőbb egyházi képviseleti testületek és hatóságok mindazon tagjaira és tisztviselőire, kiknek választása az egyházközségek jogai közé tartozik; ezen szavazatot adni minden alkalommal köteles.

Minden anyaegyháznak föltétlenül annyi szavazata van, a hány rendes lelkészi állomást tart fenn, tekintet nélkül azok lélek-számára.

Amennyiben ezen alapon szavazatának száma a 6-ot el nem éri, s a lélekszám benne az 1500-at meghaladja, az 1500-on felül eső minden további teljes 1500 lélek után még egy-egy szavazat illeti meg, de csak addig, míg ez által a szavazatok száma hatra nem emelkedett; mert ott, a hol a szavazatok számának megállapításánál a fentartott rendes lelkészi állomások mellett a lelkek száma is tekintetbe veendő, az ezen kettős alapra kiszámított szavazatok együttvéve 6-nál többre nem emelkedhetnek. A lélekszámra nézve az utolsó népszámlálás adatai irányadók.

A fentebbiek alapján gyakorlandó szavazatokon felül azon anyaegyházakat, melyek legnagyobb részben saját erejökből és alapítványaikból nem teljes gymnásiumot tartanak fenn még egy; azokat, melyek főgymnásiumot vagy tanítóképezdét tartanak fenn, még két szavazat illeti meg.

12. Gondoskodik, hogy az egyháznak két külön köriratu pecséte legyen, egyik a lelkészi hivatalé, mely a lelkész, másik az egyházközségé, mely a lelkész és gondnok felügyelete alatt álljon.

13. Mindezen teendők czélszerü foganatosítása végett oly ügyekben, a melyekre nézve annak szüksége valóban fenforog, jogában áll a presbyteriumnak egyes bizottságokat s különféle tisztviselőket, mint p. o. számadó és építtető gondnokot, pénztárnokot, alsóbbrendü megbizottakat és eljárókat is választani vagy kinevezni; de miként a végrehajtás joga, úgy a felelősség terhe is, az egyházközség és felsőbb egyházi hatóságok irányában a kijelölt teendőkre nézve, magát a presbyteriumot illeti.

14. A presbyterek mindazon károsodásért, mely a presbyterium tette vagy mulasztása által okoztatik, kárpótlással tartoznak. Azonban ezen kártérítési kötelezettség sem azokat, kik a káros, vagy hátrányos intézkedésekben részt nem vettek, az e tárgyakban tartott gyülésen jelen nem voltak; sem azokat, kik azon határozatot vagy intézkedést, habár sikertelenül is ellenzették, ha azt hitelesen igazolni tudják, — nem terhelheti. Épen azért minden az egyházi és iskolai vagyoni ügyekben intézkedő határozatok hozatalánál, a rá és ellene szavazók névszerint megneveztessenek a jegyzőkönyvben.

28. §. A presbyterium elnöke a rendes vagy helyettes lelkész. A mely egyházközségben több lelkész van: elnök az azon egyház szolgálatában hivatalára legidősebb lelkész; kivéve a hol e részben más gyakorlat fejlődött ki. Rendes vagy helyettes lelkész jelenléte nélkül presbyteri gyülés nem tartható.

Oly egyházközségekben, melyekben eddig a kettős elnökség volt gyakorlatban, e gyakorlat továbbra is fentartható.

29. §. Az elnökség legalább minden évnegyedben egyszer, vagy ha a szükség kivánja, többször is összehívja a presbyteriumot. Az összehiváskor a fontosabb tárgyalandó ügyek is világosan megnevezendők.

30. §. Érvényes határozat hozatalára a presbyterek legalább is egyharmad részének jelenléte szükséges; ha azonban ennyien a másodszori meghivásra sem jelennének meg, akkor a jelenlevők többsége határoz.

31. §. Minden ülésről pontos és kimerítő jegyzőkönyv vezetendő s az a következő ülés kezdetén, sőt szükség esetén még előbb is, mulhatatlanul hitelesítendő. Jegyzőjét a presbyterium vagy saját kebeléből, vagy az egyházközségnek más, arra alkalmas tagjai közül szabadon választja; ez utóbbi esetben azonban, a jegyző csak tanácskozási joggal bir. A jegyzőkönyv vezetésére — elkerülhetlen szükség esetét kivéve — az elnökök egyike sem alkalmazandó.

32. §. Oly presbyter, a ki valamely ügyben személyesen

érdekelve van, ezen ügynek tárgyalásakor az ülésen jelen nem lehet.

33. §. A presbyterium ülésein az egyházközségi segédlelkészek bármikor jelen lehetnek s szólhatnak, de szavazati joguk nincs.

MÁSODIK FEJEZET.

Az egyházmegyékről.

34. §. Több egyházközségnek az egyházi közigazgatás, kormányzás és rendtartás czéljából, egy felsőbb hatósággá egyesülése, alkotja az egyházmegyét.

35. §. Az egyházmegye hatáskörébe tartozó ügyeket intézik:

a) az egyházmegyei közgyülések;

b) az egyházmegyei biróságok.

36. §. Az egyházmegyei közgyülést alkotják:

a) Az esperes és az egyházmegyei gondnok, mint elnökök.

b) Egyenlő számmal választott lelkészi és világi tanácsbirák, kiknek számát meghatározni, az illető egyházmegyék meghallgatásával, az egyházkerületek belkörü intézkedésének hagyatik fenn.

c) Minden rendes vagy helyettes lelkész.

d) Minden egyes egyház annyi világi képviselője, a hány rendes lelkészi állomást tart fenn.

e) Az egyházmegye hatósága alatt álló középiskolák egy-egy és a tanítótestület két képviselője.

f) A lelkészi és világi jegyzők s az egyházközségek által választott egyházmegyei tisztviselők.

Mindezen tagok tanácskozási és szavazati joggal birnak.

37. §. Az egyházmegyei gyülést az esperes és egyházmegyei gondnok egyetértőleg hívják össze, minden évben legalább egyszer, vagy ha a szükség és körülmények igénylik,

többször is. A gyülés legfontosabb tárgyai a meghivó levélben mindig jeleztessenek.

38. §. A közgyülés nyilvánosan tartatik.

39. §. A közgyülés mindig kettős elnökség alatt tartandó; ha az egyik elnöktárs a megjelenésben akadályoztatnék: azonnal helyettes elnöktársul a legidősebb tanácsbiró alkalmaztatik, vagy a lelkészi vagy a világi tanácsbirák közül, a szerint, a melyik részről nem jelenhetett meg a rendes elnök.

40. §. A közgyülésről indokolatlanul elmaradt lelkészek, tanácsbirák, képviselők irányában követendő eljárás, az egyházmegyék intézkedésének hagyatik fenn.

41. §. Az egyházmegyei közgyülés tárgyai: az egyházmegyét illető minden egyházi és iskolai közigazgatási ügyek; a mennyiben az egyházmegyei biróság hatáskörébe utasítva nincsenek. A közgyülés hatásköréhez tartoznak különösen:

a) Az egyházkerületi gyülések jegyzőkönyveiben foglalt felhivások, utasítások és rendeletek.

b) A lelkész- és tanító-bekebelezési ügyek, a mennyiben azok ellen panasz törvényes idő alatt be nem adatott, vagy a panasz jogérvényesen elutasíttatott.

c) Az egyházmegyei pénztár, lelkészi és tanítói gyámintézetek ügyei.

d) Megüresült egyházmegyei hivatalok betöltése feletti intézkedés.

e) Az egyházlátogatásról tett jelentés tárgyalása; és általában a kebelbeli egyházak szellemi, valláserkölcsi és anyagi ügyei, javainak biztosítása és helyzetének javítása.

f) Az elhagyatott árvákról, szegényekről való keresztyéni gondoskodás.

g) Leányegyházaknak anyaegyházakká vagy anyaegyházaknak leányegyházakká alakítása, a társegyházközségeknek egymás közt, a fiókegyházaknak az anyaegyházakhoz való viszonyuk megállapítása, az egyházkerületi közgyülés jóváhagyása mellett.

h) Az egyházi hivatalnokok dijleveleinek változtatása vagy módosítása tárgyában, másodfoku intézkedés.

i) Bizottságok jelentése, indítványok, kérvények, felfolyamodások tárgyalása.

k) Képviselők választása egyházkerületi gyülésekre.

l) A népiskolák, esetleg középiskolák feletti felügyelet s az egyházmegyei népiskolai tanügyi bizottság jelentései.

m) Az egyházközségek s presbyteriumok határozatai elleni panaszok fölötti határozás, ha az ügy az egyházmegyei biróság hatáskörébe nem tartozik.

n) A presbyterium feloszlatása és új választás elrendelése.

o) Az egyházmegye mindennemű költségeinek fedezéséről való intézkedés.

42. §. A közgyülés maga alkotja meg tanácskozási szabályzatát és ügyrendjét; azonban ez, vagy a rajta tett változtatás, mindig csak a következő gyülésekre érvényes.

HARMADIK FEJEZET.

Az egyházkerületekről.

43. §. Több egyházmegyének az egyházi közigazgatási kormányzás és rendtartás céljából, felsőbb hatósággá egyesülése, alkotja az egyházkerületet.

44. §. Az egyházkerület hatáskörébe tartozó ügyeket intézik:

a) az egyházkerületi közgyülések;

b) az egyházkerületi biróságok.

45. §. Az egyházkerületi közgyülésnek szavazattal biró tagjai:

a) A püspök és főgondnok, mint elnökök.

b) Minden egyházmegyéből az esperes és egyházmegyei gondnok s legalább egy lelkészi és világi képviselő. Ezenfelül minden egyházkerület maga határozza meg, a kebelbeli egy-

házmegyék népességi aránya szerint, az illető egyházmegyei képviselők számát.

c) A presbyteriumok által választott egyházkerületi tanácsbirák, egyenlő számban lelkészek és világiak, ezek számának meghatározása is az egyházkerületek joga.

d) Főiskolák, főgymnaziumok, tanítóképezdék tanárkarainak választott egy-egy képviselője.

e) Az összes, nem teljes 8 osztályu középiskolák tanárkarának együtt egy képviselője.

f) Az egyházkerület lelkészi és világi jegyzői s az egyházközségek által választott egyházkerületi tisztviselők.

Az egyházkerületek egyéb hivatalnokai csak tanácskozási joggal bírnak.

46. §. Az egyházkerületi közgyülés évenkint legalább egyszer, a szükséghez és körülményekhez képest azonban többször is tartatik.

47. §. A közgyülés határidejét időről-időre a megelőző gyülés határozza meg s a mennyiben az nem történnék, a körülményekhez képest a gyülést a püspök a főgondnokkal egyetértőleg hívja egybe; akadályoztatás esetén a főgondnok vagy püspök helyettese. A meghivásnak rendes körülmények között legalább egy hónappal a közgyülés megkezdése előtt, meg kell történni. A közgyülés legfontosabb tárgyai az illető körlevélben megjelölendők.

48. §. A közgyülést a püspök, vagy helyettese: a legidősebb esperes alkalmi imával nyitja meg.

49. §. A kettős elnökség elve alapján, ha az egyik vagy másik elnök a megjelenésben akadályoztatnék: a legidősebb esperes, illetőleg egyházmegyei gondnok, mint társelnök által azonnal helyettesíttetik. Azon rendkivüli esetben, a midőn esperes vagy egyházmegyei gondnok a gyülésben nem volna jelen: a helyettesítés az egyházkerületi lelkészi vagy világi tanácsbirák közül eszközöltetik.

50. §. Az egyházkerületi közgyülés általában tanácskozik és intézkedik az egész egyházkerületet illető minden egyházi

és iskolai közigazgatási s az egyházmegyéktől felebbezett ily ügyekben, a mennyiben azokat a törvény az egyházkerületi biróság hatásköréhez nem utalja. Nevezetesen:

a) Gondosan őrködik az evangeliumi tan tisztasága felett, hogy az a gyülekezetekben, az egyházi szószékekben s az iskolákban híven, egyházunk hitelvei szerint és szellemében hirdettessék és taníttassék.

b) Gondoskodik a vallás-erkölcsi élet ápolásáról; a netalán mutatkozó visszaélések és hiányok megszüntetéséről.

c) A 7. §. értelmében szabályrendeleteket alkot s a testvér egyházkerületekkel érintkezik.

d) Bizottságokat választ és nevez ki, a lelkész- és tanítóképességi vizsgák vezetésére.

e) Szabályrendelettel intézkedik a segédlelkészek kibocsátásáról, elhelyezéséről, továbbá a segéd- és helyettes lelkészek ügyeinek törvényszerü rendezéséről és a rendes lelkészek felavatásáról.

f) A püspöknek, főgondnoknak, egyházkerületi tanácsbiráknak és jegyzőknek a presbyteriumok által való választása iránt intézkedik; a konventi tagokat, a levéltárnokot, pénztárnokot, ügyvédet, számvevőt s az egyházkerület minden más hivatalnokát maga választja; a presbyteriumok általi választás útján betöltendő állások megüresedése alkalmával és azok betöltése körül követendő eljárást szabályrendeletben állapítja meg.

g) Egyházkerületi tanügyi bizottságot választ; annak hatáskörét, eljárása módját megállapítja; a működéséről vezetett jegyzőkönyveket és jelentéseket tárgyalás alá veszi; általában az egyházkerületi tanügyről intézkedik.

h) Felügyel az egyház autonom jogaira, intézkedik a kormányrendeletek végrehajtásáról, a mennyiben azoknak végrehajtása jogkörébe tartozik, s azok egyházunk önkormányzati jogaival megegyeznek; ellenkező esetben indokolt feliratot intéz a kormányhoz; kellő felvilágosításokkal szolgál a kormányhatóságoknak; valahányszor szükségét látja, fel-

iratot intéz az államkormányhoz és országgyüléshez; átír a testvér egyházkerületekhez; fölhívja figyelemre és közreműködésre, főleg oly ügyekben, melyek a magyar ref. egyházat egyetemesen illetik, annak békekötések- és országos törvényekben biztosított jogait érintik, vagy épen csorbítanák, a testvéregyházkerületeken kivül, az egyetemes konventet és magát az országos zsinatot.

i) Tárgyalja a püspök évi jelentését.

k) Gondoskodik a szegény gyülekezetek és iskolák segélyezéséről.

l) Keresztyéni módon gondoskodik az elhagyatott árvákról és szegényekről.

m) Gondoskodik az egyházkerületek birtokában, vagy felügyelete alatt levő pénzalapok, alapítványok hü és lelkiismeretes kezeléséről s azok rendeltetése szerinti felhasználásáról; a számadásokat évenkint megvizsgáltatja.

n) Véglegesen intézkedik a leány-, társ-, fiók- vagy anyaegyházközségek alakulásai vagy változási ügyei felett.

o) Véglegesen határoz az egyházi hivatalnokok dijlevelei, valamint az egyházközségek vagyonváltoztatási ügyében.

p) Intézkedik az egyházmegyék területén változtatás iránt, az illető egyházmegyék javaslattétele s az érdekelt egyházközségek meghallgatása után.

q) Intézkedik az egyházkerület mindennemű költségeinek fedezéséről.

r) Javaslatokat, tervezeteket vagy kérvényeket terjeszt az egyetemes konventhez.

51. §. Az egyházkerületi közgyülés maga állapítja meg tanácskozási szabályait és ügyrendét, azonban az, vagy a rajta tett változtatás mindig csak a következő gyülésekre érvényes.

NEGYEDIK FEJEZET.

Egyetemes konvent.

52. §. Az egyetemes konvent a magyar ref. egyházat egyetemesen érdeklő ügyek elintézésére hivatott testület.

53. §. Áll összesen 38 tagból, kik közül 10-en, nevezetesen az egyházkerületek mindenikének püspöke, az erdélyi egyházkerületnek hivatalára legidősb világi főgondnoka s a többi 4 egyházkerületnek főgondnokai, hivataluknál fogva; 28-an pedig az egyházkerületi közgyülések által 3 évre történő választás alapján a következő arány szerint tagjai: a tiszántuli egyházkerület 8; a dunamelléki és erdélyi 6—6; a dunántuli és tiszáninneni kerületek 4—4 tagot választanak felerészben egyháziak, felerészben világiak közül. Mindenik egyházkerület még póttagokat is választ a szükséghez képest.

54. §. Kettős elnöksége van: a hivatali korra nézve legidősebb püspök és főgondnok; ha azok meg nem jelenhetnének, helyettesek az idősbség szerint következő püspök és főgondnok.

55. §. Jegyzőit a szükséghez képesti számban, a maga kebeléből 3 évre választja.

56. §. Üléseit rendesen Budapesten tartja. Az egyetemes konventnek azonban joga van üléseit más városban is tartani, mi fölött a konvent maga határoz.

57. §. Minden egyházkerület, küldötteinek napdijairól és utiköltségeiről önmaga gondoskodik; másnemű költségek viseléséhez pedig a meghatározott arányban járul.

58. §. Az egyetemes konvent hatás- és jogköre:

a) Zsinat együtt nemléte esetén, képviseli a magyarországi ref. egyházat úgy a hitfelekezetek, mint az állam irányában, minden oly ügyben, mely az egyházat egyetemesen érdekli.

b) Intézkedik az öt egyházkerületet illető mindazon ügyekben, melyeket az egyházkerületek hozzá együttesen vagy külön felterjesztenek.

c) A zsinat határozatait végrehajtja, illetőleg végrehajtásukról intézkedik.

d) Az egyház törvényes jogait bárhonnan jövő megtámadás esetében és sérelmi ügyekben védelmezi, azok elhárítására nézve a szükséges intézkedéseket megteszi.

e) Szükség esetén a törvény értelmében a zsinat rendkivüli összehívása és megtartása tárgyában a kellő lépéseket megteszi.

f) Minden zsinatra az előmunkálatokat elkészíti, a szükséges javaslatok és tervezetek előállításáról gondoskodik s egyszersmind intézkedik arról, hogy ezen javaslatok és tervezetek az egyházkerületek útján az egyes egyházmegyéknek kellő időben és szükséges számú példányokban megküldessenek.

g) Vezeti és intézi a missiói ügyeket.

h) Az országos református egyházi közalap (domestika) fentartásáról, gyarapításáról és kezeléséről gondoskodik.

i) Őrködik azon közpénztárak és alapítványok felett, melyek az egyetemes ref. egyház tulajdonai.

k) Az összes tanügy összhangzatos fejlődését vezeti és irányozza; arra nézve az általános elveket megállapítja; az egyes egyházkerületeknek a tanügyi állapotokról beterjesztett jelentései nyomán, a teendő szükséges intézkedésekre az egyházkerületek figyelmét felhívja; a tanügy könnyebb kezelése végett segédközege az egyetemes tanügyi bizottság, melynek munkálatai felülbirálás végett eleibe terjesztetnek.

l) Megválasztja az egyetemes konventi biróság tagjait.

m) Hivatalból indítandó fegyelmi ügyeknek a rendkívüli konventi biróság előtti tárgyalására, vádhatóságnak állandó ügyészt választ.

59. §. Az egyetemes konvent jegyzőkönyvi munkálatait az egyházkerületeknek megküldi.

60. §. Ülései rendszerint nyilvánosak, azonban az elnökségnek vagy három tagnak kivánatára zárt ülés tartandó s ha a tagok többsége kivánja, a határozatok is zárt ülésben hozatnak.

61. §. Az egyetemes konvent üléseiben érvényes határozatok hozatala, vagy intézkedések elrendelése végett, legalább 20 tagnak jelenléte kivántatik; határozatait általános szótöbbséggel hozza; de a mely tárgyakban a jelenlevő tagok egyharmad része ellenkező véleményben van, ezen kisebbségnek joga van a szavazást másnapra elhalasztani; továbbá saját véleményét a jegyzőkönyvbe bevitetni, névszerinti szavazást kérni, a szavazók neveit jegyzőkönyvbe vétetni.

62. §. Midőn a rendes tagok betegség vagy más rendkívüli körülmények közbenjötte miatt a gyüléseken meg nem jelenhetnek, elmaradásukról az illető egyházkerületi elnökséget előre tudósítsák, a mely ily esetekben azonnal intézkedik, hogy póttagok által helyettesítve legyenek. A püspökök és főgondnokok helyett is, azoknak törvényes helyetteseik hivandók be a gyülésre.

63. §. Az egyetemes konvent évenkint egyszer tartatik, azonban szükség esetén elnökileg rendkívüli ülés hívható össze.

ÖTÖDIK FEJEZET.

A zsinatról.

64. §. A magyarországi reformált egyház törvényhozó és legfőbb intézkedő gyülése: a zsinat.

65. §. A zsinaton összesen 116 személy képviseli a magyarországi reformált egyházat, kik részint hivataluknál fogva, részint mint választott képviselők, tagjai a zsinatnak.

Hivataluknál fogva tagok: a ref. egyházkerületek mindegyikének püspöke; az erdélyi egyházkerületnek hivatalára legidősb világi főgondnoka s a többi 4 egyházkerület főgondnokai; akadályoztatásuk esetén törvényes helyetteseik.

Választott képviselők:

1. Az egyházkerületek gyülekezeteinek a következő szakaszban megállapított arányban választandó képviselői.

2. Az egyházkerületek fő- és középiskoláinak képviselői.

A gyülekezetek képviselőiül bárhol választható, minden református magyar állampolgár, ki életének 24 évét betöltötte és teljes gymnasiumi vagy annak megfelelő tanfolyamot végzett.

66. §. A gyülekezetek képviselőiül választatik:

a tiszántuli egyházkerületben			34
az erdélyi	«	«	18
a dunamelléki	«	«	16
a tiszáninneni	«	«	14
a dunántuli	«	«	14
		Összesen	96 tag.

Ezenfelül a főiskolák és tanítóképezdék részéről egy — a középiskolák részéről egy s így mindegyik egyházkerületben két képviselő választatik az illető tanintézetek tanárai által saját kebelökből.

A képviselők — kivéve a tanintézetek képviselőit — mindegyik egyházkerületben a gyülekezetek presbyteriumai által általános többséggel, felerészben lelkészi és felerészben világi egyénekből választatnak.

A választások — ha a zsinat magát előbb bezártnak s feloszlatottnak nem jelenti ki — 10 évre érvényesek.

67. §. Az egyes egyházkerületekből a 66. §. értelmében küldendő képviselők megválasztásának és igazolásának módját, az illető egyházkerületek magok határozzák meg, azonban a zsinat-presbyteri elvek épségben tartása mellett.

Mindenik egyházkerületben szükséges számú pótképviselők is választandók.

68. §. A megtörtént képviselőválasztások felől az egyházkerületek elnökségei kölcsönösen értesítik egymást.

69. §. Egy egyén csak egy helyről nyert megbízó levelet tarthat meg. — Ha valaki több helyen választatik meg, meg-

bízó levelének kézbevételétől számított 15 nap alatt, az illető egyházkerület, illetőleg egyházkerületek elnökségét értesíteni tartozik a felől, hogy melyik választást fogadja el; ha ezt elmulasztaná, az illető kerület, illetőleg kerületek elnöksége által záros határidő kitüzése mellett nyilatkozattételre hivatik föl és ha a záros határidőn belül sem nyilatkozik, a zsinati tagságról lemondottnak tekintetik.

70. §. A zsinat megnyílta után történő lemondások, vagy halálozások eseteiben, a zsinat elnöksége intézkedik az illető egyházkerületi elnökségnél póttagok behivása, illetőleg új választás iránt.

71. §. A kitüzött napra és helyen a zsinat tagjai megjelenvén, ünnepélyes isteni tisztelet tartatik.

Isteni tisztelet után, a zsinat első ülését a hivataluknál fogva legidősb püspök és főgondnok kettős elnöksége alatt tartja meg, melyen a zsinat négy legfiatalabb tagja alkalmaztatik jegyzőül. — Ezen ülésen a tagok, megbízó leveleiket az elnökségnek benyujtják.

Ennek megtörténtével az elnökség az ülést bezárja s a püspökök és főgondnokok, a legidősebb püspök és főgondnok elnöklete alatt, a korjegyzők segélyével megvizsgálják a megbízó leveleket. A vizsgálat azonban csak arra terjed ki, hogy a képviselőt az illetékes egyházkerület igazolt képviselőnek elismerte-e? A megbízó levelek megvizsgálása után, az elnökség ismét ülést tart, bejelenti az eredményt és felolvastatja a megjelent képviselők névsorát.

A később érkező képviselők is megbízó leveleiket mindig az elnökségnek adják be, azok megvizsgálása hasonló módon történik.

72. §. Mihelyt a választott és az illető egyházkerületek által igazolt képviselőknek kétharmada megjelent, a zsinat megválasztja elnökeit, jegyzőit, gazdáját.

73. §. Az elnökök és alelnökök, a püspökök és főgondnokok közül választatnak.

74. §. Szavazati joguk az igazolt képviselőknek van és

azoknak a tagoknak, kik a zsinatnak hivataluknál fogva tagjai.

75. §. A választás a korelnökök vezetése alatt következőleg történik:

A szavazásra jogosított zsinati tagok, szavazataikat neveik felolvasásakor, először egy lelkészi és egy világi elnökre, másodszor egy lelkészi és egy világi alelnökre, harmadszor három lelkészi és három világi jegyzőre és azután a gazdára külön szavazó lapokon beadják.

A szavazatok beadása után a korjegyzők összeszámítják a szavazatokat s a választás eredményét az elnökség kijelenti.

A mely állásra senki sem nyerné meg a beadott szavazatok általános többségét, arra ismét szavazás történik akként, hogy a két legtöbb szavazatot nyert egyén bocsáttatik másodszor szavazásra.

A választások befejeztével, a megválasztott elnökség a jegyzőkkel helyét elfoglalja s a zsinatot megalakultnak nyilvánítja.

76. §. Az alakulás után a zsinat elsőben saját tanácskozási és ügyrendjét állapítja meg.

77. §. Ugy az ügyrend megállapítása után azonnal, mint később is esetről-esetre, választhat a zsinat a tanácskozás tárgyainak előkészítésére egyes szakbizottságokat.

78. §. A zsinat ülései nyilvánosak. Az elnökségnek vagy 10 tagnak kivánatára zárt ülés tartandó ugyan, de határozat csak nyilvános ülésben hozható.

A bizottságok ülései nem nyilvánosak, de azokon a zsinat bármely tagja, mint hallgató jelen lehet.

79. §. A határozatok a jelenlevők általános többségével hozatnak.

80. §. A zsinat rövidebb vagy hosszabb időre magát elnapolhatja, vagy üléseit megszüntetheti, valamint magát a zsinat megnyitásától számított 10 év letelte előtt is, végleg befejezettnek és feloszlatottnak jelentheti ki.

81. §. A zsinat tisztikarát alkotják az elnökök, a jegyzők és a gazda.

82. §. Mindig kettős elnökség, azaz egy lelkészi és egy világi elnök vezetése alatt tartatnak az ülések.

Az elnökség jogköre és teendői, valamint a jegyzők teendői is részletesebben a tanácskozási és ügyrendben állapíttatnak meg.

83. §. A gazda számadás mellett eszközli a zsinati gyülések kiadásait; gondoskodik a szükséges nyomtatványok előállításáról, rendelkezik az ülések helyiségeiről s azokat rendben tartja. — Költségvetési javaslatot terjeszt a gyülés elé.

84. §. A zsinat tagjainak költségeiről az illető egyházkerületek gondoskodnak és intézkednek.

85. §. A zsinattartás egyéb költségeit az egyes egyházkerületek azon arányban viselik, a mely arányban képviselőiket választják.

E czélra a zsinat megalakulása után, azonnal a zsinat által meghatározandó bizonyos előlegösszeget, haladéktalanul beküldenek az elnökséghez.

86. §. A zsinat jog- és hatáskörébe tartozik:

1. Az egyházi törvényhozás; melynek tárgyai:

a) Az egyház tanainak megvizsgálása és megállapítása (jus reformandi).

b) Az egyház alkotmányának megállapítása és módosítása.

c) Az egyházkerületek felosztása, helyrajzi meghatározása; az illető egyházkerületek meghallgatásával.

d) Az isteni tisztelet alakjának és rendjének lényeges vonásokban megállapítása.

e) Az ünnepek meghatározása.

f) Az egyházi hivatalnokok hatáskörének, eljárásának, magokviseletének szabályozása; valamint a reájok vonatkozó fegyelmi rendnek megállapítása.

g) Egyházfegyelem meghatározása.

h) Lelkészképzés, választás és felavatás általános módozatainak meghatározása.

i) A közoktatás ügyének, a legalsó foktól a legfelsőbbig, valamint tanár- és tanítóképzés egyházunknak törvényekben biztosított önkormányzatának és a tanítás szabadságának alapján, mind az öt egyházkerületre vonatkozólag az alkotmányos uton létrejött hazai országos törvények, jelesen az 1790/1 XXVI. t.-cz. mint alaptörvény intézkedéseinek épségben tartásával, rendezése akképen, hogy egyfelől az egyházkerületek s iskolafentartó testületek önkormányzati hatósága tiszteletben tartassék, de másfelől tanintézeteinknek és az egyes tanfolyamoknak oly szervezete és berendezése állapíttassék meg, mely ifjainknak az egyház és kor szükségei és hivatásuknak, valamint az országos törvényeknek megfelelő alapos kiképeztetését biztosítja. Az iskolaügyet a zsinat erről szóló egyházi törvénynyel rendezi.

k) Egyházi közteherviselési rendszer.

l) Országos ev. ref. egyházi közalap fentartása s fejlesztése.

m) Egyházi törvénykezés vagy biráskodás szabályozása.

n) Házasságügy.

2. Legfőbb intézkedés, melynél fogva:

a) Őrködik az egyház jogai és önkormányzata;

b) Más hitfelekezetekhez való jogviszonyai felett: valahányszor szükségesnek tartja ezek tárgyában a kormányhoz, országgyüléshez, vagy a koronás apostoli magyar királyhoz fölterjesztést tesz.

c) Intézkedik a lelkészek, tanítók s minden egyházi hivatalnok tisztességes, a kor követelményeinek lehetőleg megfelelő dijazásáról.

d) Intézkedik az énekeskönyv, agenda, népiskolai vallástani kézikönyvek tárgyában; hivatalos használatra szóló bibliafordítás ügyében felügyeletet gyakorol.

e) A lelkészképességi vizsgákra nézve, a kötelező rendszabályok megállapítása iránt intézkedik.

f) Az egyetemes konvent jegyzőkönyveinek tárgyalása folytán felmerülhető kérdésekben határoz.

87. §. A zsinat rendszerint 10 évenkint tartatik; ha azonban az egyházkerületek többsége, az egyetemes egyház érdekében s halasztást nem szenvedhető indokokból, rendkivűli zsinat összehivását látja szükségesnek, annak egybehivása tárgyában az egyetemes konvent intézkedik.

MÁSODIK RÉSZ.

Az egyházi tisztviselőkről és egyes egyháztagokról.

ELSŐ FEJEZET.

Egyes egyháztagokról.

88. §. A 17. §-ban foglalt jogokon és kötelességeken kivül, minden egyháztagnak kötelessége a szentirás tanítása szerint «inteni azokat, a kik rendetlenül járnak», Thessalonikabeliekhez irt I. levél, 5-ik rész, 14. vers; «inteni, mint atyjokfiát», Thessalonikabeliekhez irt II. levél, 3-ik rész, 15. vers; «felépíteni alázatosságnak lelkével», Galatákhoz irt levél 6-ik rész. 1. vers.

MÁSODIK FEJEZET.

Az egyházfiakról.

89. §. Az egyházfiakat, tisztességes magaviseletü egyháztagok közül választja a presbyterium: kik az egyházközségek presbyteriumai által meghatározott kötelességeket letett esküjök értelmében teljesíteni tartoznak.

90. §. A mely egyházközségekben oly intézkedések vannak, hogy az egyházfiságot minden férfi egyháztag tartozik viselni: ezen állást köteles minden férfi egyháztag elfogadni;

kellő indokolás mellett, a fölmentést az egyház presbyteriuma adja meg (17. §.); ha elfogadható indokok nincsenek és még is fölmentést kér, felmentési dijat fizessen.

HARMADIK FEJEZET.

Az egyházközségi gondnokokról.

91. §. Az egyházközségi gondnokok az egyházközség által választatnak (18. §.), egyházainknak közbecsülésben álló, értelmes, feddhetlen erkölcsü, vallásos buzgóságukról ismeretes, vagyoni biztosítékkal biró tagjai közül.

92. §. Az egyházközségi gondnokságot a megválasztott egyháztag köteles elfogadni; kellő indokolás mellett a főlmentést az egyház presbyteriuma adja meg (17. §.), ha elfogadható indokai nincsenek és még is fölmentetni kéri magát, fölmentési dijat fizessen.

93. §. Hivataloskodási idejök tartamát maga az egyházközség határozza meg s hivatalukat eskütétellel foglalják el.

94. §. Oly egyházközségekben, melyekben a kettős elnökség van gyakorlatban, főgondnokok és algondnokok, vagy gondnokok választatnak.

95. §. Egyházközségi főgondnokok teendői:

a) A presbyterium összehivását a lelkészszel együtt eszközlik.

b) A presbyteriumban a lelkészszel együtt elnökölnek.

c) Az egyházi gondnokokra, általában az egyház vagyoni ügyeit kezelő személyekre a következő §-ban rájok ruházott teendőket a lelkészszel együtt ellenőrzik, azok irányában felügyeletet gyakorolnak.

96. §. Egyházközségi gondnokok (algondnokok) teendői:

a) Gondoskodnak, hogy a mely egyházközségekben a létező fekvő birtokok házilag kezeltetnek, vagy az egyházi hivatalnokok használatában levő földek megmiveltetését, az egyházközség tartozik teljesíteni: azon földek, a mint a helyi

gyakorlatban van, vagy közvetlen az egyháztagok által, vagy más uton, kellő időben megmiveltessenek, termésök idejében behordassék.

b) Ha az egyházközségnek fekvő javai haszonbérbeadás utján kezeltetnek, eszközlik azoknak árverés utján kiadását, a haszonbérre nézve a fizetési határidőket figyelemmel kisérik és a késedelmezésről az illető helyre jelentést tesznek.

c) Ha pedig az egyháznak pénztőkéi vannak, azokat az egyháztanács felhatalmazása és utalványozása mellett adják ki, a fizetési határidőket figyelemmel kisérik és a késedelmező fizetőket illető helyre bejelentik.

d) Gondoskodnak, hogy az egyes egyháztagok által fizetendő egyházi és iskolai adók, valamint a természetben teljesítendő szolgálmányok, az illetők részére az egyházmegyék által meghatározandó időben befizettessenek, illetőleg beszolgáltassanak és szükség esetén, a politikai hatóságok segélyének igénybevételével behajtassanak, illetőleg beszolgáltassanak.

e) Intézkednek, hogy az egyház, valamint az egyházi hivatalnokok használatában levő ingatlanok után fizetendő államadók, az országos törvények által megállapított időkben pontosan befizettessenek.

f) Felügyelnek az egyház tulajdonát képező épületekre, azoknak tüzkár ellen biztosítását eszközlik; a szükséges javítni valókról a presbyteriumhoz előterjesztést tesznek s azokat a nyert felhatalmazás folytán végrehajtják vagy végrehajtatják.

g) A hozzájok befolyt vagy általok átvett pénzt és terményeket az egyház pénztárába, vagy magtárába beszolgáltatják.

h) Évenkint számadásaikat a kellő okmányokkal felszerelve, a hol főgondnok nincs, a lelkész segítségével elkészítik s azokat az év végével a presbyteriumhoz beadják, a mely aztán felülvizsgálat végett azokat vagy az esperesi látogatás-

hoz, vagy a hol gyakorlatban van, az egyházmegyei számvevőszékhez terjeszti fel.

97. §. Az egyházi gondnokok a kezelésök alatt álló egyházi jıvakért minden vagyonukkal felelősek.

NEGYEDIK FEJEZET.

A szegények és árvák gondnokáról.

98. §. A szegények és árvák gondnokát a presbyterium választja. Kisebb egyházakban, e tiszttel az egyházközségi gondnok s ott, a hol a lelkész önként vállalkozik, a lelkész is megbizható. A szegények és árvák gondnoka esküt tartozik tenni hivatala elfoglalásakor; kivéve ha a lelkész vagy gondnok vállalkoznak a tiszt teljesítésére.

99. §. A szegények és árvák gondnoka a törvény s a presbyterium intézkedéseinek megfelelően a lelkész felügyelete alatt, vezeti a szegények és árvák segélyezését s felügyel az ev. ref. vallásu iskolakötelezett árvák iskoláztatására, erkölcsi és vallásos neveltetésére (27. §. 7.). A szegények és árvák létszámáról, szükségleteiről s a segélyezés módjáról időről-időre — különösen az iskolai év kezdetén az árvák iskoláztatásáról, a presbyteriumnak jelent, egyházlátogatás alkalmával az esperesnek, vagy helyettesének a szegények és árvák ügyeiről felvilágosító adatokat szolgáltat. A gondnok, bevételeiről s kiadásairól s az árva szegény alapról a presbyteriumnak évenkint számadást tenni tartozik.

100. §. A szegények és árvák segélyezésének s gondozásának módjáról, az eljárás és felügyelet részleteiről az egyházmegyék és egyházkerületek szabályrendeletben intézkednek.

ÖTÖDIK FEJEZET.

A tanítókról.

101. §. A tanítói pályára lépő egyének szelid, feddhetlen erkölcsi életüek legyenek. Tudományos készültségük igazolása végett meghatározott vizsgáknak vettetnek alá.

102. §. Hivatalukban kötelesek kellő szorgalmat és buzgóságot tanusítani, növendékeikkel szeliden s a neveléstan elvei szerint bánni; őket az egyházi felsőbb hatóságok által megszabott népiskolai tanterv, tan- és vezérkönyvek utmutatásai szerint oktatni. — Kötelesek a népiskolai hatóságok rendeleteinek mindenben engedelmeskedni.

A tanítók a lelkész tudta nélkül az egyházból egy napra sem távozhatnak el és a lelkész utasításainak hivatalos működésökben engedelmeskedni tartoznak.

103. §. Az egyházközségek által fentartott kisdedóvodák és népiskolák fölött álló hatóságok: első fokon a presbyterium és az általa választott iskolaszék, illetőleg az 1891. évi XV. t.-cz. 22. és 25. §-ban meghatározott felügyelő bizottság, másod fokon az egyházmegye; harmad fokon az egyházkerület és legfelül az egyetemes konvent.

104. §. A mennyiben az egyházkerületek igen sok egyházában, a tanítói hivatal az énekvezérséggel van összekötve,— az énekvezérekről szóló következő §§-ok, az ilyen tanítókra nézve is mindenben kötelezők.

HATODIK FEJEZET.

Az énekvezérekről.

105. §. Az énekvezérektől, hivatásukból kifolyólag megkivántatik, hogy az éneklésben és a hol orgona van, az orgonázásban mind elméletileg, mind gyakorlatilag képzettek és szakavatottak legyenek.

106. §. Az isteni tiszteletek alkalmával s a temetéseknél is a közönségesen elfogadott és használatban levő énekeskönyvet használják; a lelkész által megjelölt vagy meghatározott zsoltár- és dicséret-verseket énekeljék.

Hivatalos teendőik végzésében igazi buzgóságot és odaadást tanusítsanak ; minden isteni tiszteletnél, a melyben részt vesznek s a temetési szertartásoknál, kezdettől végig jelen legyenek.

107. §. A lelkész tudta nélkül az egyházból egy napra sem távozhatnak el, és hivatalos működésökben a lelkész utasításait megfogadni és teljesíteni tartoznak.

HETEDIK FEJEZET.

A tanárokról.

108. §. A tanárok feddhetlen erkölcsüek, egyházias életüek legyenek, szaktudományaikban a tudomány fejlődésével folyton előhaladjanak.

Hivatalukba a rendes tanárok a fentartó testület által élethosszig választatnak; s ha a közép- vagy főiskolát — melyhez választattak — egyes egyházközség, pártfogóság vagy egyházmegye tartja fenn: az egyházkerület által erősíttetnek meg. A tanárok hivatalukból csupán erkölcsi kihágás, súlyos kötelességmulasztás vagy bűntény miatt mozdíthatók el.

Bűntény esetén a polgári biróság itélete bevárandó, de már a vizsgálat megindítása után, hivatalától felfüggeszthető az illető egyén.

A tanárok esetleges nyugdijazásának elveit és módozatait az intézeteket fentartó testületek előterjesztése alapján az egyházkerületek állapítják meg.

Ideiglenes, helyettes, vagy segédtanárok, csak ideiglenesen és meghatározott időre (rendszerint legfölebb 3 évre) alkalmazhatók.

109. §. Hivatalukban kötelesek lelkiismeretes pontosság-

gal eljárni, a megszabott tanórákat pontosan megtartani, az iskolai hatóságok által megállapított tanterv, tan- és vezérkönyvek utmutatása nyomán tanítani, a tanítás mellett az ifjuság vallás-erkölcsi nevelésére is főgondot fordítani, tanítványaikkal szeliden bánni, őket a tanítási órákon kivül is atyailag gondozni, — szóval az iskolai rendtartás szabályaihoz mindenben alkalmazkodni.

NYOLCZADIK FEJEZET.

A lelkészekről.

110. §. A lelkészi pályára lépő egyének, feddhetlen erkölcsi előéletök biztos megállapítása után, tudományos készültségöket illetőleg, szigoru vizsgáknak vettetnek alá.

A) A lelkész hivatalos teendői.

111. §. A lelkész teendői:

1. A rendes vagy közönséges isteni tisztelet körében:

Isten igéjének hirdetése s magyarázása.
Sákramentomok kiszolgáltatása.
Éneklésre való felügyelet.
Konfirmátió.

2. A lelkészi gondozás és egyházkormányzás körében:

Az egyházközség szellemi és anyagi ügyeire felügyelet.
A törvényben meghatározott közigazgatási teendők.
Iskolákra felvigyázás.
Betegek látogatása.
Foglyok és halálraitéltek körül lelkészi teendők.
Rendkivülileg az előirt esetekben sákramentomok kiszolgáltatása.
Házasulandók összeesketése.

Viszálkodó házasok békéltetése.
Áttértek s kitértek irányában eljárás.
Anyakönyvek vezetése.
Temetés.

112. §. Minden lelkésznek kötelessége: a nyilvános isteni tiszteletnek és a sákramentomok kiszolgáltatásának megszabott rendéhez, szorosan alkalmazkodni.

113. §. A lelkészek a hivatalos teendőket csak saját egyházuk kebelében végezhetik; más gyülekezetben csak akkor, ha azoknak teljesítésére őket az illető lelkész megbizta vagy felhatalmazta.

114. §. A nyugalomba lépett, vagy lelkészi állomásukról lemondott, de azért más életpályára nem lépett s lelkészi jellegöket megtartott lelkészek, lelkészi teendőket végezhetnek ugyan, de a 113. §-ban foglalt feltétel megtartása mellett.

Azok a lelkészek, kik más életpályára léptek, kivéve a tanárit, semmiféle lelkészi teendőt nem végezhetnek és rendes lelkészi álláshoz kötött hivatalokat sem az egyházmegyén, sem az egyházkerületen, sem a konventen nem viselhetnek.

A hivataluktól végleg elmozdított lelkészeknek oklevelei, az illető egyházi fegyelmi biróságok által érvényteleneknek nyilvánítandók.

Azoknak a lelkészeknek oklevelei pedig, kik oly életpályára léptek, mely a lelkészi hivatással és jelleggel ellentétben áll, az egyházmegye fölterjesztésére s indokolt javaslatára az egyházkerület által nyilváníttatnak érvényteleneknek; s az egyházmegyék kötelesek az ily lelkészekről az egyházkerülethez jelentést adni.

115. §. A lelkész Isten igéjét az Ó- és Uj-szövetségi canonicus könyvek alapján, hiven és buzgón hirdesse; a Bibliamagyarázatra nagy gondot fordítson és ugy egyházi beszédei, könyörgései, mint Biblia- és káté-magyarázatai, a ker. vallásos érzületet, hitbeli meggyőződést építők és erősbítők, nem pedig kételyeket támasztók legyenek. Egyházunk megállapított hittételeit tiszteletben tartsa. — Általában a lelkész úgy

egyházi beszédei, mint mindennemü nyilatkozatai által, úgy az általános emberi s keresztyéni, mint a hazaszeretetet ápolja s erősbítse; a politikai párttusát nemkülönben minden személyes vonatkozást, egyházi beszédeiben gondosan elkerüljön.

116. §. A közönséges isteni tiszteleteken, egyházi beszédet csak a rendes, helyettes és segédlelkészek tarthatnak; iskolatanítók rendszerint csak akkor bizhatók meg e tiszt teljesítésével, ha theologiai tudományokat végeztek; rendkivüli esetekben azonban oly tanítók is felbocsáthatók az egyházi szószékbe, a kik a theologiai tudományokat rendszeresen nem hallgatták; az ilyenek azonban a lelkész által kiválasztott és jóváhagyott egyházi beszédet tartoznak előadni.

Ünnepi követségbe rendszerint csak a theologiai akadémiák rendes hallgatói bocsáthatók; ha azonban valamelyik főiskolánál az ünnepi követségek száma oly jelentékeny, hogy a theologus ifjak létszámát túlhaladja, rendkivülileg bocsáthatók a felekezet által föntartott jogakadémiák hallgatói, 3-ad és 4-ed éves tanítóképezdei növendékek és a főgymnazium két felső osztályába járó tanulók is, — kellő előkészítés után.

A lelkészek mindazon egyházi beszédekért, Biblia-magyarázatokért, melyeket helyettök igehirdetésre ki nem bocsátott, arra föl nem hatalmazott egyének végeznek, felelősséggel tartoznak; kötelesek azért azok beszédeinek tartalmáról előre tudomást szerezni.

117. §. A sákramentomokat csak a törvényesen és hivatalosan felhatalmazott egyének szolgáltathatják ki.

118. §. A sákramentomok rendszerint a nyilvános isteni tisztelet alkalmával, a gyülekezet jelenlétében szolgáltatandók ki. — Azonban rendkivülileg úgy a templomban, mint magánháznál is, lehet bármely időben keresztelni; valamint az urvacsora is a betegségben levő egyháztagoknak, ha kérik, magánházaknál is kiszolgáltatandó.

119. §. Az egyházunkba áttért felnőttek csak akkor kereszteltetnek meg, ha nem keresztyén felekezet kebeléből jöttek át, vagy biztosan meghatározható, hogy még nem ke-

reszteltettek meg. Az ilyenekre nézve a keresztséget mindig megelőzi a kellő vallásos oktatás és keresztyén hitökről, vallásos meggyőződésökről, nyilvános vallástétel.

120. §. Megkivántatik, hogy a keresztszülők vagy helyetteseik, a keresztség kiszolgáltatásánál — komoly akadályoztatás eseteit kivéve — jelen legyenek.

Keresztszülők csak a keresztyén anyaszentegyház kebelébe tartozó egyének lehetnek, s rendszerint olyan koruak, kik már az uri szentvacsorával éltek.

121. §. Az urvacsorát a lelkészek a fennálló rend és szokás szerint ünnep- vagy vasárnap délelőtt, isteni tisztelet alkalmával szolgáltatják ki.

122. §. Az urvacsorának közönséges kiszolgáltatását mindig előkészítő bűnbánati hét előzvén meg, a lelkészek kötelesek az urvacsorát a megelőző vasárnap a gyülekezet előtt nyilvánosan kihirdetni.

123. §. A lelkészek a gyermekeket, elmebetegeket s nem konfirmált egyéneket, kik e vallásos cselekménynek jelentőségét felfogni és megérteni nem képesek, az urasztalához nem bocsáthatják.

124. §. Minden jogosított egyháztag, ha egészséges és ereje engedi, az urasztalához járulva vehet részt az urvacsorában, a nyilvános isteni tisztelet helyén; magánháznál csak a betegeknek történő kiszolgáltatás alkalmával.

125. §. A lelkész kötelességei közé tartozik az éneklésre való felügyelet; hogy a gyülekezet éneklése szép és izlésteljes legyen, a közönségesen elfogadott énekes-könyv használtassék, az iskolákban az énektanításra kiváló gond fordíttassék; az énekvezérek a közönséges isteni tisztelet alkalmával a lelkész által kijelölt zsoltár- és dicséret-verseket énekeljék.

126. §. A lelkésznek kötelessége az urasztalához először járuló növendékeket előkészíteni; a hol ezt egyházközségi s egyéb hivatalos teendők vagy betegsége miatt maga nem végezheti s e miatt azt helyettes vagy segédlelkészre bizni

kénytelen, maga tartozik a tanítást vezetni, kellő utasítást adni s a konfirmácziót egész ünnepélyességgel végezni. Tizenkét éven alul levő gyermekek nem konfirmálhatók.

127. §. Az egyházközség anyagi ügyeire felügyelni s azokat ellenőrizni a lelkésznek hivatásából folyó kötelessége levén, ha e felügyeletet s ellenőrzést elmulasztja, minden e téren felmerülhető károk tekintetében felelősség hárul reá.

128. §. A lelkészek az egyházi és vallásos ügyekben, egyedül saját egyházi hatóságuktól függenek; velök szemben az őket megillető tiszteletet tanusítani, azok egyházilag törvényszerü intézkedéseinek és felhivásainak készséggel engedelmeskedni, határozataikat és végzéseiket pontosan teljesíteni kötelesek; az állam-kormány azon rendeleteit, melyek az országos törvények végrehajtására vonatkoznak s velök saját egyházi hatóságaik utján közöltetnek, végrehajtani; azon törvényes megkereséseket, melyeket a biróságok és a politikai hatóságok, az igazságszolgáltatás és a közigazgatás érdekében hozzájok közvetlen intéznek, szintén teljesíteni tartoznak.

129. §. A lelkész, mint az egyházközség iskoláira felügyeletet gyakorló iskolaszék elnöke, az iskolai ügyek intézését vezetni és a felügyeletet gyakorolni; nem különben az ismétlő iskolások vallásos oktatásáról is gondoskodni köteles.

130. §. A lelkészek kiváló kötelességei közé tartozik, hogy a hitsorsos betegeket magánlakásaikon, felkérés eseteiben, a magán- és közkórházakban pedig hivatalból látogassák és vigasztalják; valamint a hitsoros foglyokat és halálra itélteket is hivatalos felhivás folytán meglátogassák és vigasztalják. Ezen tisztökben eljárásukat az érvényben álló agendában foglalt utasítások határozzák meg.

131. §. A házasulandók hirdetése vasárnapokon és a ref. egyház ünnepnapjain történik; urvacsora-osztás napján azonban csak délután, nagypénteken pedig épen nem. A poenitentialis hét vasárnapján a harmadszori hirdetés, a sürgős eseteket kivéve nem engedtetik.

132. §. Áttérési eseteknél az országos törvények és az azok

alapján kiadott egyházi utasítások szoros megtartása mellett, kötelességök a lelkészeknek gondoskodni, hogy az egyházunk kebelébe átlépők, hitfelekezetünk alaphittételeit megismerjék, hogy így áttérésök öntudatos és megnyugtató legyen.

133. §. A keresztelések, esketések, konfirmáltak, halálozázások, át- és kitértek az illető anyakönyvbe azonnal bevezettessenek; az anyakönyvi rovatok betöltésénél azok pontosságáért és hitelességeért a lelkész, ugy az egyház, mint az állam irányában is felelős.

134. §. A temetés az illető egyházkerület által megszabott szertartással történjék.

A halál nemére való tekintet nélkül, az egyszerü temetési szertartásban, minden keresztyén részesittessék.

A halottak eltemettetésére vonatkozó polgári törvények, illetőleg törvényes kormányrendeletek, pontosan megtartandók.

B) A lelkészek magánélete.

135. §. A lelkészek hivatásuknak teljesen megfelelő életet éljenek.

136. §. Hallgatóikhoz szelidséggel és szeretettel viseltessenek; s ez a jézusi szeretet hassa át minden beszédöket, nyilatkozatukat és eljárásukat.

137. §. Lelkésztársaikkal testvéri egyetértésben éljenek.

138. §. A tanítókat, mint a népnevelés terén munkatársakat tekintvén, irányukban szeretettel járjanak el; őket jóakaratulag tanácsolják és vezéreljék, hivatalos eljárásukat éber figyelemmel kisérjék.

139. §. A lelkészek teljes erővel oda törekedjenek, hogy magán és családi életökben is vallásosság, feddhetlen élet, szerénység és egyszerüség által hallgatóik közt szövétnekként világoljanak; s a tiszta erkölcsi élet követésében példányképül szolgáljanak.

140. §. A lelkészek a politikai pártküzdelmekben előfor-

dulható tüntetésektől, melyek hivataluk irányával és tekintélyével ellenkeznek, szorosan óvakodjanak.

141. §. A lelkészek az olyan foglalkozásoktól, melyek a tanulmányozásban, hivatalos teendőik végzésében akadályul szolgálhatnak, hallgatóikkal való viszonyukat megzavarhatják, szorosan óvakodjanak.

142. §. A lelkészek gyülekezeteikben lakjanak és maradjanak. Midőn kevés időre hagyják is el akár hivatalos, akár magán dolgaik végett gyülekezeteiket, gondoskodjanak, hogy a netalán előállható lelkészi szolgálatot igénylő esetek, könnyen és az egyháztagok terheltetése nélkül elintézést nyerhessenek; hat napon tul terjedő eltávozásukról a gondnok utján a presbyteriumot értesíteni s azt az esperesnek bejelenteni, s a helyettesítésre nézve a szükséges intézkedéseket megtenni kötelesek.

143. §. A lelkészek öltözetükben is a társadalmi illem követelményeinek megfeleljenek; hivatalos tisztökön kivül is legyenek mindig egyszerüen, de tisztességesen, sötétszinü ruhába öltözködve; midőn pedig hivatalos tisztökben járnak el, sőt hivatalos polgári ünnepélyeken is, rendszeres egyházi ruhát viseljenek, nevezetesen: középmagasságu magyar süveget, fekete nyakkendőt, hosszú fekete atillát begombolva, lehetőleg gombkötő munkáju fekete övvel; a hátat egész szélességében befedő palástot vállra fekvő gallérral, egyszerü nyakbakötővel, általában minden öltözetet feketét:

KILENCZEDIK FEJEZET.

Az egyházmegyei jegyzőkről.

144. §. Minden egyházmegyében legalább egy egyházi és egy világi jegyző választatik, az egyes gyülekezetek presbyteriumainak szavazattöbbsége által.

145. §. Az egyházmegyei jegyzői hivatal üresedésbe jő: végleges lemondás, halál, törvényszéki elmozdítás ese-

tén és a hol a tisztujítás életbe van léptetbe, minden 10-ik évben.

146. §. Az egyházmegyei jegyzők teendői:

a) A tárgyalás alá bocsátott iratok felolvasása, a szólni kivánók földjegyzése, szavazatok összeszámítása.

b) A közgyülések és biróságok határozatainak, s itéleteinek, a mint azok az elnökség által kijelentetnek, följegyzése s szerkesztése, az eredeti jegyzőkönyvnek néváláirásukkal megerősítése.

c) Az ügyiratoknak megőrzése s az egyházmegyei levéltárba beszolgáltatása.

d) A hozott végzések, határozatok és itéleteknek, ha arra utasítva vannak, vagy az ügyek természete úgy követeli, az egész jegyzőkönyv elkészülése és megjelenése előtt is haladék nélkül kiadása.

TIZEDIK FEJEZET.

Az egyházmegyei ügyészekről.

147. §. Minden egyházmegyében az egyházmegyei közgyülés által egyházmegyei ügyész választatik.

148. §. Az egyházmegyei ügyész müködésének időtartamát, mindenik egyházmegye tetszése szerint állapítja meg.

149. §. Az egyházmegyei ügyész teendői:

a) Az egyházmegyei elnökség megbizása folytán az egyházmegyét a biróságok vagy közigazgatási hatóságok előtt képviseli.

b) A hivatalból egyházi téren megindítandó fegyelmi ügyekben az egyházmegyét mint vádhatóság képviseli.

TIZENEGYEDIK FEJEZET.

Az egyházmegyei tanácsbirákról.

150. §. Az egyházmegyei tanácsbirák a 36. §. *b)* pontja szerint, egyenlő számban választatnak a lelkészek és világi férfiak közül; az egyházi tanácsbirák csak az azon egyházmegye területén lakó rendes lelkészek és lelkésztanárok közül választandók; a világi tanácsbirák azonban bármely egyházmegye, vagy egyházkerületben lakó hitfelekezetünkhöz tartozó világi férfiak közül választhatók.

151. §. Az egyházmegyei tanácsbirák vagy egész éltök hoszszáig, vagy a hol a tisztujítás életbe van léptetve, 10 évre választatnak. A választás joga az egyes egyházközségek presbyteriumait illeti.

152. §. A megválasztott tanácsbirák székeiket eskütétellel foglalják el.

153. §. Az egyházmegyei tanácsbirói hivatal üresedésbe jő: végleges lemondás, halál, birósági elmozdítás esetén, és a hol a tisztujítás életbe van léptetve minden 10-ik évben.

154. §. Az egyházmegyei tanácsbirák kötelességei:

az egyházmegyei közgyüléseken, birósági ülésekben megjelenni, a tanácskozásokban s itélethozásokban ténylegesen résztvenni, a kiküldetéseket s megbizásokat teljesiteni.

TIZENKETTEDIK FEJEZET.

Az egyházmegyei gondnokokról.

155. §. Minden egyházmegyében egy egyházmegyei gondnok választatik, az anyaegyházközségek presbyteriumai által hitfelekezetünkhöz tartozó világi férfiak közül; tekintet nélkül azok lak- vagy tartózkodási helyére.

156. §. Az egyházmegyei gondnok élethossziglanválasz-

tatik, vagy a hol a tisztújítás életbe van léptetve, tíz évre; hivatalában az egyházmegyei közgyülés által erősíttetik meg, ugyanott teszi le hivatali esküjét. A választás tudomás végett az egyházkerülethez fölterjesztetik.

157. §. Az egyházmegyei gondnoki hivatal üresedésbe jő: végleges lemondás, halál, birósági elmozdítás esetén és a hol a tisztújítás életbe van léptetve, minden 10-ik évben.

158. §. Az egyházmegyei gondnok jog és hatásköre:

a) Az egyházmegyei közgyülés összehivásában, a tanácskozások vezetésében, mint elnöktárs, részt vesz; az egyházi törvénykezés terén eljár a számára a törvénykezésről szóló II. részben megállapított hatáskörben.

b) Az egyházmegye részéről hivatalánál fogva tagja az egyházkerületi közgyülésnek és egyházkerületi biróságnak.

c) Az esperessel együtt képviseli az egyházmegyét a polgári hatóságokkal szemben.

d) Elnöktársával együtt őrködik az egyházmegye s egyes egyházközségek egyházi s iskolai ügyei felett.

e) Lehetőleg részt vesz az egyházmegyei látogatásban;

f) Minden szavazás útján betöltendő hivatalokra, úgy az egyházkerületi, mint az egyházmegyei tisztviselők választása iránt elnöktársával együtt intézkedik.

g) Lelkészválasztások alkalmával világi egyén kiküldéséről az érvényben álló választási törvények szerint gondoskodik.

TIZENHARMADIK FEJEZET.

Az esperesekről.

159. §. Minden egyházmegyében az egyházmegye anyaegyházközségeinek presbyteriumai által egy esperes választatik az egyházmegye rendes lelkészei közül vagy élethosszziglan, vagy 10 évre a tisztújítás alapján, hivatalában az egyházmegyei közgyülés erősíti meg, ugyanaz előtt teszi le hivatalos

esküjét. A választás tudomás végett az egyházkerületi közgyülésnek följelentendő.

160. §. Az esperesi hivatal üresedésbe jő:

a) ott, a hol a tisztújítás életbe van léptetve: minden 10 évben;

b) halálozás, lemondás vagy birósági elmozdítás következtében;

c) ha az esperes, mint lelkész, más egyházmegyébe költözik át.

161. §. Az esperes jog- és hatásköre:

a) Az egyházmegyei közgyülés összehivásában, a tanácskozások vezetésében mint elnöktárs részt vesz; az egyházi törvénykezés terén eljár, a számára a törvénykezésről szóló II-ik részben megállapított hatáskörben.

b) Az egyházmegye részéről hivatalánál fogva tagja az egyházkerületi közgyülésnek és egyházkerületi biróságnak.

c) Az egyházmegyei gondnokkal együtt képviseli az egyházmegyét a polgári hatóságokkal szemben.

d) Elnöktársával együtt őrködik az egyházmegye s egyes egyházközségek egyházi s iskolai ügyei felett.

e) A szavazás útján betöltendő hivatalokra úgy az egyházkerületi mint az egyházmegyei tisztviselők választása iránt elnöktársával intézkedik.

f) Lelkészválasztások alkalmával az érvényben álló választási törvények szerint eljár.

162. §. Az esperes az egyházi hivatalnokok közvetlen felügyelője, az egyházmegyei s egyházkerületi határozatok végrehajtója. Gondoskodása körébe tartozik, hogy minden gyülekezetben egyházunk hitelvei hiven megtartassanak, a vallásos szertartások és cselekvények szabályszerűen végeztessenek, a belhivatalnokok kötelességeiket buzgósággal és hűséggel teljesítsék. Kötelessége az esperesnek az egyházmegyék levéltáraira és pénztáraira felügyelni; az országos közalap ügyeiben a konvent által megállapított szabályok szerint eljárni; a fegyelmileg felfüggesztett lelkészeknek helyettesítéséről

az egyházkerületben fenálló szabályok értelmében gondoskodni.

163. §. Köteles az esperes évenkint egy maga mellé vett lelkészszel, esetleg az egyházmegyei gondnok vagy világi tanácsbiróval, minden egyházat meglátogatni. Ha e látogatást egyházmegyéjének nagy kiterjedése, vagy bármi ok miatt önmaga nem végezheti: akkor maga helyett egyházmegyei lelkészi tanácsbirót vagy rendes lelkészt is bízhat meg; sőt ha a szükség úgy kivánja: több látogató küldöttség is szervezhető az egyházmegyében.

164. §. Az egyházmegyei látogatók megjelenéséről esperesi körlevélben értesíttetnek az egyes egyházak — mely időre a lelkész a presbyteriumot mindig összehívja. Az egyházlátogatóknak egyszerü és tisztességes ellátásáról s továbbszállításukról, minden gyülekezet gondoskodni tartozik.

165. §. Az esperesi látogatás gondoskodása és figyelme kiterjed a körülmények kivánatához képest az anya-, leány-, társ- és fiókegyházakban:

a) az egyház beléletét, t. i. az isteni tisztelet rendét, és annak úgy vasárnap, mint hétköznap megtartását, a Bibliamagyarázás miként gyakorlását, a konfirmácziót, az isteni tisztelet látogatását, az urvacsorával élő egyháztagok, az áttérések, a visszás házasok, egymással törvénytelenül élők számát, az adakozások, a helybeli szegények és árvák ügyeit, az egyházi és iskolai ügyek előbbvitele érdekében tett intézkedéseket, az előfordulható hitfelekezeti sérelmeket tárgyazó és illető kérdésekre;

b) az egyház küléletét, szervezetét és vagyonát, t. i. a presbyterium és egyházközség szabályszerü szervezését, azok gyülései jegyzőkönyveit, az egyházmegyei és kerületi jegyzőkönyveket, az esperesi és püspöki körlevelek rendes és állandó jegyzőkönyvbe bevezettetését, az egyház iratairól, szent edényeiről, ingó és ingatlan vagyonáról szóló leltárt, az egyház ingatlanai telekkönyvezését, tőkepénzei elhelyezését és biztosítását, az egyház jövedelmeit, az alapítványokat, az évi számadások

állását és megvizsgálását, az egyház épületei jókarban tartását s azok tűzkár elleni biztosítását, a belhivatalnokok fizetése pontosan kiszolgáltatását és az azok használatában és átalában az egyház tulajdonában levő földek adóügyét, az egyház évi tartozásait (az egyházmegye, kerület és főiskolák részére) tárgyazó és illető kérdésekre;

c) az iskolai ügyeket, épületeket, hogy t. i. mily karban vannak az iskolák, úgy szellemileg mint anyagilag, azoknak alapos megvizsgálását; —

d) az egyházi tisztviselők hivatalos eljárását és magánéletöket, a presbyterium és egyházi tisztviselők közti viszonyokat; —

e) az anyakönyvek vezetését s a statisztikai adatokat tárgyazó és illető kérdésekre és dolgokra.

Mindezekre vonatkozólag az egyházlátogatás jegyzőkönyveit az egyházmegyei közgyülés elé terjeszti.

TIZENNEGYEDIK FEJEZET.

Az egyházkerületi jegyzőkről.

166. §. Mindegyik egyházkerületben rendszerint két fő- és két aljegyző választatik egyházi és világi részről.

167. §. Az egyházkerületi jegyzők, az egész egyházkerület anyaegyházközségei presbyteriumainak szavazatai által, élethossziglan választatnak s hivatalukat eskütétellel foglalják el.

168. §. Az egyházkerületi jegyzői hivatal üresedésbe jő: végleges lemondás, halál vagy birósági elmozdítás következtében.

169. §. Az egyházmegyei jegyzők teendőit meghatározó §-ok megfelelő alkalmazással itt is érvényesek.

TIZENÖTÖDIK FEJEZET.

Az egyházkerületi ügyészekről.

170. §. Minden egyházkerület, közgyülésén egy egyházkerületi ügyészt választ. Ennek hatáskörére s működési tartamára nézve az egyházmegyei ügyészekről szóló 147—149. §-ok alkalmazandók.

TIZENHATODIK FEJEZET.

Az egyházkerületi tanácsbirákról.

171. §. Az egyházkerületi tanácsbirák egész éltök hoszszáig választatnak az egyházkerület gyülekezeteinek presbyteriumai által.

Az egyházkerületi tanácsbirákra nézve az egyházmegyei tanácsbirákról szóló 152—154. §-ok megfelelő alkalmazással itt is érvényesek.

TIZENHETEDIK FEJEZET.

Az egyházkerületi főgondnokokról.

172. §. Minden egyházkerületben egyházunk kebelébe tartozó világi férfiak közül egy főgondnok választatik, tekintet nélkül azok lak- vagy tartózkodási helyére.

173. §. A főgondnok, az egyes anyaegyházközségek presbyteriumainak szavazatai által élethossziglan választatik, az egyházkerületi közgyülés által erősíttetik meg s hivatalát eskütétellel foglalja el.

174. §. A főgondnoki hivatal üresedésbe jő: végleges lemondás, halál vagy birósági elmozdítás következtében.

175. §. A főgondnok jog- és hatásköre:

a) Az egyházkerületi közgyülés összehivásában, a tanácskozások vezetésében, mint elnöktárs részt vesz; az egyházi törvénykezés terén eljár a számára a törvénykezésről szóló II. részben megállapított hatáskörben.

b) Hivatalból tagja az egyetemes konventnek és zsinatnak.

c) Képviseli az egyházkerületet a püspökkel együtt a polgári hatóságokkal szemben.

d) Közvetlen felügyelői s ellenőrző tisztet gyakorol az egyházkerület főiskoláira azoknak szellemi s anyagi ügyei vezetésére.

e) Általában az egész egyházkerület egyházi és iskolai ügyeinek intézését elnöktársával egyetértőleg vezeti.

TIZENNYOLCZADIK FEJEZET.

A püspökökről.

176. §. Minden egyházkerületben az egyházkerület kebelében működő, felavatott lelkészek és lelkészi oklevéllel bíró rendes theologiai tanárok közül, élethossziglan az anyaegyházközségek presbyteriumai által egy püspök választatik.

177. §. A megválasztott püspöknek rendes lelkészi hivatalt kell viselnie.

178. §. A megválasztott püspök az egyházkerületi közgyülés által erősíttetik meg; hivatalába az esperesi kar által ünnepélyességgel igtattatik be és eskettetik fel. Fentartatván Ő Felségének az erdélyi fejedelmektől örökölt azon joga, hogy az erdélyi egyházkerület püspöke, megválasztatása után, ezen állásában Ő Felsége által erősíttetik meg és a hűségesküt letenni tartozik.

179. §. A püspöki hivatal üresedésbe jő: végleges lemondás, halál, törvényszéki elmozdítás által, vagy ha az illető püspök más egyházkerületbe megy át lelkésznek. A püspök

halála esetén, az ő egyházkerületi közigazgatási teendőit az egyházkerületi egyházi főjegyző végzi.

180. §. A püspök jog- és hatásköre:

A püspök, mint az egyházkerület egyik legfőbb tisztviselője, a felsőbb rendeleteknek, melyek az egyházkerületekhez a fensőbb hatóságoktól küldetnek, végrehajtását eszközli; azon kormányrendeleteket azonban, melyek az egyház közjogi állását érintik s egyházalkotmányi vagy hitelveinkkel összeütközésben vannak, vagy azokkal éppen ellenkeznek, nem köröztetheti s közgyülési tárgyalás előtt azok teljesítését nem követelheti; a lelkészekre, segédlelkészekre, általában minden egyházi tisztviselőre, gyülekezetekre és egyházmegyékre, az egyházi szolgálat és kormányzás minden irányában kellőleg felvigyáz; minélfogva minden egyházi tisztviselő köteles minden ügyben, valahányszor a püspök kivánja és felhivja vagy felhivatja, hozzá jelentést terjeszteni fel. Különösebb kötelességei:

a) Az egyházkerületi közgyülés összehivásában, a tanácskozások vezetésében, mint elnöktárs részt vesz, az egyházi törvénykezés terén eljár, a számára a törvénykezésről szóló II-ik részben megállapított hatáskörben.

b) Hivatalból tagja az egyetemes konventnek és zsinatnak.

c) Képviseli az egyházkerületet a főgondnokkal együtt a polgári hatóságokkal szemben.

d) Minden évben, — ha a körülmények és viszonyok engedik — köteles legalább egy egyházmegyében létező gyülekezeteket s azoknak iskoláit meglátogatni az illető esperes és egyházmegyei gondnok, vagy azok helyetteseinek kiséretében.

e) Az egyházkerület levéltárára és pénztárára felügyelni, azokat ellenőrizni.

f) Az egyházkerület főiskolájára közvetlen felügyelni, annak vizsgálataiban részt venni, más időben is az intézetet vagy intézeteket meglátogatni; minden nevezetesebb mozza-

natról, mely a főiskola életében fölmerül, az illető tanárkaroktól tudósítást kivánni.

g) Az egyházkerületi közgyüléshez évenkint jelentést tenni az egyházkerület egyházi és iskolai állapotáról.

TIZENKILENCZEDIK FEJEZET.

A felelősségről.

181. §. Minden egyházi tisztviselő, megbizott, kiküldött és szolgálatban álló személy, ezen minőségben elkövetett cselekvése vagy mulasztása következményeiért, a fegyelmi törvények értelmében, — és ha a cselekvés vagy mulasztás folytán akár szándékosan, akár vétkes gondatlanságból kárt okozott, vagyoni megtérítéssel is — felelős. A fegyelmi eljárással megtorlandó cselekvények és mulasztások, az egyházi törvénykezési rendtartásban vannak meghatározva.

HARMADIK RÉSZ.

A lelkészválasztásról.

I. Az egyházak osztályozása.

182. §. Az egyházak a lelkészi javadalom mértéke szerint négy osztályba soroztatnak. Ez osztályok határait mindenik egyházkerület helyi viszonyai szerint (az egész kerületre, vagy egyes vidékenkint) maga határozza meg.

Az osztályozás tiz évenkint állapíttatik meg. Időközben valamely egyháznak felsőbb vagy alsóbb osztályba sorozása, az egyházmegye indokolt javaslatára, az egyházkerületi közgyülés által eszközölhető.

II. A lelkészek minősítése.

183. §. A lelkészek (lelkész-minőségü tanárok, helyettes és segédlelkészek), tekintettel a képesítő vizsgálataikon nyert érdemfokozataikra, bel- vagy külföldi egyetemeken végzett tanulmányaikra és nyert fokozataikra — s gyakorlati és szolgálati éveikre, szintén négy osztályba soroztatnak s e minősítésök szerint választhatók ennek megfelelő (vagy alantabbi) osztályzatu egyházakba rendes lelkészekül.

184. §. A minősítési osztályzatok mind az öt egyházkerületben ugyanazok.

A minősítő évek mindig a második képesítő vizsgálat teljes és sikeres befejeztétől számíttatnak.

A képesítő vizsgálatok osztályzata és pedig: mind a két képesítő vizsgálat: jeles osztályzata *jeles*nek, egyiknek jeles, másiknak jó vagy elégséges, vagy mindkettőnek jó osztályzata *jó*nak; egyiknek jó, a másiknak elégséges, vagy mind a kettőnek elégséges osztályzata *elégséges*nek számíttatik a minősítésnél.

Átmenetileg intézkedjenek az egyházkerületek azon theologus ifjak osztályzati fokozatának meghatározására nézve, kik a lelkészképességi vizsgákat még nem a konvent által életbeléptetni rendelt módozatok és eljárás szerint tették le.

185. §. *A)* Segédlelkészek.

IV. osztályu egyházba képesítő vizsgálataik letétele után azonnal választhatók (vagyis IV. foku minösítvényt nyernek), ha vizsgálataik összesített eredménye jeles, vagy ha jó is, de a két vizsgálat közt egy évig valamely egyetemen theologiai tudományokat hallgattak; különben, ha vizsgálati eredményök jó: egy évi, ha csak elégséges: két évi szolgálat után.

III. osztályu egyházba a jelesek egy, a jók két, az elégségesek három évi;

II. osztályu egyházba a jelesek két, a jók három, az elégségesek négy évi szolgálat után választhatók;

I. osztályu egyházba csak jeles vagy jó osztályzatu segédlelkészek választhatók és pedig: a jelesek öt-, a jók hat évi szolgálat után.

186. §. *B)* Rendes lelkészek megválaszthatók:

IV. osztályu egyházba bármikor.

III. osztályuba legalább egy évi szolgálat után, ha jeles vagy jó; három évi után, ha képesítő vizsgálataik szerint elégséges osztályzatuak voltak.

II. osztályuba két évi szolgálat után, ha jeles vagy jó; négy évi után, ha elégséges osztályzatuak voltak; — végre

I. osztályu egyházba három évi szolgálat után, ha jeles vagy jó — öt évi után, ha elégséges osztályzattal tették képesítő vizsgálataikat.

A ki segédlelkészi szolgálata alatt a 185. §. értelmében valamely minősítési fokot elért, azt rendes lelkészszé választatva, abban az esetben sem veszti el, ha a jelen §. szabványai szerint őt az még meg nem illetné.

A rendes lelkészek szolgálati idejébe a segédlelkészi minőségben eltöltött idő is beszámíttatik a 185. §. értelmében.

187. §. *C)* Theologiai rendes tanárok legalább egy évi rendes tanári szolgálat után II. osztályu, — két évi után I. osztályu egyházba választhatók.

Középiskolai és tanítóképezdei rendes tanárok, a mennyiben lelkészjellegüek, úgy szintén a missiói, fegyházi, tábori és körlelkészek, a rendes lelkészekkel egyenlően minősíttetnek, képesítő vizsgálataiknak s szolgálati éveiknek megfelelőleg.

Helyettes lelkészeknek, ha önálló helyettes lelkészi működésük, bár megszakítva is, legalább egy évre kiterjed: egy évi rendes lelkészi szolgálatul számítandó, különben a segédlelkészi minősítési szabályzat (185. §.) alá esnek.

Hazai vagy külföldi egyetemen nyert theologiai vagy bölcsészeti tudori rang, valamint theologiai magántanári minősítés, úgy a rendes, mint a segédlelkészi s tanári szolgálatban tényleg töltött évek számát, a minősítési beszámításnál eggyel szaporítja.

188. §. A minőségi fokozatot a vizsgálatok és szolgálati bizonyítványok s az esperesnek ezeket összefoglaló minősítési javaslata alapján, az egyházkerületi elnökség állapítja meg és az adja ki a minősítési okmányt; melyben a vizsgálati osztályzatok s a vizsgálatok letételének helye s ideje, úgyszintén a segéd és rendes lelkészi szolgálat idejének megkezdése és tartama kiteendők, valamint a minősítendőnek működése által a gyülekezetek lelki gondozásában s építésében szerzett különös érdemei is feltüntetendők.

189. §. A rendes lelkészek és tanárok, helyettes és segédlelkészek minősítési osztályzata nyilvántartandó s az egyházkerületi jegyzőkönyvekben évről-évre fölveendő. Az ekkép megállapított s közétett minősítések egy évi érvénynyel birnak; egyházkerületenkint határoztatván meg az egy év tartama: mettől meddig?

190. §. Egyszer megnyert minősítési fokozatát bárki csak lelkészi jellege megszüntével veszítheti el.

III. A lelkészválasztás alkalma s előkészítése.

191. §. A lelkészválasztás hatálya a megválasztott egész életidejére kiterjed.

192. §. Lelkészválasztásnak csak rendes lelkészi állomás ujonnan felállításánál, vagy megüresedésénél van helye.

Megüresedik a lelkészi állomás:

a) Önkéntes változás, —

b) véglemondás, —

c) nyugalomba lépés, vagy egyházi hatóság által nyugalmazás, —

d) egyházhatóság általi elmozdítás, —

e) halálozás által.

Ez esetekben az alább körvonalozandó szabad választásnak van helye.

193. §. Lelkészváltozás történhetik csere utján is: — ha az illető gyülekezetek lelkészei s presbyteriumai köz-

megegyezéssel kérik, vagy ha az egyházmegyei közgyülés vagy elnökség az egyházak érdekében állónak tartja és úgy a lelkészek, mint a presbyteriumok abba beleegyeztek. Ha a cserét kivánó egyházak különböző egyházkerületben vannak, mind a két kerület elnökségének beleegyezése is kikérendő az illető esperesek által.

194. §. A lelkészi állás megüresedését a gyülekezet elöljárósága köteles azonnal bejelenteni az esperesnek, ki a helyszinére személyesen kimenvén, vagy megbizottat küldvén:

a) késedelem nélkül intézkedik a szükséges leltározás, u. m.: az egyház fekvő javainak, anya- és jegyzőkönyveinek, okiratainak, szent edényeinek, pénzeinek s egyéb ingóságainak leltár szerinti számbavétele, esetleg összeirása, további gondozása és ellenőrzése iránt;

b) elrendeli a lelkészi fizetés netaláni hátralékai beszedését, halálozás esetén az elhalt lelkész özvegye és árvái kielégítését, vagy követeléseik biztosítását; a kegyévre nézve a gyülekezetet az egyházkerületi szabályok megtartására utasítja;

c) a lelkészi teendők ideiglenes ellátása iránt, az egyházkerületben fenálló szabályok értelmében intézkedik;

d) intézkedik a lelkészi dijlevélnek csonkítatlan fentartására, — vagy szükség esetében az egyházmegyei vagy egyházkerületi szabályok szerinti rendezésére nézve; e végett az egyházat kellőkép utasítja s a dijlevelet megerősítés végett bekivánja;

e) intézkedik végre a lelkészválasztásra jogosult egyháztagok betürendes névsorának összeállítása iránt.

195. §. Választásra jogosult az anya-, társ-, leány- és fiókegyházaknak minden önálló, apai, vagy gyámi hatalom alatt nem levő — habár az apával közös háztartásban élő, de egyházi közterheket külön viselő, 24 évet betöltött vagy nagykorusított férfi tagja, valamint özvegy vagy férjetlen nők; továbbá vegyes házasságban élő ev. ref. hitü nők is, kik az előző évekről rendes egyházi és közalapi tartozásaikat, a

választást egy hónappal megelőzőleg lerótták; ha az egyházi hatóság által, egyházi vétség miatt fegyelmi uton, szavazó joguk elvesztésével büntetve nincsenek.

Ha az anyaegyház s társ-, leány- és fiókegyházai közt, ezeknek az egyház fentartásához járulások arányában, a lelkészválasztásba való befolyásuk egyességileg vagy a folytonos gyakorlat által van megállapítva, az a társ-, leány és fiókegyházak választói jog gyakorlatára irányadó. Az erdélyi egyházkerület sajátos helyzete szempontjából felhatalmaztatik, a lelkész-választói jogosultságnak sajátos viszonyainak megfelelő megállapítására.

196. §. A 194. §-ban elősorolt intézkedések megtörténte után az egyházi elnök a presbyterium közbenjöttével összeállítja a szavazásra jogosítottak betürendes névjegyzékét; az egyházi tartozásaikkal hátralékosokat, szavazati joguk gyakorolhatása érdekében hátralékaik haladéktalan befizetésére szószékből való kihirdetés utján felhivja; a történő befizetésekhez képest a szavazásra jogosultak névsorát kiegészíti s a presbyteriumnak bemutatja.

197. §. A névsor a következő vasárnapon a gyülekezetben felolvastatik (vagy ha száznál több nevet tartalmaz, bemutattatik) s azután a lelkészi hivatalban közszemlére kitétetvén, tiz nap alatt ellene felszólalást (jogosult egyének kihagyása vagy nem jogosultaknak fölvétele ellen) bármely választó adhat be.

A felszólalásokat a presbyterium nyolcz nap alatt tárgyalni, azokra egyenként jegyzőkönyvi határozatokat hozni, és a felszólalóknak irásban kiadni köteles; kik azt három nap alatt az espereshez fölebbezhetik.

Az esperes a fölebbezés iránt a presbyteriumot, ha szükségesnek tartja, még egyszer meghallgathatja; végelhatározását legfölebb egy hét alatt közli a presbyteriummal, mely a választók lajstromát ahoz képest kiigazítja.

198. §. Megüresedett (vagy ujonnan szervezett) rendes lelkészi állomások *meghivás* vagy — *pályázat* utján töltetnek be.

IV. Lelkészválasztás meghivás utján.

199. §. Meghivás utján csak abban az esetben tölthető be a megüresült lelkészi állomás, ha az illető jogosult választóknak legalább kétharmada egy jelöltben állapodik meg.

200. §. Ha az egyház többsége meghivás utján kiván választani, erről a presbyterium a 194., 196. és 197. szakaszokban foglalt intézkedések megtörténte után, legfeljebb 8 nap alatt jelentést tesz az esperesnek; megnevezi azt, kit a gyülekezet meghivni kiván.

201. §. Az esperes a jelentés beérkeztétől számított 8 nap alatt egy egyházi s egy világi tanácsbiróval együtt megvizsgálja, vajjon a gyülekezet jelöltje bir-é a választó egyház osztályzatának megfelelő minősítvénynyel, vagy nem zárandó-é ki hivatalból?

202. §. A gyülekezet tagjai által meghivandóul kijelölni kivánt egyén erre való jogosultságának megállapítása után, az egyházmegyei elnökség egy lelkészi s egy világi megbizottat küld ki az egyházba, a kik a presbyteriummal együtt, az előre értesített választók gyülekezetében megjelenvén, ezeket felhivják:

Kivánja-e a gyülekezet a 200. §. értelmében megnevezett jelölt meghivását; egyszersmind biztosító nyilatkozatot kivánnak az iránt, hogy a meghivandó (illetőleg megválasztandó) egyén megválasztatása s meghivatása esetén az állomást elfogadja.

203. §. Ha a jelenlevők vagy azok többsége a 200—201. §-ok értelmében megnevezett alkalmas jelölt meghivása mellett nyilatkozik, a küldöttek kérdést intéznek az iránt: van-e valaki, ki a meghivást ellenzi?

Ha a meghivás ellen senki sem nyilatkozik, akkor az illetőt megválasztottnak jelentik ki; ellenkező esetben, a névsor segélyével azonnal megállapitják, hogy az ellenzők többen vannak-e az összes jogosult választók egyharmadánál; az

eredményhez képest a választást érvényesnek vagy meghiusultnak jelentik ki.

204. §. Ha a meghivás a 200—203. §-ok értelmében eszközölhető nem volt, az esperes a pályázat utján való választás iránt, a törvény értelmében azonnal intézkedik.

V. Pályázat.

205. §. A pályázat az esperes jelentésére a püspök által, az egyház neve és a lelkészi javadalom hivatalos becsösszegének kitételével, a pályázati határidő s a pályázatok elfogadására illetékes esperes neve, lakhelye, utolsó postája megjelölésével, legalább az azon egyházkerületben megjelenő egyházi lapban, esetleg másokban is közlendő.

A határidő a hirdetés megjelenésétől számítva legalább három — legfölebb öt hétre tüzendő ki.

A pályázni kivánók minősítvényöket pályázati kérvényök kapcsában az illető espereshez küldik be.

206. §. Az esperes a pályázati határidő lejárta után legfölebb egy hétre akár saját egyházába, akár a választó egyházba az elnökség által kinevezett egy egyházi s világi tanácsbiróval együtt, a hova az illető egyházközség presbyteriumának két küldötte szintén meghivatik, megjelenvén, a pályázati kérvények átvizsgálását eszközlik. A presbyterium küldötteinek netán elmaradása ezen működést nem akadályozza meg és nem tartóztatja fel.

207. §. A beérkezett pályázatok a bizottság elé terjesztetvén, a minősítvények megvizsgáltatnak, a kellő minősítvény nélküliek félretétetnek, a kellőleg minősített pályázók választhatóknak jelentetnek ki.

Hivatalból kizárandó azonban minden oly egyén, ki illetékes egyházi felsősége által, még folyamatban levő fegyelmi kereset alá van vetve, vagy választhatási jogától itéletileg meg van fosztva, mig törvényesen feloldva s választhatási jogába visszahelyezve nincs.

Oly segédlelkészek, kik valamely gyülekezet lelkészének nyugalmát megháborították, azon lelkésznek halála, lemondása vagy más helyre távozása után azon gyülekezetben lelkészül nem választhatók, ha ezen eljárásuk miatt egyházi felsőségük által még folyamatban levő fegyelmi kereset alá vonva vagy fegyelmi birósági itélet súlya alatt vannak.

VI. A választás előkészítése pályázat alkalmából.

208. §. A pályázatok számbavétele után, a legközelebbi vasárnap, isteni tisztelet végeztével, a választásra bocsátottak névsora a gyülekezetben közhirré tétetik.

E közhirré tétel után legalább 3 — és legfölebb 4 hétre tüzendő ki az esperes által a választás.

Ez idő alatt a választók a választhatók közül, a kiket akarnak, szolgálati helyükön meghallgathatják.

209. §. A pályázóknak a választó egyházban megjelenése, vagy valamely közeli egyházban, hol a választók meghallgathatják, — szolgálati helyén kivül — szónoklat tartása, a választásból kizáratását vonja maga után.

210. §. A megüresült egyházba oly egyén, ki minősítvényénél fogva választható volna és pályázni kiván, segéd- vagy helyettes lelkészül nem rendelhető.

Ha pedig ily minősített segédlelkész működik a megüresült egyházban és pályázni kiván, a megüresedés után e szándékát az esperesnek bejelenteni s illetékes egyházi hatóságától más egyházba áthelyezését kérni köteles.

211. §. A választásra kitüzött nap, azt megelőző két vasárnapon, a szószékből kihirdettetik. Ha a választás vasárnapra van kitüzve, a második hirdetésnek a megelőző vasárnapon kell megtörténnie.

212. §. A választás vezetésére az egyházmegyei elnökség egy világi és egy papi egyént nevez ki, kik a választás megkezdésére kitüzött határidő előtt a választó egyházban megjelenvén, a választók névsorát a presbyteriumtól átveszik; a

felszólamlások és esetleges fölebbezések folytán a presbyterium és az esperes által tett kiigazításoknak, a jegyzékbe megtörtént bevezetéséről meggyőződnek, s az ekkép véglegesen megállapított névjegyzéket lezárják és hitelesítik.

213. §. A választók személyazonosságának ellenőrzése szempontjából, a presbyterium az egyházi gondnok mellé még egy presbytert választ és biz meg a maga részéről, kik megbizó levelöket a választást vezető egyházmegyei elnökségnek bemutatják.

VII. A választás.

214. §. A választás vezetésével az egyházmegyei elnökség által megbizottak, a választásra kitüzött napon és órában a választás helyén megjelenvén, ott a jelen választási szabályokat a választók előtt felolvassák és megmagyarázzák; a választás fontosságát azokkal megértetik; a pályázók illetőleg jelöltek neveit felolvassák; s a választásra a jogosultakat felhivják.

215. §. Ha az egyház nem akarna választani s ez elhatározása mellett a választási bizottság felvilágosításai s intései után is makacsul megmaradna, vagy a választás bármely okon meghiusulna, az ekkép meghiusult választásról jegyzőkönyv veendő fel s az, jelentés mellett, az espereshez beküldendő.

Erre az esperes 14 napra új választást rendel s ha a gyülekezet ekkor sem választana, az egyházmegyei közgyülés a pályázók közül, titkos szavazással, lelkészt rendel.

216. §. Ha a gyülekezet akár az első, akár a második esetben, a választásra késznek nyilatkozik, a választási bizottság mindenekelőtt azt a kérdést intézi a választókhoz: közfelkiáltással, vagy szavazással kivánnak-e választani?

Ha közfelkiáltással kivánnak, háromszor megkérdezi, nincs-e a ki szavazást kiván? Ha ilyen tiz egyén nem jelentkezik, a közfelkiáltással megnevezett egyént egyhangulag megválasztottnak jelenti ki.

Ha tiz választó szavazást kíván, az föltétlenül elrendelendő.

217. §. A szavazás titkosan, szavazó lapokkal történik s választási jogát mindenki csak személyesen gyakorolhatja.

A választást vezető elnökség elrendeli a szavazást; és a szavazatszedést az egyház presbyteriuma által már e czélból kinevezett egyének, a jelöltek részére pedig — külön-külön tiz-tiz egyén kivánatára, — egy-egy bizalmi férfiu, együtt eszközlik.

A mely egyházközségekben a választók száma az 1000-et meghaladja, a választás két szavazatszedő bizottság előtt történik.

218. §. A szavazás megkezdetvén, a szavazók folytonosan jelentkezhetnek és beadhatják szavazataikat. Személyazonosságuk a szavazatszedő bizottság helybeli tagjai által, jogosultságuk a lajstrom által igazoltatik, melyben az, hogy szavazatukat beadták, megjelöltetik. Kifogásolt szavazók jogosultsága fölött az egyházmegyei küldöttség dönt.

A szavazás megszakítás nélkül folytatandó. Ha a folytonosság megszakad s a választók csak időközönként és egyenként jelentkeznek: a választási elnökség egy órai záridőt tüz ki, melynek elteltével a szavazás bezáratik s azontul jelentkező választó szavazásra többé nem bocsáttatik.

219. §. Bezáratván a szavazás, a beadott szavazatok a helyszinén összeszámláltatnak.

Oly szavazó lapok, melyeken nincs irva név, vagy nem a jelöltek közül valamelyiknek neve, vagy kétségtelenül meg nem állapítható, hogy melyik jelöltre volt szánva, érvényteleneknek nyilváníttatnak és félretétetnek.

220. §. Ha a jelöltek valamelyike a beadott érvényes szavazatok általános többségét megnyerte, megválasztottnak jelentetik ki.

Ha a szavazatok csak két egyén közt oszlottak meg s azok egyenlő számu szavazatot nyertek: sorshuzás dönti el, melyik legyen az egyház lelkésze.

Ha azonban a szavazatok több felé oszlottak s általános többséget egyik jelölt sem nyert: a legtöbb szavazatot nyert kettő között uj szavazás rendelendő el. Ha második helyen egyenlő számu szavazatot nyert egynél több egyén áll, sorshuzás döntse el, hogy közülök melyik vétessék föl a szükebb szavazásba.

221. §. Ha a szavazók száma és az idő előhaladottsága megengedi, a második — szükebb szavazás azonnal foganatba veendő s félbeszakítás nélkül folytatandó és befejezendő azon módon, mint az első. (216—219. §.)

Ha azonban a szavazás azon nap estig nem volna befejezhető, akkor meg sem kezdendő, hanem másnap reggelre meghatározott és ott helyben kihirdetendő órára halasztandó s akkor az előbbi mód szerint hajtandó végre.

222. §. A választás eredménye az azt vezető küldöttség által a helyszinén kijelentetik; — a választási jegyzőkönyv, a küldöttség mindkét tagja s az egyház gondnoka s a presbyterium 2 tagja által aláirva, két példányban állíttatik ki s az esperesnek további intézkedés — illetőleg az egyházmegyére fölterjesztés végett, haladéktalanul megküldetik. Ha az egyházi gondnok és presbyterek az aláirást megtagadják, az a választás érvényességére semmi befolyással nincs.

223. §. A lelkész-választás csak akkor jut érvényre, ha az esperes annak lefolyását, a választási jegyzőkönyv átvizsgálásából, a törvénynyel megegyezőnek találván és a választás ellen 14 nap alatt panasz nem adatván be, a megválasztott lelkész meghívására az engedélyt (concessa) kiadja.

Ez engedély azonban, bár szabályszerü választás mellett s panasz beadása nélkül is megtagadható, illetőleg felfüggesztendő, ha a választó egyház a 194. §. *b)* és *d)* pontjainak nem tett eleget.

Máskülönben az esperes az engedély megtagadásáért az egyházi hatóság irányában felelős.

224. §. A megválasztott lelkész a meghivás el vagy el nem fogadása iránt köteles a meghivás vételétől számított

14 nap alatt nyilatkozni. Ha ezt nem teljesíti, vagy a meghivást nem fogadja el, az esperes 14 napi határidővel új választást tűz ki.

Az újabb választás az előbbi pályázat alapján és az első választásnál használt választó névsor szerint egészen és azon módon (215—217. §.) hajtandó végre.

A választást indokolatlanul el nem fogadó lelkész a választás költségeiben elmarasztaltatik és egy évre a pályázhatásból kizáratik.

A meghivás elfogadása s a választás végérvényes megerősítése után a megválasztott lelkész által addig elfoglalt állomás betöltése iránt, az intézkedések azonnal megteendők.

225. §. A meghivást elfogadó lelkész, új állomását, az egyházmegye vagy egyházkerület rendszabályaiban megállapított időben elfoglalni s beköltözni köteles.

226. §. Az egyház köteles új lelkészét, családjával s összes ingóságaival, ingyen elszállítani; esetleg annak egyességileg megállapított utiköltségét előre megküldeni.

227. §. Az új lelkész az általa elfogadott egyházban legalább egy évig szolgálni kötelezve van.

Ha pedig két évet még nem töltött s már más egyházba megy lelkészül, vagy más állomást foglal el, előbbi odaszállítása költségeit félerészben — az egyházmegye által megállapítandó összegben — visszatériteni köteles.

228. §. Az egyes egyházkerületekben vagy egyházmegyékben, az özvegyi és kegyévekre, a lelkészi gyám-intézetre, valamint a lelkészi javadalomhoz tartozó ingatlanokon történő beruházásokra vonatkozólag, fennálló belkörü intézkedéseknek és szabályoknak magát minden új lelkész föltétlenül alávetni s azoknak eleget tenni köteles.

229. §. A lelkészválasztást vezető küldöttség uti- és ellátási költségeit a választó egyház köteles viselni.

VIII. Szabályellenes választások.

230. §. Ha a választási jegyzőkönyvből kitünik, hogy a választás törvényellenesen folyt le, s oly lényeges hibák vagy mulasztások követtettek el, melyek a választást feltétlenül érvénytelenné teszik, jelesen:

ha a választásra kitüzött nap, azt megelőzött két vasárnapon ki nem hirdettetett;

ha tiz jelentkező kifejezett kivánata ellenére a titkos szavazás el nem rendeltetett, vagy végre nem hajtatott;

ha a szavazás nem titkosan, hanem nyilvánosan történt;

ha a szavazás egy óránál hosszabb időre megszakíttatott; vagy ha az egy órai záridő meg nem tartatott;

ez esetekben az esperes, egyházmegyei gondnok elnöktársával egyetértőleg, a választást megsemmisíti s egészen új választást rendel el, s annak határidejét 14—21 napi időközben kitüzi.

Ez új választás az előbbi pályázat és szavazólajstrom alapján és ugyanazon módon, de a 214—221. §-ok megtartásával hajtandó végre.

Az egyházmegyei elnökség, ezen saját felelősségére tett intézkedéséről és eljárásáról, az egyházmegyei közgyülésnek jelentést tenni és számot adni köteles.

231. §. Ha a választás ellen, tizennégy nap lefolyása alatt indokolt panasz adatik be, az esperes a meghivásra az engedély kiadását felfüggeszti; s a panaszt először az illető egyház presbyteriumának küldi ki nyilatkozás végett.

A lelkészválasztás ellen csakis az illető egyházközség választójogosult tagjai emelhetnek panaszt.

232. §. Ha a vizsgálat kiküldetésének szüksége forog fenn. az elnökség tagjai a vizsgálatot semmi esetben sem teljesíthetvén, az esperes világi társával egyetértőleg a választás helyére egy lelkészi és egy világi egyénből álló vizsgáló bizottságot küld ki, a panaszok megvizsgálására s a netaláni visszaélések földerítésére.

E bizottság a szükséghez képest tanukat hallgat ki, jegyzőkönyvét átteszi az egyházmegyei biróság elnökségéhez, illetékes elintézés végett.

A vizsgáló küldöttség tagjai — ha nem tanácsbírák, esküt tenni tartoznak.

233. §. A választás mint érvénytelen megsemmisítendő, ha az elrendelt vizsgálat folytán bebizonyul az, hogy a megválasztott lelkész érdekében akár ő maga, akár mások, az itt felsorolt visszaélések közül csak egyet is elkövettek:

a) ha a megválasztott lelkész maga-magát ajánlgatta a választó gyülekezetnek.

b) ha a megválasztott lelkész maga mellett korteskedett, vesztegetett, szavazatokat vásárolt, — szóval, irásban vagy megbizottja által igéreteket tett, fizetésleengedést ajánlott.

c) ha a megválasztott lelkész tudta s beleegyezése mellett mások, bárminemü tiltott eszközök használásával, például etetéssel, itatással, pénzzel vagy pénzértékü ígéretekkel, vagy fenyegetés által való elijesztéssel oda müködtek, hogy a választók ő reá szavazzanak.

d) ha a megválasztott lelkész tudta s beleegyezése nélkül mások, akár rendes-, helyettes- vagy segédlelkészek s egyéb belhivatalnokok, akár választók vagy nem választók, akár ev. ref. vallásu, vagy más hitfelekezethez tartozó egyének, bárminemü tiltott eszközökkel, például etetéssel, itatással, pénzzel vagy más anyagi haszon kilátásba helyezésével, vagy fenyegetés által való elijesztéssel stb. lényeges befolyást gyakoroltak az illető lelkész megválasztására.

e) ha a választók a megválasztott lelkész érdekében, szavazatukat áruba bocsátották s ez a választás eredményére lényeges befolyással volt.

f) a mennyiben a presbyterium által megállapított névsor elleni felszólalásnak az esperes helyt nem adott s e miatt a választók névsorában annyi jogosulatlan választó maradt vagy annyi jogosult választó hagyatott ki a névsorból, hogy azok száma miatt biztosan nem lehet tudni, ha vajjon a meg-

választott lelkész a jogosult szavazók általános többségével választatott-e meg.

Ugy a megsemmisített választás költségeit, mint a vizsgálati s eljárási költségeket az tartozik viselni, a kinek vétke vagy mulasztása miatt a választást meg kellett semmisíteni.

234. §. Ha valamely lelkészválasztást azért, vagy azért is kellett megsemmisíteni, mert a megválasztott lelkész az elébbi §. *a)* pontjában foglalt visszaélést követte el: az a lelkész a választást megsemmisítő itéletben az ujra pályázhatók sorából kizáratik. Ezenfelül hivatalból megindítandó a fegyelmi eljárás:

a) az oly lelkész ellen, a ki az előbbi §. *b) c)* pontjaiban vétkesnek találtatik. A vétkes vétsége minőségéhez képest fegyelmi uton büntettetik. Ha a büntetés más egyházba való meghivásból vagy pályázhatásból kizárásra, avagy hivataltól való elmozdításra szól, abban az esetben az elitélt lelkész neve a többi egyházkerület püspökének tudomására hozatik, hogy saját egyházkerülete espereseivel közölje.

b) az oly rendes-, helyettes- vagy segédlelkész s egyéb belhivatalnok és ev. ref. vallásu egyén ellen, ki az előbbi §. *d)* pontjában vétkesnek találtatik. A vétkes vétsége minőségéhez képest fegyelmi uton büntettetik.

Az oly választókra, kik szavazatukat bárki érdekében áruba bocsátották, már a választást megsemmisítő itéletben kimondandó, hogy az új választásnál szavazati jogukat nem gyakorolhatják. Ezen felül ellenök fegyelmi eljárás indítandó.

235. §. Panaszt a lelkészválasztás ellen csak 14 napig lehet a választás után beadni az espereshez; ezen idő eltelтével azok elenyésznek.

Panaszkodók a vizsgálat és birósági eljárás költségeinek fedezésére 50 frtot tartoznak előlegesen letenni.

236. §. A lelkészválasztás, valamint a választók és választott ellen fellépő, de állításaikat igazolni nem képes panaszlók az általok okozott költségben elmarasztalandók; a mennyiben a tárgyalás folyamán az tünnék ki, hogy a hatóság félreveze-

tése czéljából nyilvánvalóan alaptalan vádakat emeltek, mint alaptalanul vádaskodók az egyház kebelében élvezett választói joguk- és hivatalképességöknek 3 év tartamára való elvesztésével büntettetnek és ellenök a sértett fél a köztörvény utján is eljárhat.

IX. Az özvegyi és kegyeleti év.

237. §. Az özvegyi és kegyeleti év ügyének szabályozása az egyházkerületek hatáskörébe tartozik.

NEGYEDIK RÉSZ.

Az egyházi adóról.

238. §. Az egyháztagoknak a magyar országos ref. egyházi közalapra fizetendő s e törvényben külön szabályozott járulékaitól eltekintve, az egyházi adó kétféle természetü:

a) a helybeli egyház és hozzá kapcsolt felekezeti iskola fentartására szolgáló ;

b) az egyházmegyei és kerületi központi kormányzat, továbbá a konvent és a zsinat költségei fedezésére szolgáló adó.

239. §. Ezen adók kivetése és fizetése az egyes egyházközségekben fennálló törvényes gyakorlat szerint és az illető dijlevelek tekintetbe vételével, a jelen törvényben megszabott korlátok között továbbra is terményekben, szolgálmányokban, készpénzben, vagy esetleg kizárólag csak készpénzben is történhetik.

240. §. Az adók kivetése, beszedése, esetleg behajtása és beszolgáltatása a presbyterium kötelessége.

241. §. E végből minden egyház presbyteriuma, a mennyiben ez eddig meg nem történt volna:

1-ször: készíttet rendes vagyonkönyvet, mely magában foglalja az egyházi is iskolai épületeket, az azokhoz tartozó ingóságokkal együtt, továbbá az egyház és iskola föld- és házbir-

tokait, ide értve az egyházi hivatalnokok által használt földeket, tőkepénzeit, alapítványait, hasznos jogait, azoknak remélhető évi jövedelmét kitüntetve; és abban egy teher-lapot, melyben az egyháznak esetleges hosszabb lejáratu terhei (egyházi czélokra fölvett kölcsön kamatai s törlesztési hányada stb.) jegyeztetnek fel.

2-szor: Összeállíttatja egy külön rovatos kimutatásban az egyháznak rendszerint változás alá nem eső, és évenkint feltétlenül fedezendő szükségleteit, ú. m.:

a) a lelkészi, tanítói, esetleg orgonista és énekvezéri dijlevelekben megállapított fizetéseket;

b) az egyházi és iskolai épületek évi rendes tatarozására és jó karban tartására, valamint tűzkár elleni biztosítására;

c) az urvacsorai kenyér és bor beszerzésére (a mennyiben az egyes hivek buzgósága által külön nem fedeztetnének) szükséges összegeket;

d) az egyházközség terhére eső állami, illeték-egyenértéki s más adókat, esetleg kamatokat és törlesztési hányadot;

e) a lelkészi, tanári, tanítói gyámegyletek vagy nyugdijintézetek részére megállapított járulékokat;

f) a központi, egyházmegyei és kerületi kormányzat, a konventi és zsinati költségek fedezésére a felsőbb hatóság által megállapított összegeket.

242. §. Ezen vagyonkönyvet és rovatos kimutatást a presbyterium megvizsgálás és helybenhagyás végett az egyházmegyéhez felterjeszti; az attól nyert helybenhagyás, esetleg helyesbítés után, mindeniknek egy-egy másodpéldányát készíttet és azt megküldi az esperesi levéltár számára megőrzés végett.

Az egyház vagyonállagában, vagy az évenként változás alá nem eső rendes szükségleteiben időnként netalán beállott változásokat, a presbyterium a vagyonkönyvbe, illetőleg a rovatos kimutatásba bejegyezteti, ezekről egyuttal jelentést

tesz az esperesnek, a ki ezen ,változásoknak az irattárban őrzött másodpéldányokba való bevezettetése felől gondoskodik.

243. §. A vagyonkönyv, illetőleg rovatos kimutatás felhasználásával, a presbyterium az év első felében kellő időben elkészíti az egyháznak jövő évi «rendes költség előirányzatát».

244. §. Ezen rendes előirányzat a szükséglet rovata alatt magában foglalja:

a) a 241. §. alatt felsorolt, rendesen változás alá nem eshető és így a gyülekezet által évenkint feltétlenül teljesítendő kiadásokat;

b) továbbá az egyházközség által bár módosítható, avagy a körülmények szerint módosulható, de szintén évenkint előforduló költségeket, minők:

aa) az egyházfi,. harangozó, pénzszedők, gondnokok dijai ;

bb) a felsőbb iskolák supplicationális segélyezésére, ünnepi követek dijazására vagy dijpótlékára, az emberbaráti intézmények, szegények gyámolítására fizetendő összegek.

A fedezet rovatában pedig:

a) a 241. §-ban felsorolt egyházi vagyon jövedelmeiből, a perselypénzekből, az egyházak közszükségleteire nyujtott adományokból várható összegeket;

b) a hivekre kivetett évi személyes járandóságokból, illetőleg a hivek évi egyházi adójából befolyandó értékeket.

245. §. Évi személyes járandóság avagy rendes egyházi adó fizetését illetőleg, az eddigi gyakorlat érintetlenül hagyatik.

246. §. Hasonlólag érintetlenül hagyatik az eddigi gyakorlat, mely szerint egyes egyházak hiveiket, vagyonosságuk avagy keresetük mérvére való tekintettel fokozódó osztályokba sorozták és azok szerint róvták meg egyházi adóval.

Oly egyházak is, melyekben az osztályba sorozás eddig gyakorlatban nem volt, ha rendes szükségleteik fedezésére

eddigi bevételeik és jövedelmeik elégtelenek, jogosultak behozni ezen osztályba sorozást.

247. §. Az osztályokba való sorozás az illetőknek vagyoni avagy kereseti viszonyaikra való tekintettel, esetleg létező terheiknek figyelembe vételével történjék.

Oly esetekben, midőn az illető fél azon osztályt, melybe őt a presbyterium sorozta, magára nézve túlmagasnak és így törvénytelennek találná, s ezen osztályozás ellen az egyházmegyére felebbezne, az osztályozás helyes vagy helytelen voltának megbirálhatása czéljából, az anyagi helyzetnek kinyomozására nézve, az országos törvénykönyvnek 1875 : XXIX. és XLVII. törvényczikkeiben, a keresmény és a tiszta jövedelem kipuhatolására előirt eljárás szolgáljon tájékoztatóul.

Ezen az egyház évi rendes szükségletei fedezésére szolgáló adót, legyen az személyes járulék, vagy osztályadó, a törvényben előirt felsőbb jóváhagyással már ellátott kivetés szerint tartozik fizetni:

a) mindazon adóképes egyháztag, kinek illetősége azon községben van, melyben az egyházközség kebelezett;

b) és mindaz, a ki, ha más községben illetékes is, még ha a szóban levő községben ingatlannal nem bir is, de abban a községben rendes lakást tart, habár nem lakja is azt egész éven át, vagy abban üzlete van.

Ezen esetekben a lakásbér értéke az osztályba sorozásra, illetőleg fizetendő adó magasságának meghatározására egyik főtényező lesz.

A mennyiben az utóbbi pont alá eső egyháztag kimutatja, hogy illetőségi helyén rendes egyházi adót fizet, más egyházban a különben reá eső adónak csak felével róvható meg.

Az oly egyháztag, ki a községben sem nem illetékes, sem rendes lakással nem bir, ingatlan birtoka után egyházi adó fizetésére csak abban az esetben kötelezhető, ha az egyház felekezeti népiskolákat tart fenn; a mely esetben a reá eső adónak 25%-át tartozik fizetni.

248. §. A mennyiben az egyházközség a vallásos buzgó-

ság fokozása, az isteni tisztelet diszének emelése szempontjából szükségesnek tartaná egyházi szereket, például orgonát, harangot, szentedényeket stb. beszerezni, vagy pedig valamely évben az egyházi épületeken az évi rendes karbantartásra állandóan megállapított összegből, nem fedezhető nagyobb mérvü javítások vagy kibővítések eszközlésének, avagy uj építkezésnek szüksége állana be: vegye számba az ezen czélokra fordítható összes eszközeit, szólítsa fel adakozásra úgy az egyház vagyonosabb tagjait, mint általában mindazokat, a kiktől segélyt várhat, esetleg szólítsa fel a gyülekezet tagjait közmunka vállalásra és a mindezekből várható eredményre való tekintettel hozza meg ez iránti határozatát és azt a költségkiszámításokkal, illetőleg építési tervekkel felszerelten, terjeszsze fel az egyházmegyei hatósághoz.

Ha a szándékolt beszerzésekre a mondott forrásokból elegendő fedezet nem mutatkozik, a beszerzések elhalasztandók; az építkezéseket illetőleg azonban, ha a felsőbb hatóság arról győződik meg, hogy a czélbavett építkezés okvetlenül szükséges és sürgősen végrehajtandó, feljogosítja az egyházközséget, hogy az építkezésre szükséges összeg netalán hiányzó részének fedezésére a hivekre — egy vagy több év tartamára — osztályba sorozás alapján, rendkivüli adót vethessen ki.

249. §. A rendkivüli adó fizetésében, ha az építkezési szükségletekre vettetett ki, részt venni tartoznak, birtokuk vagy üzletük után az osztályok valamelyikébe soroztatván, azok is, a kiknek sem illetőségük, sem állandó lakásuk nincsen ugyanazon egyházközségben, de abban vagy ahhoz csatolva, ingatlannal vagy üzlettel birnak, a követelés azonban irányukban a reájok esendő ily adónak 25%-nál magasabb nem lehet.

250. §. A 238. §. *b)* pontjában felsorolt adó magasságát lélekszám szerint kivetve az egyházmegye, illetőleg az egyházkerület határozza meg és közli az egyes egyházközségekkel a reájok eső összeget. A presbyterium pedig a rendes évi költ-

ségelőirányzat összeállításánál a 241. §. *f)* pontja értelmében ezen összeget beilleszti az előirányzatba.

251. §. A presbyterium által kirótt fizetési kötelezettségek kivetése ellen, a kötelezett egyháztag, ha azt magára nézve sérelmesnek tartja, jogosítva van a kivetés megváltoztatásáért első helyen a presbyteriumhoz 8 nap alatt, ha annak határozatában meg nem nyugodnék, az egyházmegyei birósághoz 15 nap alatt folyamodni, a mely a kivetést a törvények értelmében megvizsgálja, helybenhagyja, avagy módosítja és hozott határozatáról az illető felfolyamodót értesíti.

Az egyházmegyei biróság határozata ellen nincs felebbezés.

Ha valamelyik egyháztag a reá rótt fizetést még ez esetben sem teljesítené, avagy ha egyházi tartozását, a nélkül, hogy felfolyamodással élt volna, konokul megtagadná. a polgári hatóság segélye veendő igénybe az 5. §-ban meghatározott eljárás szerint.

252. §. A 243. §. rendelkezése szerint kellő időben elkészítvén a presbyterium a jövő évre úgy a rendes, mint esetleg a 244. §. értelmében a rendkivüli költségelőirányzatot, felterjeszti azt az esperesi hivatalhoz.

Azon gyülekezethez, melynek presbyteriuma ebbeli kötelességének eleget tenni vonakodnék, vagy az esperes megsürgetése után is késlekednék, az esperes küldöttséget nevez ki, mely az egyház előirányzatát a presbyterium költségére elkészíti. — A netalán előforduló ellenszegülés esetére, az ily egyház felett megfelelő közege utján az egyházmegyei és felfolyamodás esetén véglegesen az egyházkerületi biróság határoz.

253. §. Ha a presbyterium valamelyik dijlevelet meg akarja változtatni, vagy új adózási rendszert behozni és az eddiginél nagyobb adót kivetni tartja szükségesnek, ide vonatkozó határozatát indokolt jelentése mellett helyi egyházközsége elé terjeszti és az esetben, ha azt az egyházközség elfogadta, az egyházmegyei közgyülés döntő itélete alá bocsátja, a melynek

határozata, ha ellene senki sem felebbez, végérvényes; felebbezés esetén végérvényesen az egyházkerületi közgyülés dönt. A dijleveleken rendszerint csakis oly változások tehetők, a melyek az általok biztosított javadalmazásoknak csökkenését nem vonják maguk után.

Az új dijlevélre a végleges megerősítést az egyházkerület adja meg, tehát a dijlevelek ügye tudomásvétel és végleges döntés végett az egyházkerületi gyülésre mindig fölterjesztendő.

254. §. A felsőbb hatóságilag helybenhagyott egyházi adóknak a 240. §. értelmében kivetése végett a presbyterium e végre tartott ülésében a fizetésköteles egyháztagokat és a kivetett tartozásokat jegyzékbe veszi, esetleg egyházi adókönyvükbe bejegyezteti és azok beszedésére, illetőleg teljesitésére a kebelében fennálló szabály szerint egy vagy több határnapot tüz ki. — A beszedést, illetőleg ellenőrzést saját gondnoka avagy a kebeléből választott megbizottak által eszközli. A fizetést szedők az átvett fizetéseket az adókönyvekben mindenkor nyugtázni tartoznak. Az ekképen beszedett fizetések az illető belhivatalnokoknak, gondnokoknak és egyházi pénzkezelőknek a helyi szabályok által kitüzött időben haladék nélkül kézbesítendők és azok által rendeltetésükre fordítandók.

255. §. Lelkész, tanító és énekvezér az őt illető fizetést egyháza tagjaitól közvetlenül nem szedheti.

256. §. Az év végével az egyházgondnokok számadásaikat lezárni s ott, a hol főgondnok nincs, a lelkész segélyével elkészíteni (96. §. *h)*, és azokat a presbyteriumhoz beterjeszteni tartoznak. Ezen számadásokat első fokon a presbyterium vizsgálja, vagy vizsgáltatja meg saját bizottsága által — azokra észrevételeit, helyeslő vagy elmarasztaló határozatát reájok vezetteti; a számadás eredményét az egyház közönségének a szokott módon tudomására hozza és a számadásokat hitelesítő okmányaikkal együtt az espereshez beterjeszti, ki azt tüzetes fölülvizsgálás végett az egyházmegyei számszék-

hez átteszi, mely azt a fennálló szabályok értelmében véglegesen megvizsgálván, jelentése alapján az egyházmegyei közgyülés határozatot hoz és abban a számadó gondnokokat felmenti vagy elmarasztalja. Elmarasztalás esetében közigazgatási birói eljárásnak van helye. (300. §. 10. pont.)

257. §. Az egyházi év végén túl bármi okból hátralékban maradt egyházi tartozások behajtását köteles a presbyterium a következő év oly szakában eszközölni, melyben a nép a fizetés teljesítésére a helyi viszonyok közt leginkább képes.

ÖTÖDIK RÉSZ.

A magyar országos református egyházi közalapról.

258. §. A magyar országos reformált egyházi közalap rendeltetése: egyházunk megerősödésére és fejlődésére szolgáló azon czélok megvalósításának elősegélése, melyeket az egyes egyházközségek, egyházmegyék és egyházkerületek saját erejökből megvalósítani nem képesek.

259. §. Feladata:

a) oly szegény egyházközségek felsegélése, melyek önerejökből fenn nem állhatnak és a melyeket az illető egyházmegye és kerület segélyezéséből fenn nem tarthat;

oly egyházak azonban, melyek magokat segély nélkül fentartani nem képesek, mind a mellett a lelkészi állás megüresedése alkalmával nem hajlandók arra, hogy az egyházmegye s egyházkerület felhivásának engedve, lelkésztanítósággá alakuljanak, vagy valamely más egyházhoz, mint társ- vagy leányegyházak csatlakozzanak, azontul a közalap részéről segélyezésben csak azon esetben részesülhetnek, ha fentartásukat az egyházkerületek és a konvent által kimutatott és elismert különös viszonyok teszik szükségessé;

b) ott, hol szükségesnek mutatkozik, új egyházközségek alakulásának, templomok és iskolák építésének és fentartásának segélynyújtás által való előmozdítása;

c) csekély dijazásu lelkészek segélyezése; a mennyiben a csekély fizetésü tanítók segélyezéséről más uton gondoskodás nem történnék, az alap kellő növekedésével azoknak is segélyezése. Mikor vegye kezdetét ezen segélyezés és hogy arányuljon az a lelkészek segélyezéséhez, azt figyelemmel az egyéb intézkedésekre és az alap helyzetére, a jövő zsinatig a a konvent határozza meg;

d) Magyarország határain belöl és a társországokban, vagy azokon túl fekvő keleti és déli államokban elszórva élő hitfelek lelki gondozása, s e czélból missiók, — utazó lelkipásztorok intézményének fentartása, gyámolítása, esetleg újak szervezése, hogy így egyházunknak és nemzetünknek az idegenek között könnyen elenyészhető ezer és ezer tagja az egyháznak és nemzetnek tagjaiul megtartassanak;

e) addig is, míg az egyetemes egyháznak módjában lenne a hivatalviselésre képtelenné vált lelkészek nyugdijazásáról gondoskodni, a lelkészi özvegyek és árvák számára egy országos gyámintézet megalkotásának a közalapból állandó segély által való előmozdítása, mely intézet mielőbbi megalkotása a konvent teendői közé soroztatik.

260. §. E czélok elérése szempontjából a közalapnak, a kezelési költségeknek is levonása után fenmaradó évi tiszta folyó jövedelme következőleg osztatik meg:

25 % az alaptőke gyarapítása czéljából a tőkéhez csatoltatik, 25 % missiói czélokra fordíttatik.

A fenmaradt 50 % évenkint az *a) b) c)* és *e)* pontok alatt felsorolt czélokra fordíttatik. Még pedig a konvent által esetről-esetre meghatározandó arányban:

részint oly hosszabb idő tartamára biztosított évi járulék nyujtása utján, a melynek segítségével a kiválóan szegény egyházak a mulhatatlanul szükségessé vált nagyobb mérvü építkezésre, vagy az egyáltalán meg nem felelő csekély lelkészi javadalmazás állandó felemelhetésére szükséges tőke beszerzésére, illetőleg gyüjtésére képesíttetnek; részint pedig a sze-

gény egyházaknak vagy lelkészeknek időről-időre való segélyezése utján.

Az illető évben a felosztásnál esetleg igénybe nem vett maradékösszeg a jövő év folyó jövedelmeihez csatolandó.

261. §. A segélynyújtás feltétele, hogy az egyházközségek, az egyházmegyék és egyházkerületek támogatásával a magok részéről is meghozzanak minden tőlök kitelhető anyagi áldozatot azon czél elérésére, melynek valósíthatása végett segélyezésért folyamodnak.

Oly gyülekezetek, melyeknek tagjai semmi vagy igen csekély rendes egyházi terhet viselnek; melyek azon czélra, melyre a segélyt kérik, semmit sem, vagy erejükhöz mérten nem elegendőt tettek; és végül, a melyeknek tagjai közalapi tartozásaikkal indokolatlanul hátralékban vannak, nem segélyezhetők.

262. §. A közalaphoz minden családfő köteles, vagyoni körülményeire, illetőleg államadójára való tekintettel megállapítandó osztályok szerint eső bizonyos évi járulékot fizetni, melynek legkisebb mennyisége 10 krajczár, maximuma pedig 50 frt.

263. §. Az évi járulék megállapítása osztályba sorozás által történik, oly módon, hogy minden családfő azon osztályba soroztatik a presbyterium által, mely az ő vagyoni körülményeinek megfelel.

264. §. Az osztályba való sorozás végett a következő 16 osztály állapíttatik meg:

1-ső osztályba soroztatnak azok, a kik évenkint 50 frtot fizetnek.

2-ik	osztályba	azok,	kik	évenkint	40	frtot	fizetnek
3-ik	«	«	«	«	20	«	«
4-ik	«	«	«	«	10	«	«
5-ik	«	«	«	«	8	«	«
6-ik	«	«	«	«	6	«	«
7-ik	«	«	«	«	4	«	«
8-ik	«	«	«	«	2	«	«

9-ik	osztályba	azok,	kik	évenkint	1	frtot	fizetnek
10-ik	«	«	«	«	70	krt	«
11-ik	«	«	«	«	60	«	«
12-ik	«	«	«	«	50	«	«
13-ik	«	«	«	«	40	«	«
14-ik	«	«	«	«	30	«	«
15-ik	«	«	«	«	20	«	«

16-ik osztályba a vagyontalan cselédek és napszámosok, a kik évenkint 10 krt fizetnek.

Azon egyháztagok, családfők, kik egészen vagyontalanok, s e mellett keresetre képtelenek, s így köz-, vagy magánadakozásból élnek, az évi járulék fizetésére nem kötelezhetők.

265. §. Az osztályba sorozás bevallási íveken történik. Ezen ívek betöltetését, illetőleg évenkénti kiigazítását az egyetemes konvent által megállapított utasítás szerint, az egyházközségek presbyteriumai kötelesek eszközölni. A bevallási ívek felülvizsgálása s végleges helyesbítése az egyházmegyét, illetőleg annak e czélra kinevezett bizottságát, az egyházmegyei közalapi bizottságot illeti.

266. §. Ott, a hol valamely egyház viszonyai azt igénylik, az egyházmegye fölterjesztésére az egyházkerület megengedheti, hogy a kivetés 5 évről 5 évre történjék, föltéve, hogy az összeg az által csekélyebb nem lesz annál, a melynek ezen mód szerint azon egyházból befolyni kellene; vagy ha ennek megállapítása nehézséggel járna, lélekszám szerint legalább 5 krnak megfelel.

267. §. Valamely egész egyházközség teljességgel nem menthető fel a közalaphoz való járulás kötelezettsége alul, még az sem, mely a közalap pénztárából állandó segélyt húz.

268. §. A családfőnek jogában áll évi járulékát egyszermindenkorra megváltani, a mi akkép történik, hogy az osztály szerinti évi járuléknak húszszorosát készpénzben a közalapba lefizeti; azok részére, a kik magokat ekkép megváltották,

erről az esperes és a helybeli lelkész által aláirt elismervény állíttatik ki.

A magát az évi járuléktól megváltott családfő a közalaphoz járulásra többé fel nem hivható. A megváltás fejében befizetett összegek tőkésítendők s csak a tőkének kamatai fordíthatók az évi kiadások fedezésére.

269. §. Az előbbi §-ban említett tőkén kivül a közalap tőkéjének gyarapítására szolgálnak:

a) az alap évi jövedelmének évről-évre tőkésítendő 25 %-a;

b) egyes egyházi testületeknek, ú. m. egyházkerületeknek, megyéknek és községeknek hasonczélu tőkéi vagy adományai, a mennyiben azok most vagy később felajánltatnának;

c) kegyes alapítványok;

d) végrendeleti hagyományok;

e) évenkint egyszer, október hó utolsó vasárnapján, mint a reformátió évfordultán a templomi hirdetések jövedelme;

f) esetleges igénybe vehető más jövedelmi források. —

270. §. Az egyetemes konventnek feladatává tétetik, hogy a 259. §. *e)* pontjával összhangzólag a hivatalviselésre képtelen lelkészek nyugdijintézetének kérdésével tovább is foglalkozzék s arra vonatkozólag készítendő végleges tervezetét minden esetben terjeszsze a közelebbi rendes zsinat elé.

Ezt megelőzőleg azonban az özvegyi s árvagyámintézet létesítéséről 3 év alatt gondoskodjék, ha az másképen nem lehetne, a zsinat általi törvényalkotást is igénybe vegye.

271. §. A közalapot kezeli az állandó végrehajtó bizottság.

A végrehajtó bizottságot képezik az egyházkerületek által az egyetemes konvent felhivása folytán e czélra választott két-két rendes tag s ezek akadályoztatása esetére, az ugyancsak az egyházkerületek által e végből választott egy-egy póttag. Elnökét, alelnökét, előadóját, a bizottság maga választja.

Eljárását az egyetemes konvent által kiadott vagy kiadandó utasítás szabályozza.

A végrehajtó bizottság feladata a közalap kezelése, a közalapra vonatkozó egyházi törvények és az egyetemes konventnek azok értelmében hozott határozatainak végrehajtása, az évenként kiosztásra kerülő összegek felosztására vonatkozó javaslatnak elkészítése és annak ellenőrzése, hogy az előző években kiosztott összegek a megfelelő czélokra lettek-e fordítva? általában ellenőrzése a külső kezelésnek; továbbá megvizsgálása úgy az egyházmegyei, mint a központi, közalapi számadásoknak, végül mindannak megtétele, a mi ezen alap felvirágzását előmozdítani képes. A végrehajtó bizottság a közalap kezelésére vonatkozó minden jelentéseket, valamint a konventhez teendő mindennemü jelentéseit, illetőleg javaslatait, az egyetemes konvent üléseit, legalább 8 nappal megelőzőleg a konventi elnökséghez teszi át.

272. §. Az 1891-ik évi egyetemes konvent által a közalapi járulékok kivetése, helyesbítése, beszedése, esetleg behajtása, kezelése és beszolgáltatása ügyében az eddigi gyakorlat alapján összeállított és a zsinatnak bemutatott utasításokat és szabályzatot a zsinat helybenhagyja, fenhagyatván továbbra is az egyetemes konventnek azon jog, hogy ezen szabályzaton a törvény korlátai között, a további tapasztalatok alapján a szükséghez képest esetről-esetre módosításokat tehessen.

II.

EGYHÁZI TÖRVÉNYKEZÉS.

ELSŐ RÉSZ.

Az egyházi biróságok szervezete és hatásköre.

273. §. Az egyház birói hatalma kiterjed az egyházi közigazgatási vitás ügyek és az egyházi fegyelmi esetek elintézésére.

274. §. A törvény által megszabott hatás- és illetékességi körben, a külön előirt eljárás szem előtt tartásával, mindkét nemü ügyekben egy és ugyanazon egyházi alsóbb- és felsőbb foku biróságok járnak el.

275. §. E biróságók a következők:

I. Az egyházközségi biróság.

II. Az egyházmegyei biróság, illetőleg az ennek kebeléből alkotott tanács.

III. Az egyházkerületi biróság, illetőleg az ennek kebeléből alkotott tanács.

IV. Az egyetemes konventi biróság, mint:

a) rendesen működő konventi biróság és

b) teljes — rendkivüli — konventi biróság.

I. Egyházközségi biróság.

276. §. Az egyházközségi biráskodást, a 2000 lelket nem számláló egyházközségekben maga a presbyterium gyakorolja. A 2000 lelket tulhaladó egyházközségekben pedig a presbyterium, törvényszerü megalakulása alkalmával, a maga kebeléből 5—10 tagból álló egyházközségi biróságot választ.

277. §. Az egyházközségi biróság hatáskörébe kizárólag fegyelmi ügyek tartoznak, és pedig, — a lelkészek, egyházközségi gondnokok, segédlelkészek, tanítók és énekvezérek fegyelmi ügyeinek kivételével, — az egyházközség hivatalnokainak, presbytereknek, egyháztagoknak és szolgáknak a fegyelmi ügyei.

278. §. A biróság elnöke a lelkész, oly egyházközségekben pedig, melyekben a kettős elnökség van gyakorlatban (94. §.), a lelkész és főgondnok, úgy azonban, hogy az egyes esetek tárgyalásánál, mindig a hivatalára idősebb elnök, ennek akadályoztatása esetén pedig a másik társelnök végzi az elnöki tisztet, vezeti a tárgyalást és mondja ki a határozatot.

279. §. Érvényes határozat hozására, a nemszavazó elnökségen kivül, legalább három tagnak jelenléte szükséges. A biróság tagjainak páros számban jelenléte esetén, egy tag kisorsoltatván, a határozat vagy itélet szótöbbséggel hozatik.

280. §. A biróság a maga eljárásáról jegyzőkönyvet vezet, és ha nem maga a presbyterium képezi a biróságot, azt határozatairól esetről esetre értesíti. A jegyzőkönyvet a rendes jegyző, s ha ilyen nincs: a lelkész vezeti.

II. Egyházmegyei biróság.

281. §. Az egyházmegyei biróságot alkotják:

a) az esperes és egyházmegyei gondnok, vagy akadályoztatásuk esetén törvényes helyetteseik;

b) az egyházmegyei tanácsbirák.

282. §. Elnöke az egyházmegyei biróságnak az esperes és az egyházmegyei gondnok; de az egyes esetek tárgyalását mindig a hivatalára idősebb elnök, ennek akadályoztatása esetén pedig a másik társelnök vezeti.

283. §. Az egyházmegyei biróság birói teendőit rendszerint az egyházmegyei közgyülések alkalmával teljes ülésein gyakorolja. Az egyházi közérdekből halasztást nem tűrő ügyek elintézésére azonban, a rendes elnökségen kivül egy évre

választott 3 rendes és 3 póttagból álló egy vagy több időszaki tanácsot alkot.

Az időszaki tanács, az elnökség által összehivandó, valahányszor ezt az ügyek felszaporodása, sürgőssége, különösen pedig az érdekelt egyház békéjének helyreállítása, szükségessé teszi.

Érvényes határozat hozatalára a nem szavazó elnökségen kivül, teljes ülésben 5, időszakiban 3 tag jelenléte szükséges.

A biróság tagjainak páros számmal jelenléte esetében a hivatalára nézve legifjabb tag nem szavazhat.

284. §. Az egyházmegyei biróság hatáskörébe tartozik úgy a közigazgatási vitás ügyeknek, mint a fegyelmi eseteknek ellátása; és pedig:

Első fokban itél: a) az egyházi közigazgatás terén, a 300. §-ban felsorolt vitás ügyekben; nemkülönben itél

b) — az esperes és az egyházmegyei gondnok kivetelével — az összes egyházmegyei tisztviselők, rendes és segédlelkészek, az egyházközség, az egyházmegye, vagy a pártfogóság részéről fentartott tanintézetek tanítói, az énekvezérek és az egyházközségi gondnokok által elkövetett fegyelmi vétségek felett.

Másodfokon itél: az egyházközségi biróságoktól felebbezett fegyelmi ügyekben.

285. §. Az egyházmegyei biróság a maga eljárásáról jegyzőkönyvet vezet. A jegyzői tisztet az egyházmegyei jegyzők egyike teljesíti.

III. Egyházkerületi biróság.

286. §. Az egyházkerületi biróságot alkotják:

a) a püspök és az egyházkerületi főgondnok, vagy akadályoztatásuk esetén törvényes helyetteseik;

b) az egyházmegyék esperesei és gondnokai;

c) az egyházkerületi lelkészi és világi tanácsbirák.

287. §. Elnöke az egyházkerületi biróságnak, a püspök és

az egyházkerületi főgondnok; de az egyes esetek tárgyalását, mindig a hivatalára idősebb elnök, ennek akadályoztatása esetén pedig a másik elnöktárs vezeti.

288. §. Az egyházkerületi biróság, az egyházkerületi közgyülések alkalmával tartandó teljes ülésein kivül, a rendes elnökségen kivül 1 évre választott 5 rendes és 5 póttagból álló, egy vagy több időszaki tanácsot alkot, melynek összehivására s eljárására nézve a 283. §. intézkedései irányadók.

Érvényes határozat hozatalára a nem szavazó elnökségen kivül, teljes ülésben 7, időszakiban 5 tag jelenléte szükséges. Ha a biróság tagjai páros számmal jelentek meg, a hivatalára nézve legifjabb tag nem vesz részt a szavazásban.

289. §. Az egyházkerületi biróság, a hatáskörébe tartozó közigazgatási vitás ügyekben és fegyelmi esetekben itél és pedig:

a) *Első fokon*, a püspök és az egyházkerületi főgondnok kivételével az esperesek, ugy is mint lelkészek, az egyházmegyei gondnokok, az egyházkerület főhatósága alatt álló föiskolai, gymnasiumi, tanítóképezdei tanárok, tanítók, hivatalnokok és az összes egyházkerületi tisztviselők által elkövetett fegyelmi vétségek felett.

b) *Másodfokon*, mint felebbviteli biróság itél az egyházmegyei biróságoktól ellátott és elébe felebbezett fegyelmi és közigazgatási vitás ügyekben. Végül

c) *Harmadfokon itél* — azokban a fegyelmi ügyekben, a melyekben a két alsó biróság itélete egymással nem egybehangzó.

290. §. Eljárásáról az egyházkerületi biróság jegyzőkönyvet vezet.

A jegyzői tisztet az egyházkerületi jegyzők egyike teljesíti.

IV. Egyetemes konventi biróság.

291. §. Az egyetemes konventi biróság, vagy rendes, vagy rendkivüli biróság.

292. §. A rendes biróságot alkotják:

a) A konvent elnökei, vagy akadályoztatásuk esetén helyetteseik.

b) A konvent kebeléből három évi időtartamra, titkos szavazás utján választott hét rendes biró és az akadályozottak helyettesítésére behivható és hasonló módon választott öt póttag.

293. §. Elnöke a konventi rendes biróságnak a konventen elnöklő püspök és főgondnok; de az egyes ügyek tárgyalását mindig a hivatalára idősb elnök, ennek akadályoztatása esetén a másik elnöktárs, nem pedig az akadályozott helyettese, vezeti.

294. §. A konventi rendes biróság üléseit rendszerint az egyetemes konvent ülésezése ideje alatt tartja, de halasztást nem türő esetekben az elnökség által bármikor összehivható.

A határozat az elnökségen kivül, a mely soha sem szavaz, szótöbbséggel hozatik.

295. §. Hatáskörébe csak fegyelmi ügyek tartoznak és pedig:

a) *másodfokon itél:* az egyházkerületi biróságoktól, mint elsőfoku biróságoktól ellátott és felebbezett ügyekben.

b) *harmadfokon,* csak azokban az ügyekben, a melyekben a 303. §. *d) e)* pontjaiban jelzett büntetések alkalmazására nézve, az egyházmegyei és egyházkerületi biróságok itélete nem egybehangzó.

296. §. A konventi biróság itélete jogerős.

297. §. A konventi rendkivüli biróságot, a rendes elnöklet alatt alkotják: a konvent kebeléből, három évi időtartamra titkos szavazás utján választott 23 biró, a kik közül az érvényes határozathozásra, a nem szavazó elnökségen kivül, legalább 15 tagnak kell jelen lennie. Ha a birák páros számban lennének jelen, egy tag kisorsoltatván, az a szavazásban nem vehet részt.

298. §. E biróság egy fokon, de végérvényesen, csakis a

püspökök, — úgy is mint lelkészek, — és az egyházkerületi főgondnokok fegyelmi ügyeiben itél.

299. §. Eljárásáról mindkét biróság jegyzőkönyvet vezet. A jegyzői tisztet egy az elnökség által behívott konventi jegyző teljesíti.

MÁSODIK RÉSZ.

A közigazgatási biráskodás esetei. Fegyelmi esetek és fegyelmi büntetések.

I. Közigazgatási birósági esetek.

300. §. Közigazgatási birói eljárás alá tartoznak:

1. A lelkész, tanár, tanító, énekvezér, egyházközségi gondnok és presbyterek választása elleni panaszok; ezekkel együtt a választói jogosultság fölött hozott esperesi határozatoknak a 233. §. *f)* pontja értelmében felülvizsgálása.

2. A megválasztott lelkész meghivására vonatkozó illetékes esperesi beleegyezés megtagadása.

3. Egyrészről az anyaegyház, másrészről a társ-, leány- vagy fiókegyházak közt az egyházi közigazgatás körében felmerült vitás jogok és kötelességek fölötti határozás (12. §.).

4. Ujonnan alakuló egyházközségnek más egyházközséggel közösen használt egyházi és iskolai vagyon megosztására vonatkozó követeléséből származó vitás ügyek (13. §.).

5. Egyrészről az egyház, másrészről a rendes, helyettes vagy időközi lelkész, a segédlelkész, tanár, tanító vagy énekvezér közt a dijlevelek magyarázatából s alkalmazásából, általában a hivatali fizetések kiszolgáltatása körében felmerülő vitás ügyek.

6. Természetben szolgáltatandó tartozások mértéke s minősége tárgyában a kötelezett egyház és a jogosított egyházi tisztviselők, vagy az egyház és az egyháztagok közt keletkezett vitás ügyek.

7. Egyházi tisztviselők által hivatali javadalmazásul használt földbirtok gazdasági rendszerét, épületek és tartozékok használati módját, egyházi épületek fentartási kötelezettségének ki által és mily módon való teljesítését tárgyazó vitás ügyek.

8. Lelkész vagy lelkész özvegye s a lelkész utóda, valamint egyházi más hivatali előd és utód közt felmerülő s a fizetés vagy természetben való szolgáltatások és egyéb javadalmak megosztását tárgyazó vitás kérdések.

9. Egyházi és iskolai adó, közalapi és egyéb adótermészetü tartozások ellen beadott felebbezések, a mennyiben a kötelezett fél a presbyteriumnak, közigazgatási uton hozott határozatával meg nem elégszik.

10. Az egyházközségi gondnok s presbyterek felelősségének kimondása, vagy a felelősség alól felmentése az egyh. törv. 27. §-nak 14. pontja, illetőleg a 97. §. értelmében.

11. Alaptalan vád folytán felfüggesztett és helyettesített egyházi tisztviselőnek elvont fizetése megtérítésére vonatkozólag az egyház kötelékében álló egyének ellen érvényesíthető követelése.

12. Általában pedig oly felebbezett ügyek, melyekben a presbyterium az egyes egyházi tisztviselőknek, vagy egyes egyháztagoknak egyházi közigazgatáshoz tartozó konkrét ügyei fölött saját hatáskörében határozott, a mennyiben az illetékesség külön törvények által az egyházi közigazgatási hatóságok (közgyülések) részére fentartva nincs, valamint mindazon ügyek, melyeket egyházmegyei vagy kerületi szabályrendelet a biróság hatáskörébe utal.

II. Fegyelmi esetek.

301. §. Fegyelmi eljárás alkalmazása mellett fenyítendő:

1. Minden oly cselekvény vagy mulasztás, a mely az egyházi törvényekben és egyházhatósági szabályrendeletekben (Statutum) kifejezetten fegyelmi büntetés terhe alatt tiltva van.

2. Minden oly cselekvény vagy mulasztás, a melyből az egyháznak, vagy iskolának kára származik, vagy jogos haszna marad el, ha a cselekvény egyházi törvényekben és szabályrendeletekben tiltva, illetőleg az elmulasztott kötelesség rendelve van.

3. Minden oly cselekvény vagy mulasztás, a mely a vallást és közerkölcsiséget sérti, vagy a melyből közbotrány származhatik.

4. Minden ellenszegülés és engedetlenség az egyházi felsőbbség törvényes rendeleteivel szemben.

5. Nyilvános kigúnyolása irásban, szóval, képes ábrázolatokban vagy nyomtatásban az egyházi hatóságoknak és egyházhatósági határozatoknak.

6. Izgatás az egyházi törvények és egyházhatósági határozatok ellen, az előbbi pontban jelölt bármelyik módon.

7. Hivatalos kötelességeknek elhanyagolása vagy helytelen, rendetlen, illetve pontatlan teljesítése.

8. Visszaélés a hivatali hatalommal.

9. Hütlen kezelés, vagy közbüntények és vétségek elkövetése, a köztörvényi eljárás fentartása mellett.

10. A lelkészek, tanárok és tanítók minden oly viselkedése, mely az egyházias tekintélyt lealacsonyítja, a lelkészi, tanári s tanítói állás méltóságát sérti.

11. A szabálytalan lelkészválasztásokról szóló 234. §-ban körülirt cselekmények.

12. A 386. §-ban megállapított hamis vádaskodás.

13. Segédlelkészek minden oly eljárása, melylyel az illető lelkész nyugalmát megháborították, hivei szeretetét tőle elidegeníteni, tekintélyét aláásni törekedtek.

Ha ez az illető lelkészi állás elnyerése czéljából történt, úgy elkövetője ellen a fegyelmi eljárás legkésőbb az állás megüresedésekor az esperes által hivatalból megindítandó.

III. Fegyelmi büntetések.

302. §. Az egyházközségi biróságok által a fegyelmi vétségek mértékéhez képest fokozatosan alkalmazható büntetések:

a) intés,

b) feddés,

c) pénzbirság a körülményekhez képest, a mely azonban 10 forinton túl nem terjedhet,

d) hivataltól, szolgálattól való megfosztás.

303. §. Az egyházmegyei biróság alkalmazza:

a) az intést

b) a feddést,

c) a pénzbirságot, mely azonban a fizetést élvező egyházi hivatalnok évi fizetésének, a netaláni lakbért, vagy szabadlakás értékét ide nem számítva, $^1/_5$-ét meg nem haladhatja;

d) azon helyről hivataltól való elmozdítást és pedig vagy $^1/_3$-ad, vagy $^1/_2$ nyugdijjal, vagy pedig minden javadalom nélkül, a nyugdijélvezet megszünvén, ha az illető más egyházközségbe választatik meg, vagy más életpályára lép;

e) hivataltól való végleges megfosztást,

f) a 234. §-ban felsorolt esetekben a választás vagy választhatás jogától legfölebb 3 év tartamára való megfosztást. E büntetés mint mellékbüntetés is alkalmazható.

304. §. Az egyházkerületi és konventi biróság ugyanazokat a büntetéseket alkalmazza, a melyek az előbbi §-ban vannak felsorolva.

305. §. A pénzbirságok az illető biróságok által megjelölt egyházi és iskolai czélokra fordítandók.

306. §. A 302. §. *d)* pontja, valamint a 303. §. *d)* és *e)* pontja értelmében kimondott büntetések végrehajtása tekintetében, a világi hatóságok segélye is igénybe vehető.

HARMADIK RÉSZ.

Biròi eljárás.

ELSŐ FEJEZET.

Általános határozatok. Biròi illetékesség. Képviselet.

307. §. Az egyházi biróságok a közigazgatási vitás és a fegyelmi ügyekben az alábbi §§-ban előirt szabályok szerint járnak el.

308. §. Az egyházi biróságok vagy mint rendes biróságok, vagy pedig rendkivüli esetekben, mint kiküldött (delegált) biróságok (316. §.) működnek.

309. §. A birósági ülésekre az elnökség minden tagot, az ülés tartását megelőzőleg 15 nappal meghív.

Az időszaki tanács ülésein megjelenésben akadályozott, vagy a 310. §. értelmében nem biráskodható rendes tag, a fenforgó akadályról, az elnökséget az ülés tartásra kitüzött idő előtt legalább 8 nappal irásban értesíti, hogy helyette a póttag behivható legyen.

310. §. Mint biró nem vehet részt senki oly ügyek elbirálásában:

a) melyekben saját személyénél fogva érdekelve lévén, közvetlenűl vagy közvetve kárt szenvedhet vagy hasznot remélhet;

b) melyek által felesége vagy jegyese, fel vagy lemenő ágbeli rokonai, avagy oly személyek vannak érdekelve, kik vele első és másodfokon oldalrokonságban vagy sógorságban, továbbá fogadott szülői vagy fogadott gyermeki, végre gyámsági viszonyban állanak;

c) melyekben mint tanu, vizsgáló biztos, szakértő képviselő vagy közbenjáró működött;

d) a felsőbb biróságoknál, oly ügyekben, melyeknek

alsóbb birósági előadásában vagy eldöntésében részt vett. Végre:

e) azon felek ügyeiben, kiknek valamelyikével ellenséges vagy peres viszonyban áll.

A négy első esetben érintett akadályok, akár az eljárás megindításakor, akár annak folyama alatt merültek fel, habár a felek e miatt kifogást nem tettek volna is, az illető biró által az elnökségnek hivatalból bejelentendők, hogy az az érdekelt tag helyett más birót vagy póttagot alkalmazzon.

311. §. Az egyházi biróságok tagjai megválasztatásuk alkalmával ünnepélyes esküt tesznek le, hogy azon ügyekben, a melyekben eljárni hivatva vannak, az egyházi törvények értelmében igazságosan és lelkiismeretesen fognak eljárni.

312. §. A biróságok ügyviteli szabályzatát az egyházkerületek saját hatáskörükben állapítják meg.

313. §. Minden ev. református egyén, annak az egyházközségi, egyházmegyei és egyházkerületi biróságnak illetékessége alá tartozik, a melyet reá nézve az egyházi alkotmánytörvény 14. §-a megállapít (forum domicilii).

314. §. A tisztviselőkre nézve a hivatalos működésnek helye állapítja meg az illetékességet (forum officii).

315. §. Fegyelmi ügyeknél azon esetekben, a melyekben a vétség más egyházközségben, más egyházmegyében, vagy más egyházkerületben követtetett el, a fentebbiek szerint illetékes biróság a szükségesnek talált vizsgálat teljesítésére, a vétség elkövetésének szinhelyén illetékes biróságot keresi meg, a mely a vizsgálatot teljesíteni köteles lévén, az iratokat a megkereső biróságnak megküldi.

316. §. Rendszerint senki illetékes biróságától el nem vonható. Rendkivüli esetekben azonban, midőn a 310. §-ban felsorolt, akár hivatalosan bejelentett, akár pedig a felek valamelyikétől állított és a rendes illetékességü biróság meghallgatása után is, alaposnak elismert, érdekeltségi okoknál fogva, a biróságnak törvényes számban megalakítása lehetetlen volna, birói kiküldetésnek (delegatio) van helye.

A birói kiküldés jogát az egyházkerületi elnökség gyakorolja.

317. §. Mindenik első fokon eljáró biróság a hatás- és illetékességi körébe nem eső ügyeket végzés által hivatalból elutasítani köteles, a mely végzés ellen a panaszló felebbezéssel élhet.

318. §. A birói eljárás mind a két, illetőleg három foku biróság előtt, csak azokban az ügyekben szóbeli és közvetlen, a melyekben a biróság első fokon működik. Ellenben a melyekben másod-, illetőleg harmad fokon biráskodik, az eljárás irásbeli.

319. §. A mely esetekben nem egyházhatósági intézkedés, hanem magánfelek panaszára történik az eljárás megindítása, a vizsgálati költségek előlegében, a viszonyokhoz képest az elnökségtől megszabható és 25—50 frtig terjedhető összeget tartoznak a panaszolók letenni.

A hivatalból elrendelt vizsgálat mérsékelt költségeit, az illető egyházmegyei vagy kerületi pénztár előlegezi.

320. §. A hivatalból elrendelt fegyelmi ügyekben, a vádat az egyházmegyei, egyházkerületi, illetőleg konventi ügyész képviseli, mi czélból vele az ügyiratok a tárgyalást megelőzőleg az elnökség által, a maga idejében közlendők. Ellenben a magánpanaszra indított fegyelmi ügyekben, az érdeklett feleknek szabadságukban álland, akár személyesen nyilatkozni, akár előzetes bejelentés mellett a vád és védelem képviseletéről tetszés szerint gondoskodni; önként értetvén, hogy a 318. §. rendelkezése itt is mindkét esetben irányadó.

MÁSODIK FEJEZET.

A közigazgatási birói eljárás.

A) Az eljárás megindítása s a tárgyalás előkészítése.

321. §. A birói eljárás a 300. §. 2-ik pontja esetében az esperes jelentése, vagy a megválasztott lelkész, vagy a választó egyház, vagy a választók panasza, más esetekben az érdekelt

egyház presbyteriumának kérvénye, továbbá a választók valamelyikének, az érdekelt egyházi tisztviselőnek vagy utódainak, vagy az érdekelt egyháztagnak panasza, illetőleg a 300. §. 9. és 12. pontja értelmében hozott határozat ellen az érdekelt fél által beadott felebbezés folytán indítható meg.

322. §. A tárgyalás a biróság előtt első fokon szóval történik.

323. §. A biróság zárt ülésben tanácskozik s hozza meg határozatát. A tárgyalás és határozatok kihirdetése nyilvános.

324. §. A tárgyalás folyama alatt a rend fentartására az elnökség ügyel fel. A rendzavarókat előleges megintés után, ha az sikertelen maradt, a tárgyalási teremből kiutasíthatja. Súlyosabb esetekben az egyházi fegyelmi hatóság alá tartozó személyek ellen a biróság a fegyelmi eljárás megindítása iránt intézkedik. Az erre vonatkozólag hozott határozat tárgyalási jegyzőkönyvbe veendő, s ellene felebbezésnek helye nincs.

325. §. Választások elleni panaszok s az esperesnek a 300. §. 2. pontja alapján tett jelentése esetében, valamint minden oly esetben, melyben az ügy alapos elbirálása követeli, az érdemleges tárgyalást vizsgálat előzi meg. De választás elleni panaszok illetőleg esperesi jelentés esetében is tárgyalhatja az egyházmegyei biróság előleges vizsgálat nélkül az ügyet s érdemlegesen határozhat, ha a választási jegyzőkönyből oly szabálytalanságok tünnek ki, a melyek a választási törvény intézkedéseivel nyilvános ellentétben állanak.

326. §. A vizsgálatot az elnökség rendeli el s annak a helyszinén teljesítésére egy lelkészi s egy világi tagot küld ki. A kiküldöttek, a mennyiben a biróságnak nem tagjai, a 311. §-ban meghatározott esküt teszik le.

327. §. A vizsgáló küldöttség az érdekelt feleket, különösen a panasztevőket s a panaszlottat meghallgatja; kihallgatja a felek által felhivott tanukat, kiket vallomásuk valóságára megesketni is jogosítva van, s úgy a felek előadásait, mint a tanuk vallomásait jegyzőkönyvbe vezeti s az ügyek ter-

mészete szerint (300. §. 7. pont) a felek kivánatára vagy a mennyiben a bizottság szükségesnek találja, gazdasági szakértőket is hallgat meg; általában beszerzi az ügy eldöntésére befolyással biró adatokat s bizonyítékokat s mindezeket jelentés mellett az espereshez beadja.

328. §. Az esperes a tárgyalást megelőzőleg minden esetben gondoskodik, hogy az ügy elbirálásához szükséges hivatalos adatok (dijlevelek, adókivetési táblák, előző évi adókivetési adatok, választási lajstrom, presbyteri határozat stb.) egyházilag hitelesített alakban beszereztessenek s az ügyiratokhoz csatoltassanak.

329. §. A vizsgáló bizottság jelentésének beérkezése után — és ha vizsgálat tartása nem volt szükséges — a hivatalos adatok beszerzése után az elnökség a tárgyalásra határidőt tűz ki s arra a feleket meghivja. Ha többen volnának a panaszosok, a tárgyalás idejéről, a beadványban a panaszlók sorából megnevezett közös meghatalmazott, s ha ilyen megnevezve nincs, az első aláiró értesítendő.

330. §. A tárgyalási határidő aként tüzendő ki, hogy a határnapot kitüző végzés kézbesítése és a tárgyalási határidő közt, a bizonyítékok beszerzésére s a megjelenésre elég idő maradjon.

331. §. A kézbesítés az illetékes egyház lelkészi hivatala utján, kézbesítési ív mellett, vagy esetleg posta utján történik. A kézbesítésről, vagy a kézbesítés akadályáról a lelkész tartozik idejében jelentést tenni.

332. §. Az elnökség az ügy előadásával a tanács birói tagjai, vagy jegyzői közül előadót biz meg, kihez az ügyiratok előleges tanulmányozás végett kiadandók.

B) Tárgyalás és bizonyítás az elsőfoku biróság előtt.

333. §. A tárgyalás a tényekre és a jog alkalmazására vonatkozó vitatásokat és a bizonyítást foglalja magában.

334. §. Ha a tárgyalásra kitüzött határidőben az érdekelt

és meghivott felek megjelentek, vagy ha azok közül csak egyik is megjelent: a tárgyalás a megjelent felekkel tartandó meg, de a tárgyalás megtartását és a határozathozást a felek meg nem jelenése nem akadályozza.

335. §. A tárgyalást a biróság elnöke az ügy megnevezésével nyitja meg, azután az előadó az ügyet szóval ismerteti és a beszerzett bizonyítékokat közli; az előadó ismertetése után, ha a felek megjelentek, a biróság a feleket hallgatja meg. A feleknek joguk van bizonyítékaikat a tárgyalás alkalmával is előadni. A megjelent tanuk a biróság előtt kihallgattatnak és vallomásaik jegyzőkönyvbe vétetnek. Az elnök és birói tagok jogosítva vannak a felekhez és a tanukhoz annyi kérdést intézni, a mennyit az ügy állásának felvilágosítására szükségesnek tartanak. A felek is intézhetnek a tanukhoz az elnök utján a tárgyra vonatkozó kérdéseket.

336. §. Ha a tanukat a vizsgáló bizottság már hihallgatta, a biróság előtt ujabban csak abban az esetben hallgattatnak ki, ha a tanukat a bizonyító fél a biróság elé állította.

337. §. A biróság a tanuk vallomása után őket a mennyiben esküre bocsáthatóknak találja, megesketi. Ha azonban a tanuk megjelenni, vagy esküt tenni vonakodnának: joga van a biróságnak, a tanuk kihallgatása, illetőleg megesketése végett, a polgári hatóságot megkeresni.

338. §. Az elnökség ha a felek személyes meghallgatásától, vagy a tanuk vallomásától, az ügy állásának felderítése tekintetéből sikert vár, elrendelheti, hogy a felek vagy tanuk személyesen jelenjenek meg a biróság előtt.

339. §. Ha a biróság a tárgyalás berekesztése után is szükségesnek látja a bizonyítás pótlását, s a pótlás azonnal nem eszközölhető, a tárgyalást elhalasztja s pótlást rendelhet el; mely esetben megjelöli a pótolni kivánt bizonyítási eszközöket s azok beszerzésének módját.

340. §. Ha felek közt, a biróság hatásköréhez és illetékességéhez tartozó ügyben, az egyházi törvényekbe nem ütköző és a dijlevelet nem csonkító egyesség jön létre, a biróság az

egyességhez hozzájárul, azt jegyzőkönyvbe vezetteti s ez esetben az egyesség az itélet hatályával bir.

341. §. A tárgyalás folyamáról jegyzőkönyv vezetendő, melyben megnevezendők: a biróság, a tárgyalás ideje és helye, a birók, a jegyző és a felek; megjelölendő a vitás tárgy s röviden és általánosságban a tárgyalás menete, különösen a bizonyítékok, bejegyzendő a tanuknak a biróság előtt tett vallomása, a biróság határozata, esetleg az egyesség és a kihirdetés. A jegyzőkönyvet az elnök és a jegyző irják alá.

342. §. A biróság a tárgyalás befejezése után, ha az ügyet érdemleges elbirálásra alkalmasnak találja, itéletet hoz, ellenkező esetben végzéssel határoz. A határozatot a biróság elnöke a szavazatok általános többsége szerint mondja ki.

C) Birói határozatok.

343. §. A biróság meggyőződése alaki bizonyítékokhoz kötve nincs, az indító okokat azonban, a melyek a biróságot valamely tényállás elfogadására vagy elvetésére s itéletének alkotására vezették, az itéletben tartozik a biróság kifejteni. Az itélet a felek egyikének vagy másikának esküjéhez nem köthető s így eskütől függő feltétellel itélet nem hozható.

344. §. Ha az érdekelt felek jelen vannak, a határozatot az elnök a felek előtt azonnal kihirdeti. A kihirdetés a jegyzőkönyvben feljegyzendő. Ha a felek a targyaláson nincsenek jelen, a határozat az érdekelt presbyteriumnak, illetőleg az illetékes lelkészi hivatal utján, az érdekelt feleknek kézbesítendő.

345. §. Választási ügyekben hozott itéletben a biróság a panaszt, illetőleg hivatalos kifogást vagy elutasítja s a választás törvényszerüségét elismeri, vagy a választást megsemmisíti s új választást rendel el. Utóbbi esetben megjelöli azt a választási cselekvényt is, melytől kezdve a választási eljárás ismétlendő. Ha a biróság a választási eljárás körében fegyelmi eset jelenségeit látja fenforogni: az ügyet fegyelmi utra teszi át.

346. §. A biróság az itéletben a költségekről is intézkedik s belátásától függ, hogy a költségekben a vesztes felet elmarasztalja, vagy a költségeket kölcsönösen megszüntesse.

347. §. Ha az itélet kihirdetése alkalmával a felek az itéletben megnyugvásukat kijelentik, vagy ha az ellen a törvényes időben nem felebbeznek: az itélet jogerőre emelkedik.

348. §. Az I. birósági itélet, ha jogerőre emelkedett; a II. birósági itélet feltétlenül, lelkészválasztási esetekben az esperesnek, egyéb esetekben az esperes utján az illetékes presbyteriumoknak további törvényszerü eljárás (végrehajtás) végett kiadatik.

D) A felebbezés.

349. §. Felebbezésnek csak az itélet ellen és azon végzés ellen van helye, melylyel a biróság az eljárást hatáskör vagy illetékesség hiánya miatt tagadta meg és a melylyel az ujítási kérelmet megtagadta. Az itélet ellen beadott felebbezésben az itéletet megelőző eljárás és az annak folyamán hozott végzések elleni panaszok is előadhatók. Ha a felebbezést a felebbező irásban adja be, azt a biróság elnökségéhez tartozik beadni.

350. §. Ha az itélet, illetőleg végzés, a felek előtt szóval hirdettetett ki, a felebbezés a kihirdetéskor szóval történhetik; ha kézbesíttetett, a kézbesítéstől számított 15 nap alatt adható be. A kihirdetés, illetőleg a kézbesítés napja nem számíttatik. Az elkésetten beadott felebbezést a biróság elnöksége hivatalból visszautasítja, mely végzés ellen a kézbesítéstől számított 15 nap alatt felebbezésnek van helye az egyházkerületi elnökséghez.

351. §. A törvény által megengedett határidőben bejelentett, vagy irásban beadott felebbezés folytán, az elnökség az összes iratokat az egyházkerületi birósághoz terjeszti föl.

352. §. Az egyházmegyei biróság itélete ellen törvényes

időben beadott felebbezés választási ügyekben (300. §. 1., 2. pont) az anyaegyház és társ-, leány- vagy fiókegyházak közt s ujonnan alakuló egyház és más egyházközség közt (300. §. 3., 4. pont) fenforgó vitás ügyekben, vagy a javadalmazásul használt ingatlanok használati módja (300. §. 7. pont), végre a presbyterek vagy egyházi gondnok felelőssége kérdésében, a további eljárást felfüggeszti. Egyéb az egyházi biróságok elé utalt vitás ügyekben a felebbezés a végrehajtást csak akkor függeszti fel, ha ezt az egyházmegyei biróság az itéletben kimondja.

E) Eljárás az egyházkerületi biróságnál.

353. §. Az egyházkerületi biróság a hozzá felterjesztett iratok és bizonyítékok, mint: a vizsgáló bizottság jelentése, tárgyalási jegyzőkönyv és annak mellékletei, egyházmegyei biróság itélete s a felebbező folyamodványa, alapján határoz.

354. §. Az egyházkerületi biróság hivatalból tartozik vizsgálni, hogy az ügy az elsőfoku biróság hatáskörébe s illetékessége alá tartozott-e, hogy a felek a tárgyalásra meghivattak-e, s hogy a felebbezés törvényes időben adadott-e be? Általában, ha az elsőfoku biróság oly törvényes szabályokat mellőzött, melyek miatt az egyházkerületi biróság nézete szerint alapos itéletet hozni nem lehetett, jogosítva van az első birósági itéletet feloldani s pótlást és ujabbi tárgyalást rendelni el.

355. §. E törvénynek a kézbesítésre, az előadásra, a jegyzőkönyv vezetésére, a költségekre s az itélethozásra vonatkozó §§-ai az egyházkerületi biróság előtti eljárásnál is megfelelően alkalmaztatnak.

356. §. Az egyházkerületi biróság határozata a felekkel kézbesítés utján közöltetik.

357. §. Az egyházkerületi biróság határozata ellen további felebbezésnek helye nincs.

F) Ujítás.

358. §. Egyházi biróságok előtt folytatott ügyekben elmulasztott határidők igazolásának helye nincs. Ujítás pedig csak egy izben, azokban az ügyekben használható, melyekben az itélet az anya- és társ-, leány- vagy fiókegyházak közti vitákra (300. §. 3. pont), alakuló egyházközségnek más egyházközséggel közösen használt egyházi és iskolai vagyon megosztására (300. §. 4. pont) vonatkozik.

359. §. Az egyházi biróság az ujítás iránti kérelemnek csak akkor adhat helyet, ha a vesztes fél olyan új bizonyítékokat mutat be, melyeket előbb nem használhatott s ha az új bizonyítékok alkalmasak lennének arra, hogy a hozott itéleteket a biróság megváltoztassa, vagy ha a vesztes fél, a büntető törvények által tiltott cselekvények miatt lett vesztes és ez a büntető biróság jogerős itéletével bizonyítható.

360. §. Ujítási kérelem új bizonyítékok alapján a jogerős itélet kézbesítésétől számított hat hó alatt — és ha az ujító fél ujabbi bizonyítékát csak későbben találta fel, az ujabbi bizonyíték feltalálásától, illetőleg, ha a büntető biróság itélete később keletkezett, a büntető biróság itéletének jogerőre emelkedésétől számított 30 nap alatt adható be, de öt éven túl ujításnak helye általában nem lehet. Elkésetten beadott ujítási kérelem, az elnökség által hivatalból utasítandó vissza, mi ellen a 350. §. értelmében felebbezésnek lehet helye.

361. §. Az ujítási kérelem az egyházmegyei biróság elnökségéhez adandó be s az ujítás megengedhetősége fölött — és ha az ujítást megengedi — egyidejüleg az ügy érdeme fölött is az egyházmegyei biróság határoz.

Az eljárás a rendes eljárási szabályok szerint történik.

362. §. Az ujítási kérelmet elutasító végzés ellen az elutasított fél az egyházkerületi birósághoz felebbezhet.

363. §. Ujítás az itélet végrehajtását nem akadályozza.

HARMADIK FEJEZET.

A fegyelmi eljárás.

A) A fegyelmi eljárás megindítása és a tárgyalás előkészítése.

364. §. A fegyelmi eljárás vagy magánpanasz alapján, vagy hivatalból indíttatik meg. És pedig:

Hivatalból elrendelheti:

a) Az egyházközségi biróság fegyelmi hatósága alá tartozó esetekben a presbyterium, vagy ennek elnöksége;

b) Az egyházmegyei biróság I. és II. foku fegyelmi hatósága alá tartozó esetekben az egyházmegyei közgyülés vagy ennek elnöksége;

c) Az egyházkerületi biróság I., II. és III. foku fegyelmi hatósága alá tartozó esetekben, az egyházkerületi közgyülés, vagy ennek elnöksége.

d) A konventi biróság I., II. és III. foku fegyelmi hatósága alá tartozó esetekben, a konvent, vagy ennek elnöksége; végül elrendelhetik:

e) Az egyházi biróságok, úgy a magok, mint az alattok álló alsóbb foku biróságok illetékessége alá tartozókra nézve, a mely biróságok határozhatnak a fölött is, hogy a közigazgatási birói eljárás rendén fölmerült vagy napvilágra jött vétségek fegyelmi eljárás alá vonassanak.

365. §. A fegyelmi eljárás megindítását elrendelő határozat az illetékes biróság egyházi elnökének kézbesítendő, ki az ügyet a 367—371. §§. értelmében a biróság elé terjeszti.

366. § A. fegyelmi panasz, a birósági fokozatokhoz képest, a lelkészhez, espereshez, püspökhöz s illetőleg a konventi egyházi elnökhöz, irásba foglalva adandó be; a ki, ha a panasz tárgya egyházi vagy állami közérdeket nem sért, tartozik a felek közt a békéltetést megkisérleni.

367. §. A fegyelmi panaszt a lelkész, esperes, püspök,

illetőleg a konventi elnök a panaszlottal oly utasítással közli, hogy arra bizonyos határidőben akár szóval, akár irásban nyilatkozzék. A szóbeli nyilatkozat jegyzőkönyvbe vezetendő.

368. §. Az egyházközségi, egyházmegyei, egyházkerületi, illetőleg konventi elnökség, a hozzá érkezett panasz és panaszlottnak erre adott nyilatkozata alapján és az ügyésznek közben eső meghallgatása után, ha vizsgálatot lát szükségesnek, a vizsgálatra lehetőleg a biróság kebeléből egy egyházi és egy világi tagot küld ki. Ha pedig a vizsgálat elrendelését nem látná szükségesnek, az ügyet a biróság határozata alá bocsátja.

A kiküldöttek, a mennyiben a biróságnak nem tagjai, a 311. §-ban meghatározott esküt teszik le.

369. §. A vizsgáló küldöttség a fegyelmi eset tényálladékának kiderítése czéljából kihallgatja a vádlottat, a panaszost, valamint azokat a tanukat, kikre az érdekelt felek a vádlevélben és nyilatkozatban, vagy a vizsgálat rendén hivatkoztak. A vizsgálatnál a tanuknak előállításáról panaszló és panaszlott önmaguk tartoznak gondoskodni.

370. §. A vizsgálat befejeztével az összes ügyiratok, a lelkészhez, illetőleg espereshez, püspökhöz, konventi elnökhöz terjesztendők be, ki az ügy tárgyalására kellő határidőt tüz ki s a feleket arra, a 372. §-ban megállapított módon, különbeni jogkövetkezmények terhe alatt megidézi.

371. §. Az elnökség a birák közül előadót biz meg, a kihez az ügyiratok, a vádhatóság véleményével együtt, a törvényszék összeülését megelőzőleg kellő időben átteendők, hogy annak az ügy tanulmányozására elégséges ideje legyen.

Érdeklett felek az ügyiratokat megtekinthetik.

B) Tárgyalás.

372. §. A tárgyalásra — a mely csak a 318. §. értelmében közvetlen és szóbeli, a lelkész, esperes, püspök és konventi elnök, az elsőfokon való biráskodásnál, a feleket idéző

levéllel, illetőleg posta utján meghivja. Erre a felek személyesen, vagy megbizottaik által a 387. §. jogkövetkezményeinek terhe alatt megjelenni tartoznak.

373. §. A tárgyalást az elnök az ügy megnevezésével s a felek szabályszerüen történt megidézésének igazolásával nyitja meg. Ezután a megbizott előadó az ügy állását szóbelileg terjeszti elő.

374. §. Előterjesztés után az elsőfokon való biráskodásnál a feleket a biróság kihallgatja. Az előleges vizsgálat rendén már hihallgatott tanuknak a tárgyaláson újból kihallgatása, vagy a vizsgálat után bejelentett más tanuknak beidézése és kihallgatása, csak az érdekelt felek előzetesen, idejében kijelentett kivánatára és költségére, valamint hivatalból megindított eljárásnál azon esetben történhetik meg, ha az elnökség e tanuk közvetlen kihallgatását az ügy felderítésére nézve lényegesnek tartja.

Az elnök úgy, mint a birói tagok is egyenként, jogosítva vannak a felekhez és a tanukhoz annyi kérdést intézni, a mennyit a tényálladék megállapítására szükségesnek találnak.

A felek is intézhetnek, de csak az elnök utján, a tanukhoz a tárgyra vonatkozó kérdéseket.

375. §. Az elnök által tárgyalásra beidézett tanuk, a tárgyaláson megjelenni, vallomást tenni, a mennyiben a vizsgáló-bizottság előtt esküt nem tettek, vallomásukra megesküdni tartoznak; a kik meg nem jelennének vagy esküt tenni vonakodnának, azoknak kihallgattatása és megeskettetése iránt a polgári hatóság kerestetik meg.

376. §. A fegyelmi biróság tárgyalása rendszerint nyilvános. Közerkölcsiség megóvása szempontjából azonban a nyilvánosság kizárását a tárgyalás megnyitása alkalmával, vagy annak folyamán is a biróság elhatározhatja. Ily esetben a panaszlott és panaszló 2—2 tanut hozhatnak magukkal a tárgyalásra.

A birói határozat minden esetben zárt ülésben hozatik meg.

377. §. A tanuk és felek hihallgatása és az ügyiratok felolvasása után az elsőfoku biráskodásnál mindenik félnek egyszeri szóbeli nyilatkozat engedtetik meg.

378. §. Felebbezett ügyekben a biróság a hozzá felterjesztett ügyiratok és bizonyítékok alapján hoz határozatot.

379. §. Az egész tárgyalás folyamáról jegyzőkönyv vezettetik, melyet az elnökség és jegyző irnak alá.

380. §. Ha a tárgyalás folyama alatt felmerült körülmények azt mutatnák, hogy az ügyállás teljesebb kiderítése végett vizsgálat, illetőleg pótvizsgálat, szükséges, ez esetben a felmerült körülmények megjelölésével, a vizsgálat folytatása végzésileg rendeltetik el.

C) Itélet.

381. §. A biróság a tárgyalás befejezése után, az ügy érdemét itélettel dönti el, melyet az ülést megnyitó elnök az érdekelt felek előtt szóval azonnal kihirdet.

Az itéletet indokaival együtt legfeljebb 3 nap alatt, a biróság jegyzője irásba foglalja, melyet jogosítva vannak a felek másolatban kivenni.

382. §. Az itélet nem felebbezés esetében azonnal jogerőre emelkedik. Pénzbeli marasztalás teljesítésének határidejét az itélet határozza meg.

383. §. A mennyiben valamelyik fél a tárgyaláson meg nem jelent, — s az itélet e miatt kihirdetés által vele közölhető nem volt, ez esetben az első birósági itélet is, a felebbezési biróságok itéletei pedig indokaikkal együtt, minden esetben a felekkel, a szokásos módon irásban közöltetnek.

Az itélet a közléstől számított 15 nap alatt, ha nem felebbeztetett, jogerőre emelkedik.

384. §. Az itéletben vádlott vagy felmentetik, vagy vétkesnek nyilvánittatik.

Utóbbi esetben a biróság a 302. és 303. §§. értelmében a

büntetést, úgy a költségekben való elmarasztalást, végrehajtás terhe alatt szabja ki.

Felmentő itélet esetében a biróság a költségek viselésében a panaszlót marasztalhatja el.

385. §. Az itélet jogerőre emelkedése esetében, a biróság elnöke az itélet végrehajtásáról intézkedik.

Ha a jogerejü itéletben megszabott büntetés a 302. és 303. §-ban felsorolt intés, úgy ezt irásban az első biróság elnöke közli a féllel.

Ha azonban a vétkesnek talált fél, a *b)* pont szerint feddésre itéltetik, az mindig az első biróság szine előtt, az elnök által szóval eszközlendő, minek megtörténte jegyzőkönyvileg igazoltatik.

386. §. Ha a biróság a vádlottat a vád terhe alól nemcsak felmenti, hanem arról győződik meg a tárgyalás folyamán, hogy a vád roszhiszemüleg emeltetett, a mennyiben panaszló egyházi hivatalt visel, ellene a vád alaptalanságát itéletben megállapítva, hamis vádaskodás miatt — ha reá nézve illetékes — a fegyelmi eljárást elrendelheti.

Oly vád esetében pedig, melyben vádlott elégtételt a köztörvények utján szerezhet, az alaptalan vagy roszhiszemü vád tényálladékát, a felmentő itéletben mondja ki, jelezvén a fél előtt azt, hogy elégtételt panaszló ellen a köztörvények utján szerezhet.

387. §. Ha a szabályszerüleg megidézett vádlott a tárgyalásra sem maga, sem megbizottja által nem jelent meg, a tárgyalás ez esetben is megtartandó, s a biróság a vizsgálat és tárgyalás eredményéhez képest ez esetben is határoz.

388. §. A biróságok az általuk hozott érdemleges itéleteket, az illető egyházi vagy iskolai hatóságoknak megküldeni tartoznak.

D) Felebbezés.

389. §. Felebbezésnek csak az ügy érdemében hozott itélet, az ügyet hatáskör vagy illetékesség hiányából elutasító

vagy a perujítást megtagadó végzés ellen lehet helye; mindhárom esetben a biróság által netalán elkövetett alaki hibák is, mint sérelmek, felsorolhatók.

Meg nem jelenhetés czimén az itélet csak akkor fölebbezhető, ha hiteles adatokkal igazoltatik, hogy az illetőt a megjelenésben valóban legyőzhetetlen akadály gátolta meg.

390. §. Ha az itélet vagy végzés szóval hirdettetett ki a felek előtt, a felebbezés, az itéletben meg nem nyugvó fél által, szóval azonnal bejelentendő s az indokok irásban 15 nap alatt beadhatók.

391. §. Felmentő itéletek, indokaikkal együtt, midőn a fegyelmi eljárás nem magán panaszra, hanem hivatalból volt indítva: felülvizsgálás végett az itéletet hozó biróság elnöke által, a felebbviteli birósághoz mindig felterjesztendők.

392. §. Az itélet vagy végzés irásban történt közlése esetében, a felebbezés a kézbesítéstől számítva, 15 nap alatt irásban, egy példányban az első folyamodásu biróság egyházi elnökéhez adandó be; ki az ügyiratokat a felebbviteli birósághoz annak legközelebbi ülésére kellő időben, de mindenesetre 20 napon belül, terjeszti fel.

393. §. Két egybehangzó itélet ellen további felebbezésnek helye nincs.

E) Perujítás.

394. §. Itéletileg végérvényesen elbirált fegyelmi ügyben, hivatalvesztés esetében minden időben, más esetben pedig az itélet jogerőre emelkedésétől számított 90 nap alatt, de csak birtokon kívül, egyszeri perujítás engedtetik meg az esetben, ha a perujítással élni akaró s marasztalt vádlott, vagy panaszló — oly új bizonyítékokat hoz fel, melyek az előbbi eljárásban nem használtathattak s melyek annak lényegére tartoznak.

395. §. A perujítási kérvény az illetékes biróság egyházi elnökéhez adandó be, ki azt a biróság elé terjeszti; s egy-

szersmind a perujítás kérdésében tárgyalási határnapot tűz ki s arra a feleket megidézi.

396. §. A biróság, a felek meghallgatásával, a perujítás kérdése felett végzésileg határoz.

397. §. Ha a biróság a perujításnak helyet ad, ez ellen közbenszólólag jogorvoslatnak helye nincs, hanem a biróság, az esetleges új vizsgálatot azonnal elrendeli, az újabb tárgyalást megtartja s érdemileg határoz.

Ha pedig a perujításnak hely nem adatott, a határozat kihirdetése után az elutasított ujító fél az ellen azonnal felebbezést jelenthet be, melynek indokai 15 nap alatt írásban is beadhatók.

F) Felfüggesztés.

398. §. A biróság hivatalától vagy szolgálatától felfüggesztheti a vádlottat, illetőleg egyházi tisztviselőt vagy hivatalnokot:

a) ha ellene a büntető biróság által jogerejű vádhatározat hozatott;

b) ha a felfüggesztés, a feljelentett fegyelmi vétség súlyos volta, vagy természeténél fogva, szükségesnek mutatkozik;

c) ha az első folyamodásu biróság vádlottat nyugalomba helyezésre vagy hivatala elvesztésére itélte; s végre

d) ha ellene jogerejü határozattal csőd nyittatott, vagy pazarlás miatt gondnokság alá helyeztetett.

399. §. Különösen fontos és sürgős esetekben a biróság elnöksége is felfüggesztheti a fegyelmi hatósága alatt álló hivatalnokot, de mindenkor irásba foglalt s körülményesen indokolt s panaszlottnak kézbesítendő végzés által. Ezen végzés azonban a legfölebb 30 nap alatt összehivandó biróságnak is bejelentendő, mely annak fentartása vagy megszüntetése felett haladéktalanul határoz. A felfüggesztés ellen vádlott is nyujthat be 24 óra alatt panaszt a birósághoz.

400. §. A felfüggesztett egyházi hivatalnok, hivatala- vagy szolgálatához tartozó eljárást, a felfüggesztés tartama alatt nem tehet.

401. §. Megszünik azonban a felfüggesztés hatálya s a felfüggesztett előbbi hivatala vagy szolgálatába visszahelyeztetik:

a) ha a vádlott a büntető biróság jogérvényes itélete által büntelennek nyilváníttatott és egyszersmind a biróság is a fegyelmi eljárást megszüntette:

b) ha a vádlottat a biróság felmentette, vagy oly itéletet hozott, mely nem nyugalomba helyezésre vagy hivatalvesztésre szól; továbbá

c) ha az elnökség által elrendelt felfüggesztést, a biróság megszüntette.

A mennyiben a felfüggesztés, helyettesítés szükségét vonta maga után, s a helyettesítés folytán költségek okoztattak: ezek megállapítása és megtérítése iránt a biróság külön végzés által intézkedik.

Alaptalan vád folytán felfüggesztett s a biróság által teljesen felmentett tisztviselőnek, a helyettesítés czímén elvont fizetés részletének és költségeinek megtérítése iránti kártérítési igénye panaszlóval szemben a biróság által megállapítható.

G) Különleges határozatok az egyházközségi biróságnál.

402. §. Oly egyházközségben, melynél a 276. §. értelmében a presbyteriumtól különválasztott egyházközségi biróság nem létezik, a panasz bejelentése után az elnök a feleket a presbyterium elé idézi. Megjelenvén a felek a presbyterium előtt, kihallgattatnak, az esetleg szükséges vizsgálat megtartásával s a tények jegyzőkönyvbe vételével itélet hozatik, melyet a feleknek a lelkész szóval hirdet ki.

403. §. Az itélet, kihirdetés után, irásba foglaltatik, mely ellen a III. rész 3-ik fejezetében *D)* és *E)* alatt körülirt jogorvoslatnak van helye.

H) Az elévülés.

404. §. A fegyelmi eljárás meg nem indítható, s ha megindíttatott, megszüntetendő azon esetben, ha a büntetendő cselekvények és mulasztások elkövetése s illetőleg megtörténte után, a panasz beadásáig, vagy a fegyelmi eljárásnak hivatalból elrendeléseig 3 év letelt és ezen idő alatt az illető ellen újabb fegyelmi eset fel nem merült.

Ha azonban a cselekmény bünvádi eljárást von maga után, a fegyelmi eljárás azon bünténynyre vagy vétségre fennálló elévülési határidőn belül mindig megindítható.

III.

KÖZNEVELÉSI ÉS KÖZOKTATÁSI SZERVEZET.

A magyarországi ev. ref. egyház, saját kebelében, a köznevelésre és közoktatásra nézve, az egyházalkotmány 3. §-a értelmében a következőket állapítja meg:

405. §. A magyarországi ev. ref. egyház kebelében a köznevelés és oktatás eszközlésére, részint meglevő, részint fokozatosan életbeléptetendő következő intézetek szolgálnak:

1. Népnevelési és oktatási intézetek u. m.:
   a) kisded-óvodák,
   b) elemi és felső-népiskolák,
   c) felső leánynevelő-intézetek,
   d) tanító-, tanítónő- és kisdedóvó-képezdék.
2. Keresztyén felebaráti nevelő intézetek:
   a) árvaházak,
   b) szeretházak,
   c) diakonissa képző-intézetek stb.
3. Középiskolák: gimnáziumok.
4. Főiskolák: *a)* akadémiák, vagy theologiai, vagy bölcsészeti, vagy jog- és államtudományi tanfolyamokkal; a bölcsészeti akadémiáknál szervezett gimnáziumi tanárképezdével; *b)* egyetem.

ELSŐ RÉSZ.

Népnevelési és oktatási intézetek.

ELSŐ FEJEZET.

Általános határozatok.

406. §. A népnevelési intézetek körébe tartoznak: a kisdedóvodák, elemi és felső népiskolák; az óvóképezdék és a népiskolai tanító-képezdék.

407. §. Kisdedóvodák, elemi és felső népiskolák felállítása és fentartása első sorban az egyházközségek feladata; de jogosítva vannak erre saját kebelükben bárhol, hol híveik vannak, az egyházmegyék, az egyházkerületek és az egyetemes egyház; — valamint képezdéket szintén állíthatnak fel az egyházközségek is.

408. §. Az egyesek vagy társulatok által az 1868: XXXVIII. t.-cz. III. és IV. fejezetében foglaltakhoz képest felállított népnevelési s oktatási intézetek az egyház felügyelete alá is helyezhetők ugyan, de a felekezet által gyakorolt felügyelet az államnak a fennálló törvényekben az egyesek vagy társulatok által fentartott iskolákkal szemben biztosított jogkörét semmiben sem érintheti.

E felügyelet el vagy el nem fogadása az illető hatóság elhatározásának hagyatik fenn. Azonban minden ily felügyelet alá fogadott intézet, ép oly mértékben áll az egyházi felsőbbség felügyelete alatt, mint az egyházközségek intézetei. Az egyházi felsőbbség által netán gyakorlandó egyéb hatósági jogok, a védelembe fogadáskor kötendő egyezségben állapítandók meg.

Kiválóan jelentékeny ily intézeteket az egyházközség vagy a felsőbb egyház-testület, anyagi támogatásban is részesíthet.

409. §. Egymáshoz közel fekvő oly egyházközségek, melyeknek anyagi ereje nem engedi meg a külön iskola tartását, a felsőbb egyházi hatóság engedélyével, szövetkezhetnek közös óvoda vagy népiskola fentartására, a mely esetben annak költségeit, a köztük létrejött szerződés értelmében viselik.

410. §. Minden anya- és leány-egyházközség köteles iskolájának fentartására alapot alkotni s azt évről-évre lehetőleg szaporítani. Ezen vagyon elidegeníthetetlen és mint iskolai alap, az egyház tulajdona marad.

411. §. Az óvók és tanítók dijazásáról az iskolafentartó, — tehát egyházközségi intézetekben, az egyházközség gondoskodik, a jelen törvény értelmében. Az egyházközségi tanítók (óvók) számára, úgy a tandíjt, mint az egyesek részéről teljesítendő mindennemű fizetést és szolgálmányt, az egyházközség szedi be és szolgáltatja át.

412. §. Az egyházközség, ha nem birna külön saját óvodát vagy népiskolát fentartani, és más hitfelekezetbeliekkel vagy a polgári községgel közös kisdedóvoda vagy népiskola fentartásához járulna, vagy ha iskoláját az államnak adná át, ily esetekben köteles az intézet fentartásához járuló más testületekkel, illetőleg az állammal irásbeli szerződést kötni, melyben:

a) fentartandó az egyházközség azon joga, hogy a viszonyok változtával, külön maga is tarthat iskolát (óvodát);

b) tőkepénzeinek csak kamatait, az épületeknek és egyéb ingatlanoknak csak haszonélvezetét engedheti át a közös intézet számára, a tulajdonjognak biztosítása mellett;

c) biztosítandó az intézetben a magyar nyelven tanítás;

d) az ily közös intézetben is köteles az egyházközség az ev. ref. vallású gyermekek vallásos képzéséről gondoskodni, s az ez iránti jogát és az erre szükséges módokat szerződésileg biztosítani.

Ily egyezség csak az illető egyházmegyei és egyházkerületi főhatóság előleges tudomásával és megerősítésével köthető.

MÁSODIK FEJEZET.

Kisdedóvodák.

413. §. Az óvodák és gyermek-menedékházak berendezését, s az azokban szükséges ápolás és nevelés rendjét, valamint a rendtartást, az országos törvény rendelkezésével megegyezőleg, az egyházkerület szabályrendelettel állapítja meg, s ennek keretében az intézetnek a helyi viszonyokhoz mért berendezését, rendtartását, az óvók és dajkák fizetését a presbyterium határozza meg, az egyházmegye jóváhagyásával.

414. §. Az óvodák és az óvók, úgyszintén a dajkák, ugyanazon hatóságok alatt állanak, mint a népiskolák; és az óvókra, úgy alkalmazásukat s nyugdíjazásukat, mint fegyelmi ügyeiket illetőleg, ugyanazon határozatok érvényesek, mint a népiskolai tanítókra. (428., 441. §.)

HARMADIK FEJEZET.

Elemi és felső népiskolák.

A) Általános határozatok.

415. §. Az egyházak által fentartott elemi és felső népiskolák számára, a tantervet, fegyelmi és rendtartási szabályokat, időről-időre, a törvények határozatai értelmében, az egyes egyházkerületek állapítják meg.

416. §. Az egyes egyházkerületek összes népiskoláiban, csak az egyházkerület tanügyi bizottsága által ajánlott, s az egyházkerület által elfogadott tankönyvek és taneszközök használhatók.

417. §. Minden iskola felszerelendő szükséges és elegendő számú taneszközökkel.

418. §. A presbyterium köteles gondoskodni, hogy a tanu-

lók a szükséges összes tankönyveket és taneszközöket helyben megszerezhessék.

419. §. A tankötelesek, a tanévet két hónappal megelőzőleg, a lelkész által, ha szükségeltetik a polgári elöljáróság segélyével, évenkint összeirandók; és folyton nyilvántartandó az is, hogy az ev. ref. vallású helybeli tanköteles gyermekek közül, kik mely iskolába járnak, avagy háznál nyernek-e kellő oktatást?

420. §. Az egyházunkhoz nem tartozó nyilvános iskolákban tanuló ev. ref. növendékek vallásos oktatásáról, az illető presbyterium intézkedik, az egyházmegye felügyelete alatt.

B) A népiskolai tanítókról.

421. §. Mindegyik egyházkerület, a melynek tanítóképezdéje van, egy tanító-képesítő bizottságot állít fel, melynek tagjai: az illető tanítóképezdének tanárai, és az egyházkerületnek három megbizottja.

422. §. Elemi tanítóképesítő vizsgálatra oly egyének bocsáthatók, a kik valamely nyilvános képezdében a tanfolyamot elvégezték, s a köteles iskolai vizsgálatokat letették; a kik tanítóképezdét nem végeztek, a tanítóképezdei tantárgyakból magánvizsgálatot tehetnek s ennek sikeres letétele után bocsáttatnak képesítő vizsgálatra. Azok pedig, a kik akadémiai tanfolyamot hallgattak, vagy legalább is középiskolai érettségi bizonyítványuk van, ennek alapján is tehetnek képesítő vizsgálatot. A képesítő vizsgálatot kiállott egyének oklevelet nyernek.

A képesítés módját az egyházkerületek meghallgatásával az egyetemes konvent állapítja meg.

423. §. A kik nem saját tanító-képesítő bizottságainktól, hanem államilag erre jogosított más nyilvános intézettől nyertek tanítói oklevelet: kötelesek az egyházi énekekből és vallástanból s ezek tanítási módszertanából, az illető egy-

házkerület által e végre rendelt bizottság előtt pótvizsgálatot tenni.

424. §. Felsőbb nép- és polgári iskolákban tanítóságra oly egyének nyerhetnek képesítést, a kik az elemi iskolai képezde tanfolyamának elvégzése után, vagy a felsőbb nép- és polgári iskolai tanítóságra készítő állami tanfolyamot is elvégezték, vagy pedig valamely felsőbb tanintézetben legalább két évig tanulták azon tárgyakat, melyek tanítására képesíttetni akarnak.

Ezek azonban kötelezvék az e czélra szervezett bizottság előtt valamely felső nép- és polgári iskolai tanítóképezdében az 1868:XXXVIII. t.-cz. 13. §-nak megfelelőleg képesítő vizsgát tenni.

425. §. Az ev. ref. egyház iskoláiban működő tanítók kötelesek a tanítás mellett tanítványaiknak valláserkölcsi életére is főgondot fordítani.

Magán és családi életökben nemes példaadással mozdítsák elő a vallásosságot és erkölcsiséget.

Nyilvános életökben a törvényes felsőbbségnek engedelmeskedjenek, a lelkészekkel szemben a tisztelet és függésen kívül szeretettel viseltessenek.

A politikai pártküzdelmekben előfordulható tüntetésektől óvakodjanak.

426. §. A tanítók: rendes, ideiglenes és segédtanítók.

427. §. Rendes tanítóul alkalmazható a magyar nyelvben teljesen jártas oly ev. ref. magyar honpolgár, kinek képesítő oklevele van.

A rendes tanítók hivatalba lépésök első alkalmával, az egyházmegyei közgyülés előtt, az egyházalkotmányra s hivatásukból folyó kötelességeik hű teljesítésére esküt tesznek és erről bizonyítványt nyernek.

428. §. A rendes tanítókat az iskolaszék meghallgatásával, a presbyterium választja.

A rendes tanítók élethosszig választatnak, s hivatalukból

csak a fegyelmi törvények szerint s fegyelmi eljárás útján mozdíthatók el.

429. §. Ideiglenes tanítót, rendes tanító hiányában, az esperes engedélyével, az iskolaszék alkalmaz, a rendes tanító helyetteséül, a legközelebbi választásig, vagy egy év tartamára. Rendkivüli esetekben a presbyterium által még egy évig megtartható ideiglenes minőségben, mely idő alatt a tanítói oklevelet megszerezni tartozik, különben alkalmazásban nem maradhat.

Ideiglenes tanítóul rendszerint csak képezdei tanfolyamot, vagy teljes gimnáziumot végzett egyén alkalmazható.

430. §. Segédtanító csak ott alkalmazható, a hol rendes vagy azt helyettesítő ideiglenes tanító is van. Segédtanítót rendszeresített állomásokra a presbyterium választ, nem rendszeresített állomásokra az esperes nevez ki.

431. §. A tanítói hivatal megüresedése az esperesnek azonnal bejelentendő; hasonlóul felterjesztendő hozzá a megejtett választás eredménye is, a megválasztott egyén okmányaival együtt. A megválasztott egyén okmányai közül, ha más egyházmegyéből jő, az illető esperes bizonyítványa, illetőleg elbocsátó levele, s ha már rendes tanító volt, az eskü letételről szóló bizonyítvány, nem hiányozhatik.

A rendes tanítót ideiglenesen az esperes, véglegesen az egyházmegyei közgyülés erősíti meg a 422. és 423. §-ban irt kellékek alapján.

Az ideiglenes és segédtanítókat az esperes erősíti meg.

432. §. A tanítói hivatalról való lemondások és változások ügyét, s az egyházmegyék által e tekintetben követendő egyöntetű eljárás módozatait, az egyházkerületek szabályrendelettel intézik.

433. §. A tanító halála esetén az özvegy nő és az árvák félévig, vagy ha a tanév elején történt a halálozás, az egész folyó tanévre élvezik a lakás és a fizetés egy részét, s ez idő alatt ideiglenes tanító alkalmazandó az elhúnyt helyetteséül, kinek a körülményekhez képest, méltányos fizetését és laká-

sát az esperes határozza meg, úgy, hogy a tanítói jövedelemnek egy része, az özvegy nő és az árvák javára maradjon.

434. §. Ha az egyházközség elmulasztaná a szükségessé vált tanítói állomásokat betölteni, vagy a betöltést halogatná: az esperes nevez ki oda szükség szerint segéd- vagy ideiglenes tanítót; valamint időközben, rendkivüli megüresedések esetén is, ha szükséges, ő intézkedik.

435. §. A tanítók fizetését, az egyházközség anyagi erejéhez és a helybeli viszonyokhoz mérve, a presbyterium állapítja meg az iskolaszék javaslatára, az egyházmegye jóváhagyásával és az egyházkerület megerősítésével. E fizetés azonban az ezután betöltendő állomásokon nem lehet kevesebb, mint:

1. Elemi iskolában:

a) Rendes tanítónak alkalmas lakással és kerttel (vagy ezek helyett 100 frt) legalább 300 frt fizetés vagy ezzel felérő természetbeli jövedelem.

b) Segédtanítónak alkalmas lakás (vagy megfelelő lakbér) és ha élelmezést kap, 100 frt, élelmezés nélkül 200 frt.

2. Felső népiskolában.

a) Rendes tanítónak alkalmas lakás, kerttel (vagy 100 frt lakbér) és 500 frt fizetés, vagy egyenértékü jövedelem terményekben.

b) Segédtanítónak alkalmas lakás és 250 frt, vagy élelmezéssel 150 frt.

A termények értéke, áruk 10 évi átlagát számítva, állapíttatik meg.

A hol az eddigi fizetések az itt megállapított minimumnál nagyobbak, ott azok le nem szállíthatók.

436. §. A hol a tanító a kántor és orgonista teendőit is végzi, ott a szabályszerü tanítói fizetésen felül őt illetik a

a temetési dijak és a gyakorlatban levő kántori vagy orgonistai fizetések is.

437. §. Minden tanítói dijlevél az esperes által hitelesítve, megerősítve és aláirva adandó ki.

438. §. A tanítók nyugdijazásáról, özvegyeik és árváik gyámolításáról, az országos törvény értelmében kötelesek az iskola-fentartók gondoskodni.

439. §. A tanító vármegyei, városi, községi és egyházi képviselő, valamint esküdtszéki tag is lehet, a kántori és orgonista teendőket teljesítheti, temetéseken segédkezhetik; de a tanítóság mellett semminemű hivatalt nem viselhet egyházi hatóságainak engedélye nélkül.

440. §. A hol az egyházközség anyagi körülményei miatt külön tanítói állomás nem tartható fenn, ott az elemi iskolai tanítás a lelkészre is bízható. Lelkész-tanítói állomásra jövőre csak oly lelkészek alkalmazhatók, kiknek egyszersmind tanítói oklevelök is van. Az ily lelkész-tanító, állására nézve lelkésznek tekintendő, azon megjegyzéssel azonban, hogy tanítói minőségében elkövetett vétségei vagy mulasztásai, a tanítókra nézve fennálló törvények szerint büntetendők; s az ily minőségben ellene kimondott azon helyről való távozás, vagy hivatalvesztés, szükségképen maga után vonja lelkészi állásának elvesztését is.

C) Népiskolai hatóságok.

441. §. Az egyházközségek által fentartott kisdedóvodák és népiskolák fölött álló hatóságok: első fokon a presbyterium s az általa választott iskolaszék; másod fokon az egyházmegye; harmad fokon az egyházkerület és legfelül az egyetemes konvent.

442. §. A presbyterium gondoskodik a szükséges kisdedóvoda, gyermek-menedékházak, vagy elemi, avagy felső népiskola felállításáról és fentartásáról, az iskolai épületek létesítéséről, szaporításáról vagy bővítéséről, a rendes és a

rendszeresített állomásokon levő segédtanítók választásáról s ezeknek fizetéséről, valamint a jelen törvényben reá ruházot teendőkről, az iskolákra vonatkozó törvényeknek s egyházi felsőbb rendeleteknek végrehajtásáról; valamint azok értelmében az iskolára felügyel és az iskolaszéket megalakítja és annak tagjait választja.

443. §. Az iskolaszék az egyháztanács által 3 évre alakíttatik meg; tagjainak száma a presbyterium tagjainak számától és a helyi körülményektől függ, de 5-nél kevesebb, 20-nál több nem lehet. — Tagja az iskolaszéknek ezen felül a tanító is; a hol pedig több tanító van, bezárólag 5 tanítóig 1, — azon felül még 1 tanító választandó a tanítói testület által, ugyancsak 3 évre. Elnöke a lelkész, s a hol több lelkész van, a presbyterium által arra megválasztott lelkész; jegyzőjét maga választja. — Az iskolaszék tagjai, személyöket érdeklő ügyekben sem tanácskozási, sem szavazati jogaikat nem gyakorolhatják. Kisebb egyházközségekben az iskolaszék teendőit maga az egyháztanács is végezheti.

444. §. Az iskolaszék hatáskörét az egyházkerületek, a törvény értelmében szabályrendelettel állapítják meg.

445. §. Az egyházmegye a népiskolai ügyeket 1. közgyülése, 2. birósága, 3. esperese, 4. tanügyi bizottsága által intézi.

446. §. Az egyházmegyei közgyülés, a megválasztott rendes tanítókat hivatalukban megerősíti, s intézkedik a tanítóválasztásoknál felmerülő s e törvényben (300. §.) a biróság elé nem utalt kérdésekben; az esperesnek, egyházmegyei iskola-felügyelőknek s a tanügyi bizottságnak jelentését és javaslatait tárgyalja, és azok felett intézkedik; a hol szükséges, egyházmegyei határozattal intézkedik az iránt, hogy az egyes egyházközségek iskolaügyi kötelességeiket teljesítsék; kebeléből tanügyi bizottságot és a szükséges számmal egyházmegyei iskolafelügyelőket választ; az iskolai törvények és egyházkerületi szabályrendeletek körén belől, a népiskolákra s óvodákra szükséges szabályrendeleteket alkot; intézkedik az egész népiskolai nevelésnek és oktatásnak a törvény értel-

mében való vezetése, terjesztése és fejlesztése iránt; őrködik az iskolai vagyon, alapítványok és jövedelmek kezelése és rendeltetésök szerint való felhasználása felett.

447. §. Az egyházmegyei közgyülés az összes iskolákat iskolakörökre osztja fel; minden iskolakörre, lelkészekből, magokat kitüntetett tanítókból s más arra alkalmas egyénekből az iskolák látogatására rendszerint 2 tagból álló bizottságot választ.

Ezen iskolafelügyelők kötelesek a szorgalom-idő alatt, a körükbe eső iskolákat legalább kétszer meglátogatni, az év különböző szakaiban.

Ezen iskolalátogatók főleg az iskola szellemi életét, az oktatást s annak vezetését, az iskola felszerelését és közegészségi viszonyait veszik vizsgálat alá.

Tapasztalataikról és a körükbeli iskolák állapotáról, évenkint az egyházmegyei tanügyi bizottság elnökéhez adják be jelentésöket, a ki aztán ennek alapján készíti előterjesztését az egyházmegyéhez.

Az iskolalátogatók az egyházmegyei tanügyi bizottságnak tagjai.

448. §. Az egyházmegyei biróság határoz a tanítók és iskolaszék vagy presbyterium közt felmerülő vitás ügyekben és elsőfokulag itél a tanítók fegyelmi ügyeiben.

449. §. Az esperes évenként legalább egyszer (egyházlátogatás alkalmával), minden népiskolát, óvodát megvizsgál, vagy megvizsgáltat; — a tapasztalt hiányokról, a mennyire szükséges, az egyházmegyei közgyülésre jelentést tesz. Halasztást nem türő esetekben a tanítónak hivatalától felfüggesztését elrendelheti s helyének ideiglenes betöltéséről intézkedik, mely intézkedésről az egyházmegyének utólagos jelentést tesz.

450. §. Az egyházmegyei közgyülés feladatának betöltésében segédkezik az általa választott tanügyi bizottság, mint szakértő véleményező testület.

451. §. Az egyházkerület közgyülésén, az állam és egyház

iskolai törvényeinek keretében, a népiskolai oktatás rendezésére és fejlesztésére szabályrendeleteket alkot.

Ily szabályrendelettel állapítja meg az óvodákban és népiskolákban a rendtartást, fegyelmi eljárást, az igazgató-tanító, osztály-tanító és a többi tanítók hivatali viszonyát, s a népiskolai tantervet. Továbbá intézkedik a tankönyvek és taneszközök megvizsgálása iránt. Határoz az egyházmegyékről, iskolai ügyekben hozzá felterjesztett vagy felebbezett ügyekben. A törvények végrehajtására és a népnevelés emelésére szükséges határozatokat hoz.

Az egyházkerületi közgyülés egy tanügyi bizottságot is választ, melynek egyik, esetleg különálló osztálya a népiskolai bizottság. — E bizottság munkakörét az egyházkerület határozza meg.

NEGYEDIK FEJEZET.

Felsőbb leánynevelő-intézetek.

452. §. A felsőbb leánynevelő-intézetek felállításának és fentartásának szabályozása és szervezetének megállapítása az egyházkerületek jogkörébe tartozik.

ÖTÖDIK FEJEZET.

Tanító-, tanítónő- és kisdedóvó-képezdék.

453. §. Minden egyházközség, egyházmegye, egyházkerület, valamint az egyetemes egyház is, állíthat és tarthat fenn tanító-, tanítónö- és kisdedóvó-képezdéket.

454. §. A rendes- és segédtanárok fizetését, az igazgató külön díjazását, az iskolafentartó-testület meghallgatásával, az egyházkerület állapítja meg a helyi körülmények szerint és oly módon, hogy azok tisztességesen és erejöket s idejöket hivatásuknak szentelve élhessenek, és az általok teljesített szolgála-

tért méltányosan díjaztassanak; e díjazás azonban nem lehet kevesebb, mint a mennyi az ugyanazon fentartó-testület helyi gimnáziumának rendes- vagy segédtanárai, illetve igazgatója részére van megállapítva. Az egyetemes egyház által fentartott tanítóképezdében a tanári fizetést a konvent határozza meg.

455. §. A tantervet, valamint a rendtartási és fegyelmi szabályokat, mindegyik ily intézet számára az illető egyházkerület meghallgatásával, az egyetemes konvent állapítja meg.

456. §. Az igazgató és a tanári szék fölött az igazgatótanács áll, melynek elnökét és tagjait az iskolafentartó-testület választja.

Tagjainak száma az elnökkel együtt legalább 5, legfölebb 9. Az igazgató hivatalánál fogva tagja, ezenkivül tagja még egy, a tanári testület által választott rendes tanár, a kiknek oly ügyekben nincsen szavazatuk, melyekben személyesen érdekelve vannak.

457. §. Az igazgató-tanács hatáskörét az egyházkerületek szabályrendelettel állapítják meg.

458. §. Az igazgató-tanács felett álló felsőbb hatóságok:

a) kizárólag az egyházközség által fentartott intézetre nézve az illető egyháztanács, a felett az egyházmegye, azután az egyházkerület és az egyetemes konvent;

b) az egyházmegye által fentartott intézeteknél az egyházmegye, e felett az egyházkerület és legfelül az egyetemes konvent;

c) az egyházkerület által fentartott intézetekre nézve az egyházkerület és legfelül az egyetemes konvent;

d) az egyetemes egyház által fentartott intézetekre az egyetemes konvent, mely azon egyházkerületet bizza meg a közvetlen felügyeleti joggal, melynek területén az ilyen tanintézetek felállítva vannak;

e) a pártfogóság vagy bármely fentartó-testület által fentartott intézetekre nézve, az egyházmegye, azonfelül az egyházkerület és legfelül az egyetemes konvent;

Az *a) b)* és *c)* alatt megjelölt intézetek közül azoknál,

melyek az eddigi gyakorlat szerint, közvetlenül az egyházkerület hatósága alatt állanak, felsőbb hatóságok továbbra is az egyházkerület és legfelül az egyetemes konvent.

MÁSODIK RÉSZ.

Keresztyén felebaráti nevelő-intézetek.

459. §. Az egyháznak kiváló feladata: keresztyéni szeretettel azoknak neveléséről és önfentartó munkára való képesítéséről gondoskodni, a kik különben elhagyatottságuk, vagy szegénységök miatt, sem maguk erejéből, sem hozzátartozóik segélyével, nem neveltethetnek fel az egyháznak és a társadalomnak munkás tagjaivá.

Az egyház által, az ilyenek nevelésére és ápolására létesítendő intézetek:

1. az árvaházak, azon mindkét nemű árva gyermekeknek nevelésére és oktatására, a kiknek neveltetéséről nincsen a ki gondoskodjék;

2. a szeretetházak, azon anyagilag és erkölcsileg elhagyatott, de különben ép testű és ép elméjű mindkét nemű gyermekek ellátására és neveltetésére, kik — akár élnek szülőik, akár nem — az anyagi nyomor miatt, helyzetöknél fogva az erkölcsi elveszésnek leginkább ki vannak téve;

3. diakonissa képző-intézetek, a melyekben az elemi ismereteket már elsajátított s jó nevelést nyert 15—30 éves hajadonok s gyermektelen özvegyek evangyéliomi elvek szerint képeztetnek ki az árvaházakban, szeretetházakban s általában a diakonia munka terén való szolgálatra;

4. addig is, míg az egyetemes egyház siketnémákat, vakokat és hülyéket ápoló intézeteket állíthatna fel, azon tanítókat, a kik rendes hivatalos teendőik mellett a némák, vakok és hülyék tanításával is sikeresen foglalkoznak, jutalomban részesíti.

460. §. Minden oly helyen, a hol községi, állami vagy

idegen felekezeti, akár társadalmi, vagy alapítványi forrásból fentartott ilynemü intézetek vannak, az illető helyi lelkész és presbyterium köteles utána járni: vannak-e az ily intézetekben ev. reform. vallásu gyermekek fölvéve és azok vallásos oktatásáról gondoskodni, azokat nyilván tartani és az egyházlátogatás utján rólok az egyházmegyének jelentést tenni.

461. §. Ily intézeteket állíthatnak és tarthatnak fenn egyházközségek, egyházmegyék, egyházkerületek és az egyetemes egyház, sőt egyesek vagy társulatok is úgy, hogy azt az egyház hatósága alá helyezik.

462. §. A felállított egyes intézetek szervezetét és szabályait, a fentartó, illetőleg azon testület határozza meg, melynek közvetlen hatósága alatt állanak. Ha ez nem az egyházkerület vagy egyetemes konvent, akkor a szervezeti és rendtartási szabályok, az egyházkerület jóváhagyásával állapíttatnak meg.

HARMADIK RÉSZ.

Gimnáziumok.

463. §. Nyilvános gimnáziumokat állíthatnak fel és tarthatnak fenn az egyházközségek, egyházmegyék, egyházkerületek és az egyetemes egyház.

Uj gimnáziumok felállítása, a meglevőknek tovább fejlesztése, vagy alább szállítása, vagy megszüntetése az egyházkerületnek és legfőbb fokon az egyetemes konventnek engedélyével történhetik.

Az illető egyházi főhatóságok az engedély megadásának ügyét elintézvén, ezt az államkormánynak — tekintettel az 1883. évi XXX. t.-cz. 54. §-ára — bejelenteni tartoznak.

464. §. Oly esetben, a midőn valamely fentartó testület a maga erejéből gimnáziumát a törvény követelményeinek megfelelőleg berendezni nem képes, az 1883. évi XXX. t.-cz. 47. §-a alapján, államsegélyt is vehet igénybe; a melyre nézve az

illető egyházkerület ajánlatára az egyetemes konvent köti meg az államkormánynyal esetenkint a szerződést.

465. §. A gimnáziumban rendes, továbbá helyettes és óraadó tanárok alkalmazhatók.

466. §. Rendes tanárokul csak oly feddhetetlen erkölcsü, protestáns, magyar honpolgárok alkalmazhatók, a kik az illető tanszakban középiskolai tanári oklevelet nyertek.

467. §. A rendes tanárok a fentartó testület által élethosszig választatnak; s ha a gimnáziumot, a melybe választattak, egyes egyházközség, pártfogóság, vagy egyházmegye tartja fenn, az egyházkerület által erősíttetnek meg.

468. §. Helyettes és óraadó tanárokul csak ideiglenes és meghatározott időre, 1—3 évre, alkalmazhatók oly feddhetetlen életü egyének, kik ha még nem tették is le a képesítő vizsgálatot, de akadémiai tanfolyamot végeztek, s kimutatják, hogy különösen azon szakra készültek, melynek tanítására vállalkoznak, vagy pedig az illető szakbeli képzettségüket és egyszersmind kellő általános műveltségüket, irodalmi munkásságukkal igazolják. Oly feltétellel alkalmazhatók azonban, hogy 3 év lefolyása alatt a tanári vizsgálatot letegyék; különben állásukon meg nem hagyatnak.

469. §. Az igazgató, nem teljes gimnáziumoknál 16, teljes gimnáziumoknál 12, a többi tanárok pedig 20, a rajztanár 24 heti óránál többre nem kötelezhető.

Ha a megjelölt óraszámnál többet tanítanak, azért méltányos külön díjban részesítendők.

A tanárok, az iskola felsőbbségének engedélye nélkül, sem más intézetben nem taníthatnak, sem az intézet növendékeinek magánórákat nem adhatnak és hivatásuk betöltésében akadályul szolgálható tisztséget, vagy megbizatást el nem fogadhatnak.

470. §. A tanárok fizetésére, az igazgató külön díjazására nézve a 454. §. határozatai érvényesek. A rendes tanárok fizetése azonban lakáson, vagy 200 frt lakbéren kivül 1200 frt; az igazgató külön tiszteletdíja pedig, teljes gimnáziumban

300 frt, nem teljes gimnáziumnál 200 frtnál kevesebb nem lehet.

471. §. A gimnáziumi tanárok számára nyugdíjazási, s özvegyeik és árváik számára segélyezési alapról gondoskodni, kötelessége a fentartó testületnek.

A jelenleg fennálló tanári nyug- és gyámintézetek, továbbra is az illető egyházkerületek felügyelése és pártfogása alatt állanak.

Ha egyetemes nyugdijintézet állíttatnék fel, annak mi módon leendő szervezése, az egyházkerületek meghallgatása mellett, az egyetemes konvent hatáskörébe tartozik.

472. §. A nem ev. ref. felekezeti középiskolába vagy középiskolai jelleggel biró más intézetekbe járó ev. ref. vallásu tanítványok vallásos oktatásáról az egyházkerület intézkedik. S a mennyiben a felmerülő költségek fedezetét saját hatáskörében nem eszközölhetné az iránt a konventhez előterjesztést tesz.

473. §. Az egyes tantárgyakban az egész tanfolyam alatt elérendő czélt és a megszerzendő ismeretek mérvét időről-időre az egyetemes konvent határozza meg. A megállapított mérték azonban nem lehet kisebb, mint az, mely a közoktatási miniszter vezetése alatt álló intézetekben alkalmazva van.

A tantervet a kebelében lévő gimnáziumok számára, az egyházkerület állapítja meg, a tanintézetek tanári testületeinek és közvetlen felügyelő hatóságainak előleges meghallgatásával. Szintén az intézkedik, az említett módon, a tantervnek a helyi körülményekhez való alkalmazása s ezek szerint való módosítása iránt.

A tanterv és tankönyvek az oszágos törvény 8. §-a értelmében, az egyházkerületi főhatóság útján, a vallás- és közoktatásügyi miniszternek is bejelentendők.

474. §. A használható tankönyveket és taneszközöket a tanári kar ajánlatára, az illető egyházkerület jelöli ki s a kijelöltek sorából a használandókat az illető intézetek tanártestületei az igazgató-tanács jóváhagyásával választják. Mind a kijelölt,

mind a választott könyvek jegyzéke a konventhez felterjesztendő.

475. §. A tandíjat az egyházkerület jóváhagyásával, az iskolát fentartó testület állapítja meg.

476. §. A tanév 10 hónapból áll.

477. §. A rendtartási és fegyelmi szabályokat a kebelében levő gimnáziumokra nézve, az egyházkerület állapítja meg. Ezen szabályok az egyetemes konventhez és a vallás- és közoktatási miniszterhez felterjesztendők.

478. §. A gimnáziumokat igazgatják és azokban az oktatás ügyét intézik: 1. az igazgató és annak vezetése alatt a tanárok s a tanári testület; 2. az igazgató-tanács; és a középiskolát fentartó testület; 3. a felsőbb egyházi hatóságok, ú. m.: egyházkerület és egyetemes konvent.

479. §. Az igazgató az illető egyházkerület rendtartása szerint a rendes tanárok közül legalább 6 évre választatik. Tiszte: az egész intézetben az oktatást és nevelést, a rendszabályok és tantervek értelmében összhangzatosan vezetni; közvetlenül felügyelni arra, hogy úgy a tanárok, mint a tanulók kötelességeiket pontosan teljesítsék.

480. §. Az összes tanárok az igazgató-tanár elnöklete alatt alkotják, általában a nevelést és oktatást illető kérdésekben, a tanári értekezletet; — fegyelmi s adminisztrativ ügyekre a tanári széket.

481. §. A tanári testület felett áll: az igazgatótanács, melynek legalább 9, legfölebb 19 tagja van.

A gimnáziumi igazgató-tanács áll: a tanintézetet fentartó testület által választott tagokból, a tanintézet igazgatójából és a tanári testület 2 választottjából.

Az igazgató-tanács hatáskörébe tartozik: az intézet egész működésének ellenőrzése; az iskola-törvények és rendtartások végrehajására s általában az intézet valláserkölcsi életére való felügyelet s a tapasztalt hiányok orvoslása iránti intézkedés; szükséghez képest, különösen a tanárok netaláni fegyelmi vétségeiről, a főhatósághoz jelentéstétel.

Úgy ezeket, mint az igazgató-tanács eljárását illetőleg, az egyházkerület szabályrendeletet alkot.

482. §. A tanárok fegyelmi ügyeiben első fokon az egyházkerületi, másodfokon az egyetemes konventi bíróság itél. (289. §. *a),* 295. §. *a)* pont.)

483. §. Minden egyházkerület, a gimnáziumi oktatásra való felügyeletről belkörüleg intézkedik és ezen intézkedését tudomásul bejelenti az egyetemes konventnek.

484. §. Az egyházkerület intézkedik a körülményekhez képest, a kebelében levő gimnáziumok vagyonának rendes számadások mellett történő, biztos és pontos kezelése iránt. Ha a tanintézetet ő tartja fenn, annak vagyonát is közvetlenül maga kezelteti; a mennyiben pedig más a fentartó testület, a vagyonkezelés közvetlenül az ő ellenőrzése és felügyelete alatt eszközlendő.

A vagyon állapotáról, a tőkepénzek biztos elhelyezéséről, a jövedelmek pontos beszedéséről évenkint részletes kimutatás terjesztendő az egyházkerület által az egyetemes konvent elé.

485. §. Az állami legfőbb felügyelet törvényszerü gyakorlása érdekéből, az állami felügyelet küldötteivel szemben miként járjanak el a gimnáziumok igazgatóságai, arra nézve, az egyházkerületek meghallgatása mellett, a konvent állapítja meg az utasításokat. Egyébiránt az igazgató-tanár, az illető egyházi főhatóságok utján, az államkormányhoz az 1883. évi XXX. t-cz. 48. §-a értelmében kivánható statisztikai adatokat felterjeszti.

NEGYEDIK RÉSZ.

Főiskolák.

486. §. Főiskolákat tarthatnak fenn: az egyházközségek, egyházmegyék, egyházkerületek és az egyetemes egyház.

Több egyházkerület együtt és közösen is tarthat fenn

főiskolát, vagy az egyik egyházkerület egy más egyházkerület főiskoláján tarthat fenn egyes tanszékeket. Sőt egyes tanszékek fentartása iránt kötelezettséget valamely egyházi vagy polgári község, sőt egyesek is vállalhatnak. Ily esetekben irásban egyezség kötendő, melyben szabatosan megállapítandók az illető fentartó testületeknek, vagy egyeseknek az intézet iránt gyakorlandó jogai, kötelességei és befolyása.

487. §. A főiskola személyzetét képezik:

a) a rendes, rendkivüli, helyettes és magántanárok, továbbá a tanítók;

b) a tanulók;

c) a főiskola kezelő tisztviselői.

488. §. Rendes tanárok azok, a kik rendszeresített tanszékekre s rendszerint a főtantárgyak előadására élethosszig választatnak meg, oly egyének közül, a kiknek tantárgyaikból doktori képesítettségük s egyszersmind egyetemi előadásra való jogosítottságuk, — illetőleg a jogtanárságnál ügyvédi, theologiai tanárságnál pedig magántanári képesítettségük van; vagy pedig, a kiknek nincs ugyan ilyen képesítettségük, de a tudományos irodalmi munkásságuk által, azon tudományszakra való képzettségüknek kiválóbb bizonyítékát adták. Theologiai tanároknak rendes lelkészi minősítésöknek kell lenni.

Rendkivüli tanárok azok, a kik ilyenekül, a rendes tanárokkal egyenlő képesítettség mellett, meghatározott, vagy bár meghatározatlan időre, de bizonyos kijelölt időben való felmondhatással választatnak meg, a nem végleg rendszeresített tanszékekre s rendszerint oly tantárgyak előadására, melyek, ha nem föltétlenül szükségesek is, de előadásuk kivánatos. A rendkivüli tanárok választhatók továbbá valamely fő-, vagy legalább rendszeresített tantárgy többszörös képviseletére is, és üresedések esetén, ideiglenesen megbízhatók a főtantárgyak előadásával.

Helyettes tanárok alkalmazhatók vagy akkor, ha valamely rendes vagy rendkivüli tanszék a tanév folyamában megüre-

sedik s szabályszerű betöltése nem eszközölhető; vagy pedig, ha valamely tanár, elháríthatlan akadály miatt, gátolva van előadásai tartásában, vagy pedig tudományos czélból szabadságoltatott.

Magántanárok azok, kik valamely egyetemen nyert doktorság s akadémiai előadásokra képesítés — vagy pedig a tudományos irodalom terén szerzett érdemek, illetőleg theologiai magántanári vizsgálat alapján, a tanári kar ajánlatára, jogosíttatnak fel az illető főiskolába saját szakjukból előadások tartására, fizetés nélkül, vagy tiszteletdij mellett.

Tanítók azok, kik oly tárgyak tanításával foglalkoznak, melyekre főleg gyakorlati ügyesség kivántatik (p. o. ének, vivás, tornászat, gyorsirás stb.). Ide tartoznak az élő nyelvek tanítói is, a mennyiben tárgyukat nem tudományos szempontból, hanem a gyakorlati elsajátítás és használat czéljából tanítják.

489. §. Az akadémiai tanárok s tanítók fizetését s a magántanárok tiszteletdiját, az egyházkerület állapítja meg a helyi körülmények szerint, a 454. és 470. §-ok értelmében. A rendes tanárok fizetése azonban, lakáson, vagy 300 frt lakbéren kivül 1500 frtnál kevesebb nem lehet. Az igazgató tiszteletdiját az illető egyházkerületek állapítják meg.

490. §. Az akadémiai tanárok nyugdijazásának ügye a 470. §. alapján szabályoztatik.

491. §. A rendes és rendkivüli tanárokat és tanítókat, az illető szakosztály tanári testületének meghallgatásával, a főiskolát fentartó testület választja, a jelen törvényben foglalt képesítettség feltétele mellett.

A tanárválasztás módozatát és részleteit, az egyházkerületek állapítják meg szabályrendelettel.

492. §. A tanárok fegyelmi ügyeiben az eljárás az, a mi a 482. §-ban megállapíttatott.

493. §. A főiskolai hatóságokat képezik:

a) Az egyes szakosztályok tanártestületei.

Elnök mindeniknél az illető szakosztály dékánja.

b) A főiskolai tanács élén az összes rendes és rendkivüli tanárok által, időnkint a rendes tanárok közül választott igazgatóval (rector professorral).

A főiskolai tanács tagjai: mindegyik szakosztály dékánja és az egyes szakosztályok tanártestületei által maguk közül egyenlő számmal választott képviselők, úgy, hogy a tanács az igazgatón kivül legalább 8, legfölebb 10 tagból álljon. — A hol csupán két szakosztály van szervezve, ott ezen szakok valamennyi tanárai tagjai a főiskolai tanácsnak; a hol csak egy szakosztály van, ott annak tanártestülete helyettesíti a főiskolai tanácsot.

A főiskolai tanács az egész főiskola igazgató hatósága. Hatásköréhez tartozik a főiskola testületi, közigazgatási és mindazon ügyeinek tárgyalása és elintézése, melyek valamennyi szakosztályt közösen illetik.

c) Az egyházkerület, a főiskola összes anyagi és szellemi ügyeinek közvetlen felügyelője, mely felügyeletnek módozata a helyi viszonyok szerint állapíttatik meg.

d) Az egyetemes konvent, a mely az egyházkerületek meghallgatásával állapítja meg a főiskolák szervezésének elveit, tanulmányi és vizsgálati rendszerét.

494. §. Az összes tanulók, fegyelmi tekintetben a főiskolai hatóságok alatt állanak.

Fegyelmi hatóságok: a főiskolai igazgató s a dékánok első fokon, azután a tanári testület, a főiskolai tanács és végre az egyházkerület.

495. §. Az egyházkerület intézkedik, a körülményekhez képest, a kebelbeli főiskola (vagy főiskolák) vagyonának rendes számadások mellett történő biztos s pontos kezelése iránt. Ha a tanintézetet ő tartja fenn, annak vagyonát is közvetlenül maga kezelteti, a mennyiben pedig más a fentartó-testület, a vagyonkezelés közvetlenül az ő ellenőrzése és felügyelete alatt eszközlendő.

A vagyon állapotáról, a tőkepénzek biztos elhelyezéséről, a jövedelmek pontos beszedéséről évenkint részletes kimuta-

tás terjesztendő az egyházkerület által, az egyetemes konvent elé.

A tanítás rendjét, rendtartását, a tanulók feletti fegyelmi eljárást és vagyonkezelést, az egyházkerület szabályrendelettel állapítja meg saját főiskolái számára. A szabályrendelet az egyetemes konventnek bemutatandó. Azon tényleges gyakorlat azonban, hogy a jogakadémiák tanrendjei a vallás- és közoktatásügyi miniszternek bemutatandók, a fentebbiek által érintetlenül hagyatik és fentartatik.

ÖTÖDIK RÉSZ.

A konvent, mint közoktatási hatóság.

496. §. Az egyetemes konvent felügyel az ev. ref. egyházban fenálló összes alsóbb és felsőbb iskolák mindennemű szellemi és anyagi ügyeire, s különösen arra, hogy ezekben a jelen törvény rendeletei pontosan végrehajtassanak s e törvény értelmében az összes tanügy összhangzatos fejlődését vezeti és irányozza.

E czélból:

1. A tanügy könnyebb kezelése végett, segédközege az egyetemes tanügyi bizottság, a melyet a konvent, részint saját tagjaiból, részint más szakférfiakból alakít meg.

2. Megbizott szakértők által bármikor meglátogattathatja és vizsgáltathatja a tanintézeteket, hogy ez úton is tudomást szerezzen magának az oktatás menetéről, az intézet vezetéséről, igazgatásáról s egész szellemi és anyagi állapotáról.

3. Statisztikai adatokat és mindennemű, az iskolai viszonyokat kitüntető kimutatásokat, bármikor magához kivánhat az alsóbb fokú iskolahatóságoktól, az egyházkerületek útján.

4. Felügyel, hogy minden tanintézeti vagyon és alapítvány biztosan elhelyezve gyümölcsöztessék, és rendeltetési czéljára rendesen fordíttassék. — E végre joga és kötelessége az illető egyházi hatóságoktól az iskolai vagyonról és annak

kezeléséről, hova, miként történő elhelyezéséről és jövedelmezéséről kimutatásokat kivánni, sőt a kezelést és egész gazdálkodást koronkint megvizsgáltatni.

HATODIK RÉSZ.

Átmeneti intézkedések.

497. §. A jelen törvénynek mindazon intézkedései, a melyek még meg nem levő, vagy nem rendszeresített intézetekre vonatkoznak, esetenkint és akkor fognak érvényesíttethetni, a mikor az illető intézetek létesülni s rendszeresíttetni fognak.

498. §. Mindazon törvények, melyek a már fennálló intézeteket illetik s azoknak rendezésére, igazgatására, belszervezésére tartoznak, azonnal és rögtön hatályba lépnek; fenhagyatván mindamellett az egyházkerületeknek azon joguk, hogy a hol és a mennyiben, fontos érdekek koczkáztatása nélkül, az intézeteket fentartó testületek anyagi körülményei nem engednék meg e törvényeknek teljes érvényesítését, ott is, ily esetekben, az erőkifejtést ugyan folytonosan szorgalmazva, újabb segélyforrások megnyiltáig, — melyeknek eszközlésére az egyetemes egyház is törekedni hivatva lesz — idő és esetenkint 3 vagy legfelebb 6 évi határidőn belől haladékot adhassanak. Rendkivüli esetekben az illető egyházkerület indokolt felterjesztésére az egyetemes konvent ezen időhaladékot meghosszabbíthatja.

Megállapíttattak a magyarországi ev. ref. egyház zsinatának, Budapesten, az 1891. évi deczember 5—16-ig, 1892. évi márczius 9-ik napjától április 8-kig; 1892. évi november

24-től deczember 6-ig és 1893. évi november 14 és 15. napjain tartott üléseiben.

Kelt Budapesten, 1893. évi november hó 16-án.

Tisza Kálmán. s. k.,
világi alelnök.

Kun Bertalan, s. k.,
püspök, egyházi elnök.

Dr. Kolozsvári Sándor, s. k.,
világi jegyző.

Tóth Sámuel,
a zsinat egyik egyházi jegyzője.

(P. H.)

A magyarországi evangelikus reformált egyháznak legfelsőbb királyi engedelmünkkel 1891. évi deczember hó 5-én és folytatólag 1893. év november hó 14-én és következő napjain Budapest fő- és székvárosunkban tartott országos zsinata által alkotott, vallás- és közoktatásügyi magyar miniszterünk útján legfelsőbb jóváhagyásunk és királyi megerősítésünk alá hódolattal felterjesztett jelen egyházi törvényt ezennel jóváhagyjuk és megerősítjük.

Kelt Bécsben, 1893. évi deczember hó 29-én.

Ferencz József, s. k.

Gr. Csáky Albin, s. k.
vallás- és közoktatásügyi miniszter.

FÜGGELÉK.

I.

Felirat Ő cs. és ap. kir. Felségéhez Egyetemes-Zsinat tartásának engedélyeért.

Felséges Császár és Apostoli Király! Legykegyelmesebb Urunk!

Felségednek legalkotmányosabb uralkodása s kormánya alatt, a magyarországi ev. ref. egyház az 1881. évben megnyerte az engedélyt arra, hogy alkotmányozó zsinatát 1881. és 1882. években Debreczen szab. kir. városban megtarthatta és az általa megalkotott egyházi törvények 1882. okt. 11-én Felségednek apostoli királyunknak legkegyelmesebb jóvágyását is megnyerték.

Mintegy kilencz éve, mióta ezen szentesített törvényeket a magyarországi ev. ref. egyház használatba vette és azok alapján és értelmében igazgatja s rendezi ügyeit. Azonban a kilencz évi tapasztalat és gyakorlat meggyőzte ref. egyházunk egyetemét arról, hogy ezen törvényeknek bizonyos pótlásokra, módositásokra s kiegészítésekre van immár szüksége, igényelvén és követelvén azokat egyházunkban az egyházi téren az alkotmányos fejlődés törvénye, egyházi s iskolaügyi életünk helyes irányzata, a jó rend, igaz vallásosság és egyháziasság biztosításának szent ügyei.

De meg, szentesített egyházi törvényünk, maga is előírja, hogy rendszerint tíz évenkint zsinat tartassék: épen azért egyetemes konventünk elhatározta, hogy ez évben deczember 5-én, az országos zsinat Budapesten tartassék meg, Felséges apostoli királyunk legkegyelmesebb engedélyének kinyerése mellett.

Ezen legkegyelmesebb királyi engedélyért kérelmezünk Felséged legmagasabb trónja előtt! hogy annyiszor tapasztalt jó akaratát és kegyességét ref. egyházunkkal ez úttal is éreztetni és a zsinattartásra az engedélyt megadni legkegyelmesebben méltóztassék.

A zsinat megalakulása a szentesített törvényeink alapján és értelmében fogna eszközöltetni, t. i. 114 személy fogja abban képviselni egyházunkat, kik közül az egyházkerületek püspökei és főgondnokai, tehát tizen hivataluknál fogva vesznek abban részt, 94 képviselőt az egyházkerületek választanak, 10 képviselőt pedig a fő- és középiskolák és tanítóképezdék küldenek saját kebelükből.

A zsinat tanácskozási tárgyai lesznek:

1. Egyházalkotmányunk szervezetének újból átnézése s megállapítása.
2. Az egyházi törvénykezés szervezetének,
3. Aköznevelés és közoktatás ügyének a legalsó foktól a legfelsőbbig rendezése.
4. Oly intézkedések megtétele, hagy egyházalkotmányunk védszárnyai alatt a jó rend, igaz vallásosság, tiszta erkölcsiség, az egyházi tisztviselőknek jóléte, iskoláink felvirágozhatása biztosíttassék.
5. Olyan indítványok, javaslatok és kérvények tárgyalása, fölterjesztések készítése, melyek magyarországi ev. ref. anyaszentegyházunk egyházi s iskolai ügyeivel, azok fejlődésével szoros és bensö összeköttetésben állanak.

Császári és Apostoli Királyi Felség!

Ezon zsinatunkat a testvér ágost. hitv. evangelikusokkal ugyanazon időben itt Budapesten kivánjuk tartani: az egy időben tartásnak indoka a szoros viszonyon és egybeköttetésen kívül, melyben e két hitfelekezet a legrégibb időktől fogva egybekapcsolva van, az is, hogy deczember 6-án az 1790/1. évi országgyűlés emlékét — mely egyházi alkotmányos életünk fejlődésének alapját letette s biztosítja — óhajt-

juk megujítani; s lehetnek, bizonyára vannak is oly ügyek, melyekben együttes eljárásra s intézkedésre volna szükség a két hitfelekezet törvényhozó testületei részéről.

Kérjük azért legmélyebb alázattal Felséges apostoli királyunkat, hogy legkegyelmesebb engedélyével egyházunkat megörvendeztetni s a zsinat megnyitására 1891 deczember 5-ét engedélyezni legfőbb hatalmánál fogva méltóztassék.

Legmélyebb hódolattal maradtunk Budapest, 1891 április 20-án Felséges Császár és Apostoli Király Legkegyelmesebb Urunknak alázatos szolgái: a magyarországi ev. ref. egyház egyetemes konventje nevében és megbizásából:

Kun Bertalan, s. k.,
tiszáninneni ev. ref. püspök, mint konventi egyházi elnök.
B. Vay Miklós, s. k.,
mint konventi világi elnök.

II.

Miniszteri leirat az engedély megadása tárgyában.

Nagyméltóságú B. Vay Miklós főgondnok úrnak, mint a magyarországi ev. ref. egyház egyetemes konventje elnökének.

Vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter.
88693. sz.

Nagyméltóságú Báró, Főgondnok úr!

Ő cs. és apostoli királyi Felsége f. évi május hó 14-én Bécsben kelt legfelsőbb elhatározásával, legmagasabb engedélyével legkegyelmesebben hozzájárulni méltóztatott ahhoz, hogy a magyar ev. reformált egyház zsinatja, az egyetemes konventnek f. évi április hó 20-án kelt legalázatosabb felségfolyamodványában elősorolt tárgyak feletti tanácskozás és határozás czéljából 1891. évi deczember hó 5-én Budapestre egybehivassék, ott megnyittassék és megtartassék, a nélkül, hogy az 1790/91: XXVI. t.-cz. 4. szakasza értelmében fentar-

tott, s biztos kirendelésre vonatkozó jogát Ő Felsége jelenleg érvényesíteni szükségesnek látta volna; egyebekben az idézett törvényczikk ide vonatkozó rendelkezései szorosan megtartandók lévén. Van szerencsém erről Nagyméltóságodat, hivatkozással f. évi április hó 25-én kelt nagybecsű átiratára, szíves tudomás, miheztartás és a szükséges további intézkedéseknek saját autonom hatáskörében leendő megtehetése végett ezennel értesíteni.

Fogadja Nagyméltóságod kiváló tiszteletem őszinte nyilvánítását.

Budapesten, 1891. évi junius hó 5-én.

Gróf Csáky.

III.

A zsinat által alkotott törvények a következő kísérőlevél mellett terjesztettek föl:

Császári és Királyi Apostoli Felség! Legkegyelmesebb Urunk!

Legmélyebb tisztelettel és hálával fogadta az evangéliom szerint reformált magyarországi keresztyén egyház császári és apostoli királyi Felségednek 1891. évi május hó 14-én, Bécsben kelt azon legfelsőbb elhatározását, melylyel legkegyelmesebben megengedni méltóztatott, hogy a magyarországi ev. ref. egyház, zsinatát az egyetemes konventnek ugyanazon évi ápril hó 20-án kelt legalázatosabb folyamodványában elsorolt tárgyak felett, tanácskozás és határozás czéljából 1891. évi deczember hó 5-én egybehívhassa s megtarthassa, a nélkül hogy az 1790/1. XXVI. t.-cz. 4. §-a értelmében fentartott s biztos kirendelésre vonatkozó jogot Felséges Urunk jelenleg érvényesíteni szükségesnek látta volna.

Egyházi törvényünk alapján három évre terjedő hatás- és jogkörrel felruházott zsinatunk tanácskozó üléseit Budapes-

ten 1891. évi deczember 5-én megkezdette s azon idő óta három ülésszakban, u. m. 1-ször 1891 deczember 5—16; 2-szor 1892 márczius 9-től ápril 5-kéig; 3-szor 1892 november 24-től deczember 6-káig folytatta, immár működésének eddig maga elé tűzött törvényhozó részét elvégezte s egyházalkotmányi szervezetét, melyet 1881/2. évi Debreczenben tartott zsinata megalkotott s mely Felségednek jóváhagyását is megnyerte, most újból átnézvén, bizonyos pótlásokkal és módosításokkal kiegészítette.

Ev. ref. egyházunk alkotmányi szervezete következő három főrészből áll: I. Egyházalkotmány. II. Egyházi törvénykezés szervezete. III. Köznevelési s közoktatási szervezet.

I. *Az egyházalkotmány* magában foglalja az egyház képviseleti s kormányzati hatóságait, azoknak jog- és hatáskörét meghatározó törvényeket.

Ezen fölterjesztett törvények annyiban különböznek a most érvényben álló törvényektől, hogy az erdélyi egyházkerület egyházalkotmányilag a zsinati képviselők választásánál követendő egyenlő eljárásnál fogva még szorosabban kapcsoltatott a többi négy egyházkerülethez.

Az egyházkormányzati hatóságok szervezésénél, az egyházi tisztviselők választásánál a befolyás az egyházközségek népességére is tekintettel állapíttatott meg, melynek következtében az adandó szavazatok száma nem egyedül a lelkészek számától, hanem a lelkek számától is föltételeztetik.

A közgyülések és biróságok hatás- és jogköre szabatosabban körüliratott; az ügyek természetéből folyólag több tárgy, melyek eddig a közgyülés által intéztettek el, a biróság hatáskörébe utaltattak.

A konventi tagok választása az egyházkerületi közgyülések teendői közé soroztatott.

A zsinatról szóló fejezetben következő módosítások vannak: a zsinati képviselők száma növeltetett a dunántuli egyházkerületre nézve kettővel; a zsinatra a választások 10 évre mondattak ki érvényeseknek, minek következtében a netalán

időközben fölmerülhető törvényhozás szüksége, jövőre könynyebben megoldható és elintézhető lesz.

Az egyes egyháztagokról és az egyházi tisztviselőkről szóló második rész szabatosabban alakíttatott át; a szegények és árvák gondnokának, az egyházmegyei és kerületi ügyészeknek teendői is a törvénybe felvétettek és meghatároztattak.

A lelkészválasztásról szóló törvények nagymérvű átalakításon mentek keresztül; a meghívás útján való választás egy esetben megengedhetőnek mondatott ki; az eddig gyakorlatban volt kijelölés megszüntettetett, a kellőleg megerősített pályázók mind választhatók levén; a szabályellenes választások esetében követendő eljárás szabatosabban és részletesebben körüliratott; az özvegyi s kegyeleti évről rendelkezés az egyházkerületek hatáskörébe tartozónak mondatott ki.

Az egyházi adóról szóló szakaszok bővíttettek és részleteztettek, melynek következtében az egyházi adó kivetésénél s fizetésénél az eljárás könnyíttetett; a törvény védelme az egyháztagokra nézve biztosabbá s megnyugtatóbbá tétetett.

Az egyházi közalapról szóló szakaszok többféle czélszerű módosításokkal egészíttettek ki, úgymint: az egyházkerület megengedheti, hogy a kivetés 5 évről 5 évre történjék, mely által nagyobb népességű egyházközségeink könnyebben intézhetik el évi járulékaiknak beszolgáltatását; az osztályba sorozás szabatosan megállapíttatott; a kezelésre nézve a közalapi végrehajtó bizottság hatás- és jogköre, tagjainak száma meghatároztatott. Ezen közalappal kapcsolatban a lelkészi özvegyek és árvák számára egy országos gyámintézet megalkotására, csekély fizetésű tanítók segélyezésére, a hivatalviselésre képtelen lelkészek nyugdíjintézetének felállítására a kezdeményező lépések megtétettek.

II. *Az egyházi törvénykezés szervezete* következő főbb elvek alapján alakíttatott át:

Eddigi egyházi törvényünk a bírósághoz csak is fegyelmi esetek elintézését utalta, jövőre az egyházi közigazgatás ke-

retében felmerülő vitás ügyek ellátása is biróság elé tartozik. Külön közigazgatási biróságok azonban nem állíttattak fel, úgy a fegyelmi vétségek, mint a közigazgatási vitás ügyek elbirálása egy biróság hatáskörébe utaltatott.

A biróságok kebelükből bizonyos időtartamra a halasztást nem türő esetekre kiküldött tanácsokat alkothatnak.

A közigazgatási vitás ügyek az egyházkerületi biróságok által végleg elláttatnak.

Az eljárásban a szóbeliség csak az elsőfokú biráskodásra szoríttatik.

Oly fegyelmi esetekben, melyekben hivatalból eljárásnak szüksége forog fenn, a vád képviseletéről a törvényben gondoskodás történt.

III. *Köznevelési és közoktatási szervezet.*

Egyházalkotmányi szervezetünk 3-ik §-ában foglalt alapelvből folyólag egyházalkotmányunknak kiegészítő részét képezi az iskolaügy rendezése is, a mint azt az 1881/2-ik évben Debreczenben tartott zsinat is fölvette az általa megalkotott egyházi szervezetbe. Azonban akkor az általa meghatározott köznevelési s közoktatási szervezet a legfelsőbb megerősítést nem nyerhetvén meg, az törvényerőre nem emelkedhetett és így csak mint a zsinat által alkotott szabályzatot léptette életbe a konvent.

Most újolag beillesztettük az iskolaügyi szervezetet egyházalkotmányunk keretébe; de csak oly irányban és terjedelemben, a meddig az abban foglalt intézkedéseket az állami törvényhozás szükségkép érintetlenül hagyta s fogja hagyni; tehát csak azon intézkedések megállapítására szorítkoztunk, a melyekben kétségbe vonhatlan autonom jogaink nyernek alkalmazást, tehát egyáltalában nem akarja a zsinat, hogy az államnak azon joga, mely 1790/91. XXVI. t.-czikkben biztosítva van, csonkíttassék; ezen joggyakorlatában akadályokat gördíteni épen nem kíván. Ezen felfogásnak következménye az, hogy iskolaügyi szervezetünkből mind azokat kihagytuk, melyek a tantervre, tanulmányi rendszerre vonatkoznak. Így

történt az, hogy míg a debreczeni zsinat 164 §-ra menő terjedelemben állapította meg az iskolaügyi szervezetet, most az csak 94 §-ra terjed; tehát a kihagyások nagy számmal vannak.

A fölterjesztett köznevelési és közoktatási szervezet új intézkedéseket is tartalmaz, nevezetesen meg van határozva a tanítók s tanárok fizetésének minimuma; középiskoláinknál az igazgatóságnak állandóbbá tétele, mely a jó iskolai igazgatás egyik lényeges föltétele; és az egyetemes tanügyi bizottságnak más alapon való szervezése.

Császári és királyi apostoli Felség! Legkegyelmesebb Urunk! Az elsorolt főelvek és szempontok figyelemben tartása mellett végezte munkálatát zsinatunk, módosította, pótolta és kiegészítette az alkotmányi szervezetet minden részében; a mely szervezet ha teljes egészében megvalósulást nyerhet, legjobb meggyőződésünk szerint egyházunknak törvényekben gyökerező intézkedései s intézményei, úgy egyházi életünk mezején a jó rendet, a valódi vallás-erkölcsiséget és egyháziasságot fejleszteni s nemesbíteni fogják, mint hazai közmívelődésünk terén is jótékony és hasznos eredményeket idézhetnek elő.

Hódoló tisztelettel kérjük azért felséges Királyunkat, hogy a mellékelve fölterjesztett egyházalkotmányi törvényünket királyi jogánál fogva legkegyelmesebben megerősíteni méltóztassék.

Magyar ev. ref. egyházunk legbensőbb és legszentebb ügyét Felséged legnagyobb atyai bölcseségébe s legkegyelmesebb jóakaratába ajánlva, legmélyebb hódolattal öröklünk

Budapest, 1893. deczember 5.

Császári és királyi apostoli felség! Legkegyelmesebb Urunknak
alázatos szolgája
a magyarországi ev. ref. egyház
országos zsinata.

IV.

Miniszteri leirat a zsinat által alkotott törvényekre.

Vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter.
42820. sz.

A magyarországi reformált egyháznak 1891. évi deczember hó 5-től kezdve három ülésszakban 1892. évi deczember hó 5-ig Budapesten tartott országos zsinata által alkotott egyházalkotmányi szervezet a zsinat t. elnöksége által a kormányhoz felterjesztetvén, a kormány a munkálatot az ügy fontosságát megillető beható tárgyalás alá vette, s azt minden részeiben figyelemre méltatva, engem, mint vallás- és közoktatásügyi minisztert bizott meg, hogy a kormány észrevételeit legalázatosabb előterjesztésben Ő cs. és ap. kir. Felségének legmagasabb szine elé juttassam.

Ő cs. és ap. kir. Felsége f. évi szeptember 3-án Jaroslauban kelt legfelsőbb elhatározásával az említett legalázatosabb előterjesztésem tartalmát helyeslőleg tudomásul vevén, legkegyelmesebben megengedni méltóztatott, hogy előterjesztésemben foglalt észrevételeket Ő Felsége nevében a zsinat t. elnökségével azon felszólítással közöljem, hogy azokat az e végből ismét egybehivandó zsinat elé terjesztvén, hivja fel, hogy munkálatát az észrevételek figyelembe vételével átalakítva az én közvetítésemmel Ő Felségéhez megerősítés végett újra terjeszsze föl.

Ugyanezen legfelsőbb elhatározással Ő Felsége egyszersmind felhatalmazni méltóztatott, hogy a zsinat t. elnökségével tudassam, miszerint ez észrevételeken kivül az egyházalkotmányi szervezet jóváhagyását mi sem gátolja.

Ezen hódoló tisztelettel vett legfelsőbb elhatározásnak megfelelőleg, van szerencsém Ő Felsége nevében a legfelsőbb helyen bemutatott zsinati munkálatot a következő észrevételek kiséretében az orsz. zsinat t. elnökségének visszaküldeni.

Az egyházalkotmány 5. §-a intézkedik az államhatalom segédkezésének igénybevételéről. E §-ban elősoroltatnak mindazon esetek, a melyeknél az állam segédkezést nyujt; netáni félreértések és tévmagyarázatok kikerülése végett szükséges ezen §. utolsó bekezdése helyett, mely igy hangzik: «az állam és hatóságai a végrehajtásban való segédkezést meg nem tagadhatják és kötelesek saját közegeik által azt foganatosítani», egy új pontozatban egészen határozottan kiemelni: «hogy az államnak és hatóságainak segédkezése és a végrehajtásnak a hatósági közegek által való foganatosítása csakis az ezen §-ban meghatározott esetekben és terjedelemben biztosíttatik».

Kiegészítést igényel továbbá a 103-ik §., a melyben felsoroltatnak az egyházközségek által fentartott kisdedóvodák és népiskolák fölött álló hatóságok a nélkül, hogy az 1891. évi XV. törv.-czikk 22. §-ában meghatározott *felügyelő bizottság* érintetnék.

Ez pótlólag szintén felemlítendő, mert ha a községben felekezeti népoktatási intézet nem volna, akkor a felekezeti kisdedóvoda vagy menedékház igazgatására meg kell alakítani a törvény értelmében (1891. XV. t-cz. 25. §.) a felügyelő bizottságot.

Módositandó továbbá a 408. §., mely az egyes és társulatok által felállított evang. reform. felekezeti jellegű magán vagy nyilvános népnevelési és oktatási intézetekről szól.

Nem maradhat az meg jelen szövegezésével azért, mert az 1868. XXXVIII. t.-cz. III. és IV. fejezete határozottan intézkedik a magán iskolákról és azokat az állam közvetlen felügyelete alá helyezi; a miből következik, hogy addig, míg az egyesek és társulatok az általuk felállított népnevelési és oktatási magán intézetet a felekezetnek át nem adják, annak a hivatott törvény értelmében megállapított szorosabb állami felügyelet alatt kell állania; mert különben, ha az érintett törvényen rés töretik az által, hogy egyesek és társulatok is állíthatnak és tarthatnak fel felekezeti jellegű iskolát, a hitfelekezeti iskolai-fentartóknak a törvény által biztosított nagyobb önrendelkezési ügykörrel, mint az a 408. §. első bekezdésé-

ben kimondatik, — akkor a magán és társulati iskolák idővel mind kivonhatnák magukat az államnak a törvényben kontemplált közvetlenebb és szigorubb felügyelete alól. Ezeknél fogva a kérdésben forgó 408. §. első bekezdése olykép volna szövegezendő: hogy «Az egyesek vagy társulatok által az 1868. XXXVIII. t.-cz. III. és IV. fejezetében foglaltakhoz képest felállított népnevelési és oktatási intézetek az egyház felügyelete alá is helyezhetők ugyan, de a felekezet által gyakorolt felügyelet az államnak a fennálló törvényekben az egyesek vagy társulatok által fentartott iskolákkal szemben biztosított jogkörét semmiben sem érintheti.»

A 424. §. szerint felsőbb népiskolákban tanítóságra oly egyének nyerhetnek képesítést, a kik az elemi iskolai képezde tanfolyamának elvégzése után vagy a felső népiskolai tanítóságra készítő állami tanfolyamot is elvégezték, vagy pedig valamely felsőbb tanintézetben legalább 2 évig tanulták azon tárgyakat, melyek tanítására képesíttetni akarnak. Ezek kötelesek valamely főiskolánál képesítő vizsgálatot tenni.

E §. jelen szövegezésében el nem fogadható, mert az 1868. XXXVIII. t.-cz. 13. §-a értelmében a felső nép- és polgári iskolai tanítóságra képesítő vizsgálatok csakis tanítóképezdékben tarthatók, nem pedig — mint e §-ban czéloztatik — «valamelyik főiskolában»; a főiskola lehet főgymnasium, jogakadémia, theologiai intézet stb.

Ennélfogva e §. olykép volna módosítandó és szövegezendő, hogy «Felsőbb nép- és polgári iskolákban tanítóságra oly egyének nyerhetnek képesítést, a kik az elemi iskolai képezde tanfolyamának elvégzése után vagy a felsőbb nép- és polgári iskolai tanítóságra készítő állami tanfolyamot is elvégezték, vagy pedig valamely felsőbb tanintézetben legalább két évig tanulták azon tárgyakat, melyek tanítására képesíttetni akarnak. Ezek azonban kötelezvék az e czélra szervezett bizottság előtt valamely felső nép- és polgári iskolai tanítóképezdében az 1868-dik XXXVIII. t.-cz. 13. §-ának megfelelőleg képesítő vizsgát tenni.»

A 466. §. második bekezdése, mely így hangzik: «kivételesen alkalmazhatók rendes tanárokul oly egyének is, kik a tudományos irodalom terén, vagy a tudomány gyakorlati művelésében kiváló bizonyságát szolgáltatták az illető szakban való képzettségüknek. Ily egyének azonban alkalmazásuk esetén tartoznak három év alatt a tanképesítő vizsgálatot letenni», ellentétben áll a középiskolai törvény 29. §-ának határozmányával.

Az 1883. XXX. t.-cz. 29. §-a értelmében ugyanis rendes tanárul csak tanárképesítő vizsgálatot tett egyén alkalmazható; a 30. §. szerint pedig míg valakinek tanári oklevele nincs, csak helyettes tanár lehet.

Ennélfogva a 466. §. második bekezdése, mint egy érvényben álló törvényes határozmánynyal ellenkező intézkedés — törlendő volna.

A 495. §., mely azt rendeli, hogy a tanítás rendjét, rendtartását az egyházkerület szabályrendelettel állapítja meg és e szabályrendelet a conventnek bemutatandó — meg kell jegyeznem, hogy a jogakadémiák tanrendje jóváhagyás végett a közoktatási kormányhoz felterjesztendő. Ez így volt eddig is, és ezt az 1790/91. XXVI. t.-cz. alapján is követelni lehet. Ennélfogva a szóban levő 495. §. végpontja azzal lenne megtoldandó, hogy «Azon tényleges gyakorlat azonban, hogy a jogakadémiák tanrendjei a vallás- és közoktatásügyi miniszternek bemutatandók, a fentebbiek által érintetlenül hagyatik és fentartatik».

Ezek azon észrevételek, a melyeknek közlése Ő Felsége által nékem meghagyatott; ehhez képest van szerencsém felkérni a zsinat t. elnökségét, hogy az érintett észrevételeket az egybehivandó zsinat elé terjeszteni és a zsinat e részbeli megállapodásait s illetve az átalakított munkálatot maga idején hozzám juttatni méltóztassék.

Budapest, 1893. évi szeptember hó 14.

Gróf Csáky.

V.

A zsinat által alkotott törvények ujból felterjesztését kisérő felirat a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez.

Nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi Miniszter Úr!

A magyarországi ev. ref. egyháznak országos zsinata folyó évi november 14., 15. napjain Budapesten tartott üléseiben mély tisztelettel vette Nagyméltóságú Miniszter úrnak ugyanez évi szeptember 14-én 42820. sz. a. kelt leiratát, melyben Ő császári és apostoli királyi Felségének nevében méltóztatott az észrevételeket közölni zsinatunk elnöksége által fölterjesztett egyházalkotmányunk szervezetére.

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

Mindenek előtt kéri zsinatunk Nagyméltóságodat, méltóztassék kifejezni a legmagasabb trón előtt egyetemes ref. egyházunk legmélyebb háláját és nagy köszönetét azon legfelsőbb elhatározásáért Ő császári és apostoli királyi Felségének, hogy a leiratban foglalt észrevételeken kívül a fölterjesztett egyházalkotmányi szervezet jóváhagyását mi sem gátolja, a mi kétségtelen tanujele annak, hogy zsinatunk eljárása s törekvése Ő Felsége koronás apostoli királyunk legmagasabb megelégedésével és legnemesebb jóakaratával találkozott.

A mi már a tisztelettel fogadott leiratban foglalt észrevételeket illeti, azoknak igyekezett zsinatunk teljes mértékben eleget tenni. Ugyanis a fölterjesztett egyházi törvényünk 408., 424., 466., 495. §-okra kivánt módosításokat elfogadta; a szövegezést a 408., 424. §-oknál az ajánlott módon eszközölte; a 466. §-nál a második bekezdést kitörölte, a 495. §-t pedig a kívánt pótlékkal kiegészítette. Az államhatalom segédkezésének igénybevételét meghatározó 5. §-nál is eleget tett azon kívánt föltételnek, hogy netáni félreértések és tévmagyarázatok kikerülése végett szükséges egy új pontozatban kiemelni, hogy az állami segédkezés csakis az ezen §-ban meg-

határozott esetekben és terjedelemben biztosíttatik. Ez új pontozatot azonban az egész §-nak érintetlen meghagyása mellett pótlékul kívánja zsinatunk ahoz csatoltatni s e szerint az utolsó bekezdés meghagyását is kérelmezi, miután az, előbbi törvénykönyvünkben is már benlétezett és a netaláni félreértések és tévmagyarázatok még inkább ki lesznek így kerülve.

A 103. §-nál az 1891. évi XV. t.-czikkre való hivatkozást szintén bevezettük a következő szövegezéssel: «Az egyházközségek által fentartott kisdedóvodák és népiskolák fölött álló hatóságok: első fokon a presbyterium és az általa választott iskolaszék, illetőleg az 1891. évi XV. t.-cz. 22. és 25. §-ban meghatározott felügyelő-bizottság; másodfokon az egyházmegye; harmadfokon az egyházkerület és legfelül az egyetemes konvent».

Nagyméltóságú Miniszter Úr! Ime ezekben tett eleget zsinatunk a leiratban foglalt észrevételeknek. Kérjük azért Nagyméltóságodat, méltóztassék az eképen módosított egyházszervezeti törvényünket Ő császári s apostoli királyi felsége elé juttatni s a királyi legmagasabb trón előtt egyházunknak hív szószólója, legmélyebb hódolatunknak és hálánknak legkegyelmesebb védurunk előtt tolmácsolója lenni kegyeskedjék.

Mély tisztelettel maradtunk a magyarországi ev. ref. egyház zsinata nevében.

Budapest, 1893. deczember.

6/7

